

Kommunstyrelsens arbetsutskott
Protokollsutdrag

Datum:
2020-02-25

§ 49

Yttrande över remiss om Uppsala universitets utvecklingsplan 2050

KSN-2019-03667

Beslut

Kommunstyrelsens arbetsutskott föreslår kommunstyrelsen besluta

1. **att** avge yttrande till Uppsala universitet enligt ärendets **bilaga 1**.

Beslutsgång

Ordförande ställer föreliggande förslag med redaktionella ändringar mot avslag och finner att arbetsutskottet bifaller detsamma.

Sammanfattning

Utvecklingsplan 2050 initierades av Uppsala universitets rektor för att utarbeta en strategisk översiktlig plan för universitetets rumsliga struktur och fysiska gestaltning under de kommande decennierna. För att ge projektet vägledning inför avslutande arbete har Uppsala universitet skickat ut Utvecklingsplan 2050 på remiss. Uppsala kommun är en av remissinstanserna.

Beslutsunderlag

- Tjänsteskrivelse daterad 30 januari 2020
- Bilaga 1, Yttrande över Uppsala universitets utvecklingsplan 2050
- Bilaga 2, Remiss Utvecklingsplan 2050

Justerandes signatur

Utdragsbestyrkande

Kommunledningskontoret
Tjänsteskrivelse till kommunstyrelsen

Datum:
2020-01-29

Diarienummer:
KSN-2019-03667

Handläggare:
Christian Dahlmann

Yttrande över remiss om Uppsala universitets utvecklingsplan 2050

Förslag till beslut

Kommunstyrelsen beslutar

1. **att** avge yttrande till Uppsala universitet enligt ärendets **bilaga 1**.

Ärendet

Utvecklingsplan 2050 initierades av Uppsala universitets rektor för att utarbeta en strategisk översiktlig plan för universitetets rumsliga struktur och fysiska gestaltning under de kommande decennierna. För att ge projektet vägledning inför avslutande arbete har Uppsala universitet skickat ut Utvecklingsplan 2050 på remiss (**bilaga 2**). Uppsala kommun är en av remissinstanserna.

Beredning

Ärendet har beretts av kommunledningskontoret, stadsbyggnadsförvaltningen och kulturförvaltningen. Perspektiven för näringsliv, barn och jämställdhet bedöms inte ha några konsekvenser med föreliggande förslag till beslut.

Föredragning

Utvecklingsplan 2050 har en strategisk karaktär och initierades av Uppsala universitets rektor för att utarbeta en översiktlig plan för universitetets rumsliga struktur och fysiska gestaltning under de kommande decennierna. Med utgångspunkt i universitetets uppdrag och dess mål och strategier ska utvecklingsplanen ge vägledning och förutsättningar för Uppsala universitets utveckling och ge en grund för

ett framgångsrikt samarbete med andra aktörer. Direktivet för utvecklingsplanen framhåller att den ska utmytna i förslag om:

- Hur universitetsområden kan utvecklas till levande, öppna och trygga miljöer som är tillgängliga och utnyttjas under stora delar av dygnet.
- Hur universitets olika områden kan knytas samman för att underlätta för studenter och medarbetare att röra sig inom och mellan universitets olika delar.
- Hur universitetets närvaro och synlighet i den centrala staden ska kunna stärkas.
- Hur utrymme för framtida verksamhetsexpansion och infrastrukturens utbyggnad ska säkras.
- Hur universitetet genom sin utveckling främjar och tar ansvar för ekologisk, ekonomisk och social hållbarhet
- Hur universitetsområden kan utvecklas till levande, öppna och trygga miljöer som är tillgängliga och utnyttjas under stora delar av dygnet.

Generellt så välkomnar Uppsala kommun att Uppsala universitet tar ett helhetsgrepp på universitetets rumsliga struktur och fysiska gestaltning under de kommande decennierna. Uppsala är en attraktiv kommun och befolkningen ökar snabbt. Därför behöver kommunen bygga i en hög takt. Inte bara bostäder utan även arbetsplatser och allt det som behövs för en fungerande vardag. Uppsala universitet och Uppsala kommun har många gemensamma beröringspunkter, utmaningar och möjligheter kopplade till Uppsalas utveckling. Med Utvecklingsplan 2050 ökar möjligheterna till dialog och samsyn mellan kommun och universitet kring hur Uppsala ska växa och utvecklas.

Uppsala kommun anser att utvecklingsplanen baserar sig på väl genomtänkta analyser och slutsatser. Planen är, på en övergripande nivå, en logisk fortsättning av nuvarande lokalisering och förlängning av Uppsala universitets verksamhet. Kommunen ser särskilt positivt på att universitetet lägger vikt vid hur universitetets närvaro och synlighet i den centrala staden ska kunna stärkas samt hur universitetet genom sin utveckling främjar och tar ansvar för ekologisk, ekonomisk och social hållbarhet.

Ekonomiska konsekvenser

Inte aktuellt med föreliggande förslag till beslut.

Beslutsunderlag

- Tjänsteskrivelse daterad 30 januari 2020
- Bilaga 1, Yttrande över Uppsala universitets utvecklingsplan 2050
- Bilaga 2, Remiss Utvecklingsplan 2050

Kommunledningskontoret

Joachim Danielsson
Stadsdirektör

Ingela Hagström
Utvecklingsdirektör

Datum:
2020-03-11

Diarienummer:
KSN-2019-03667

Uppsala universitet
registrator@uadm.uu.se

Uppsala universitets ärendenummer: UFV 2017/2134

Handläggare:
Christian Dahlmann

Yttrande över Uppsala universitets Utvecklingsplan 2050

Inledning

Uppsala kommun har av Uppsala universitet beretts möjlighet att lämna synpunkter på universitetets Utvecklingsplan 2050.

Uppsala kommun ser mycket positivt på att Uppsala universitet tar ett helhetsgrepp på universitetets rumsliga struktur och fysiska gestaltning under de kommande decennierna och att Uppsala kommun ges möjlighet att lämna synpunkter på planen.

Uppsala är en attraktiv kommun och befolkningen ökar snabbt. Därför behöver vi bygga i en hög takt. Inte bara bostäder utan även arbetsplatser och allt det som behövs för en fungerande vardag. Uppsala universitet och Uppsala kommun har många gemensamma beröringspunkter, utmaningar och möjligheter kopplade till Uppsalas utveckling. Genom Utvecklingsplan 2050 ser vi ökade möjligheterna till dialog och samsyn mellan kommun och universitet kring hur Uppsala ska växa och utvecklas.

Synpunkter och medskick

Uppsala kommun anser att utvecklingsplanen baserar sig på väl genomtänkta analyser och slutsatser. Planen är, på en övergripande nivå, en logisk fortsättning av nuvarande lokalisering och förlängning av Uppsala universitets verksamhet. Kommunen ser särskilt positivt på att universitetet lägger vikt vid hur universitetets närvaro och synlighet i den centrala staden ska kunna stärkas samt hur universitetet genom sin utveckling främjar och tar ansvar för ekologisk, ekonomisk och social hållbarhet.

Till det fortsatta arbetet med Utvecklingsplan 2050 har Uppsala kommun ett par synpunkter och medskick:

- Uppsala kommun ser gärna att Uppsala universitet i framtiden förlägger verksamheter i utvecklingsområden som står inför en stark expansion så som Bergsbrunna/Sävja, Gottsunda, Ulleråker och Främre Boländerna. Universitetet kan spela en viktig roll i utvecklingen av de nya stadsdelar som

planeras att växa fram intill stark kollektivtrafik och robust regional tågtrafik.

- Det saknas beskrivningar kring hur universitetet kan bidra till utvecklingen i stadens mer socialt och ekonomiskt utsatta områden, så som Gottsunda. Det är Uppsala kommuns övertygelse att universitetet kan utveckla sin verksamhet och sitt engagemang i dessa områden för att bättre bidra till att hela Uppsala utvecklas på ett för kommunens alla invånare så bra sätt som möjligt.
- Uppsala kommun välkomnar det i utvecklingsplanen beskrivna behovet och önskan om fler mötesplatser där universitetet och staden kan mötas. I en växande kommun behövs kulturella mötesplatser för att skapa sammanhang, demokrati och inkludering i lokalsamhället samt ökad tillgänglighet till kulturupplevelser. Kulturella mötesplatser behöver utvecklas och vidareutvecklas i stadsdelar och på landsbygden. Uppsala ser mycket positivt på att tillsammans med stadens båda universitet gemensamt diskutera utvecklingen av olika former av mötesplatser där stad och universitet kan mötas.
- En punkt kring samverkan för att behålla nationernas vitalitet och studentlivet i Uppsala. Viktigt att studenterna och universitetet syns i de centrala delarna.
- I utvecklingsplanen lägger universitetet vikt vid hur universitetets närvaro och synlighet i den centrala staden ska öka. Uppsala kommun välkomnar detta och anser att detta är centralt om Uppsala ska förbli en universitetsstad med ett myllrande studentliv i stadens centrala delar. Studentnationerna spelar en viktig roll i detta med sina centralt belägna nationsbyggnader och det studentliv som de erbjuder. Uppsala kommun samverkar gärna med Uppsala universitet kring hur studentnationernas kan framtid kan säkras i syfte att ytterligare stärka Uppsala som en universitetsstad med rikt studentliv.
- I samband med Uppsala universitets fysiska expansion behöver Uppsala kommun och Statens konstråd föra en dialog i ett tidigt skede i syfte att samordna insatser för konstnärlig gestaltning i och kring Uppsala universitets utvecklingsområden
- Utvecklingsplanen genererar stora flöden, vilket också illustreras, men som måste tas om hand och planeras för i samarbete med kommun och region. I planen fokuseras på rörelsemönster i nord/sydlig riktning men en utbyggnad av universitetet genererar även flöden i ost/västlig riktning vilket även detta måste beaktas i stadsplaneringen.
- De redovisade planerna på området Blåsenhus är en rimlig och önskvärd utveckling. Området är centralt beläget och har en stor, outnyttjad potential som en mer integrerad del av staden. Variation av verksamheter är önskvärd för att uppnå integration och det bör planeras för blandning av studentbostäder och lokaler med publikt/kommersiellt innehåll.
- Exercisfältet omnämns frekvent i handlingen och synes vara en relativt central del i utvecklingsplanen. Med hänsyn till områdets oklara planeringsförutsättningar och då framtida markägarförhållanden inte kan bestämmas i den nu aktuella typen av planer är det nödvändigt att planen

fördjupas i dessa frågor. Med hänsyn till områdets komplexa planeringsförutsättningar och rådande ägoförhållanden är det enligt kommunens mening rimligt att studera och beskriva alternativa scenarion i planen.

- Utvecklingen av Biomedicinskt centrum (BMC) är intressant med tankar om att kunna dela av de väldigt stora byggnadskropparna och eventuellt avyttra de västra delarna. Det ger möjlighet till en öppning för tvärförbindelse mellan Artillerifältet och Rosendal, vilket bidrar till ökad tillgänglighet och är därför mycket intressant för stadsutvecklingen i området. En etablering av universitetet i stadsdelen Rosendals norra delar så att kunskapsmiljön hänger ihop gentemot BMC och Uppsala Science Park är också positivt. Norra Rosendal lämpar sig också väl för studentlägenheter med god tillgång till service, parker och närhet till universitetsområden.
- I norra delen av utvecklingsområdet pekas parkeringsområdet vid Ekonomikum ut (intill Luthagsleden). Detta område är även mycket intressant för Uppsala kommun som en möjlig nod för kollektivtrafik och infartsparkering. En gemensam planering i detta område skulle gynna båda parter.
- Även att möjliggöra för nybyggnad på nuvarande parkeringsområde mot Dag Hammarskiölds väg är av intresse då det kan göra gaturummet mer stadsmässigt vilket kan behövas då en kapacitetsstark kollektivtrafik planeras för genom området. En lösning för de stora cykelflöden som redan idag passerar där behöver utarbetas om tunneln under gatan planeras tas bort.
- Redovisade planer för Artillerifältet behöver studeras närmare i detaljplanearbetet. En utveckling av området bör ske med beaktande av värdet av öppna gröna parkmiljöer i staden. Det bör nämnas att en del av föreslagen bebyggelse ligger på Uppsalahems mark där planer redan vunnit lagakraft.
- Flera av de föreslagna utvecklingsområdena ligger inom känsligt område för skydd av Uppsala- och Vattholmaåsens vatten vilket kan komma att kräva särskild hänsyn.
- Ett effektivare utnyttjande av befintliga byggnader och lokaler är en viktig pusselbit för en hållbar omställning. Fördelarna är uppenbara när klimatpåverkan mäts över byggnadernas hela livscykel med utvinning av naturresurser, byggprocess och användning. Idag finns även starka sociala drivkrafter för fördelarna med delning som att utveckla nya arbetssätt, nätverk, inspiration och kunskap. Uppsala kommun skulle välkomna en dialog med Uppsala universitet kring ett möjligt samutnyttjande och delning av lokaler för att stärka både hållbarhet och effektivitet.

Kommunstyrelsen

Erik Pelling
Ordförande

Lars Niska
Sekreterare

UPPSALA
UNIVERSITET

UTVECKLINGSPLAN 2050

REMISSUTGÅVA 2019-10-25

Det attraktiva universitetet i staden
Kunskapsmiljöer med tradition och mångfald
i ett urbant och levande sammanhang

Förord

Detta är en remissutgåva. Förord från rektor, som är projektägare för Utvecklingsplan 2050, kommer till den slutliga utgåvan.

I den globala konkurrensen är attraktiva miljöer för forskning, utbildning och innovation såväl som för boende, studentliv och stadsliv viktiga faktorer i ett beslut om studieort eller arbetsplats. Detta dokument är ämnat att tjäna som ett ramverk för en utveckling mot ett sådant mål för universitetets fysiska miljö i Uppsala och Visby.

Vårt sätt att nå detta mål är en utveckling av ett sammanhängande stadsintegrerat universitetsområde snarare än flera olika campus. I Uppsala sträcker sig detta område från Ekonomikum i norr till Ångströmlaboratoriet i söder. Vår utredning visar att universitetet här skulle kunna fördubbla sin lokalarea på ett hållbart sätt. Kunskapsmiljöer bör sammanlänkas i högre grad än idag genom mer utvecklade och lättillgängliga stråk och grönområden. Visionen kan därför vara relevant långt bortom 2050.

Utvecklingsplanen har vuxit fram i dialog med ett stort antal medarbetare från universitetets olika verksamheter, studenter och flera externa intressenter.

Varmt tack för gott arbete till alla som bidragit!

Eva Åkesson

Rektor

Projektägare, Utvecklingsplan 2050

Johan Tysk

Vicerektor för vetenskapsområdet
för teknik och naturvetenskap

Styrgruppens ordförande,
Utvecklingsplan 2050

Innehåll

SAMMANFATTNING	4
KAPITEL 1 ORIENTERING	6
Bakgrund	8
Upplägg och process	9
Planens uppbyggnad	11
KAPITEL 2 FÖRUTSÄTTNINGAR	12
Universitetet i staden	14
Universitetsmiljöer	20
Planeringsförutsättningar	40
KAPITEL 3 VISION OCH MÅL	48
KAPITEL 4 UTVECKLINGSSTRATEGI	52
Ny bebyggelse och nya platser mellan Ekonomikum och Ångströmlaboratoriet	56
Förstärkta stråk och kopplingar	66
Länkande, tillgängliga och multifunktionella uterum	70
En utvecklad mötesplatsstruktur	74
Utåtriktat deltagande i stadsmiljön	76
Hållbarhet som nödvändighet och möjlighet	78
KAPITEL 5 TILLÄMPNING OCH FORTSÄTTNING	80
Tillämpning	82
OM UTVECKLINGSPLAN 2050	84

Sammanfattning

ning kommer

1

KAPITEL

ORIENTERING

Bakgrund

Upplägg och process

Planens uppbyggnad

Bakgrund

Utvecklingsplan 2050 har en strategisk karaktär och initierades av Uppsala universitets rektor för att utarbeta en översiktlig plan för universitetets rumsliga struktur och fysiska gestaltning under de kommande decennierna. Med utgångspunkt i universitetets uppdrag och dess mål och strategier ska utvecklingsplanen ge vägledning och förutsättningar för Uppsala universitets utveckling och ge en grund för ett framgångsrikt samarbete med andra aktörer.

Direktivet för utvecklingsplanen framhåller att den ska utmynna i förslag om:

- Hur universitetsområden kan utvecklas till levande, öppna och trygga miljöer som är tillgängliga och utnyttjas under stora delar av dygnet.
- Hur universitets olika områden kan knytas samman för att underlätta för studenter och medarbetare att röra sig inom och mellan universitets olika delar.
- Hur universitetets närvaro och synlighet i den centrala staden ska kunna stärkas.
- Hur utrymme för framtida verksamhetsexpansion och infrastruktursatsningar ska säkras.
- Hur universitetet genom sin utveckling främjar och tar ansvar för ekologisk, ekonomisk och social hållbarhet.

Uppsala universitet

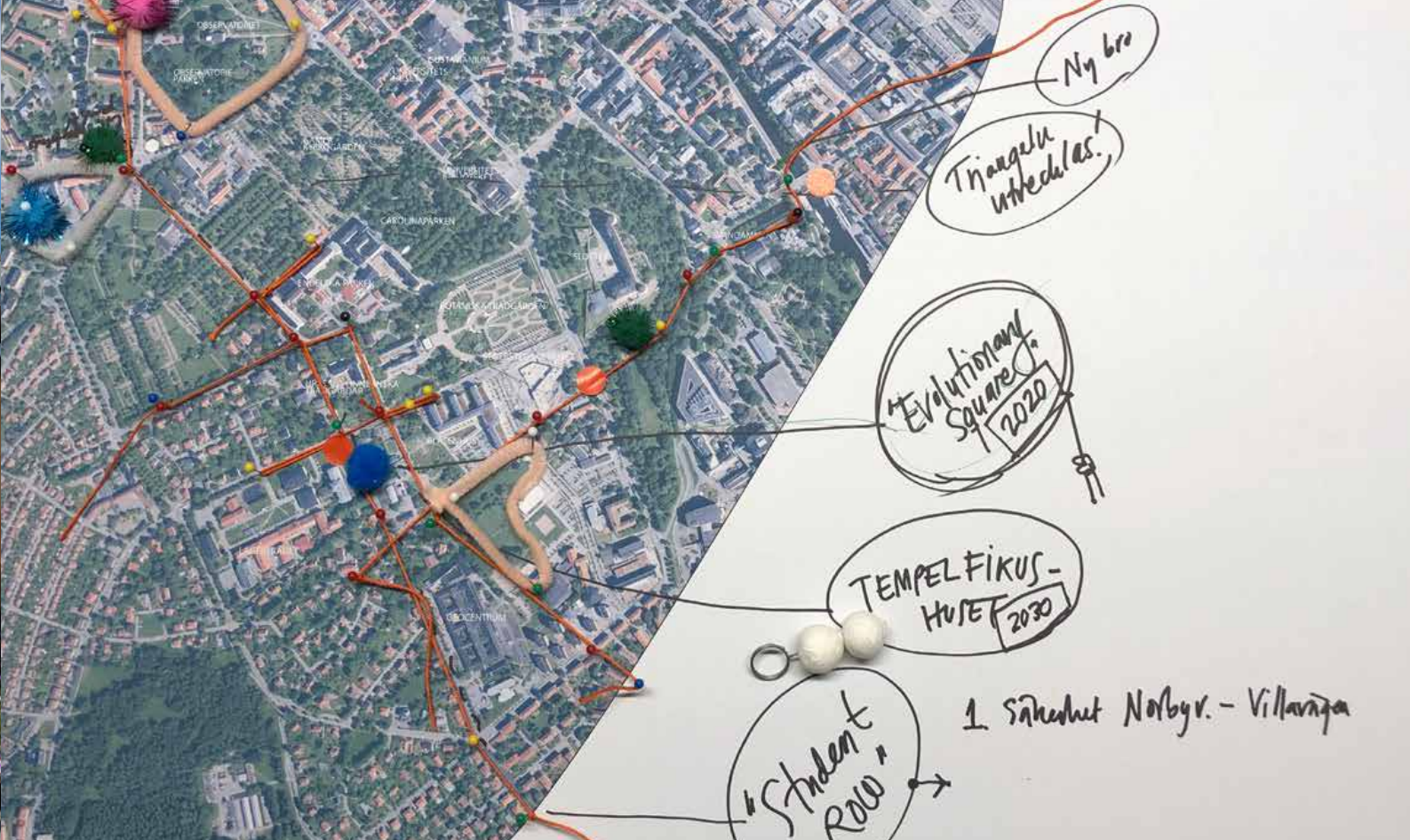
Universitet och högskolor har tre huvuduppgifter: att bedriva utbildning och forskning och att samverka med det omgivande samhället. Lärosätena ska också verka för att forskningsresultat kommer till nytta.

Uppsala universitet leds av en styrelse, Konsistoriet, som under sig har universitetsledningen bestående av rektor, prorektor och universitetsdirektör. Universitetet är komplett och har tre vetenskapsområden: humaniora och samhällsvetenskap, medicin och farmaci samt teknik och naturvetenskap. Vetenskapsområdena leds av varsin vicerektor och under områdena finns nio fakulteter med olika antal institutioner.

Universitetet förhåller sig till närmare 400 000 kvm i Uppsala och Visby och inom universitetsområdena verkar drygt 40 000 studenter och 7 000 anställda.

Uppsala universitet uttrycker i Mål och strategier att universitetets uppgift är att vinna och förmedla kunskap till mänsklighetens gagn och för en bättre värld. Fem strategiska styrkeområden har identifierats i universitetets forskningsstrategier:

- Energi och hållbar utveckling
- Det digitala samhället
- Människan, naturen och samhället
- Liv och hälsa
- Naturens och livets utveckling

Upplägg och process

Utvecklingsplan 2050 har tagits fram i ett brett och dialoginriktat arbete som även inkluderat intressenter utanför universitetet. Projektet har drivits av Uppsala universitet tillsammans med Akademiska Hus. Arbetet med planen har omfattat områden oavsett om marken är bebyggd eller ej och oaktat vem som är fastighetsägare. Utvecklingsplan 2050 har utförts i ett huvudprojekt och inledningsvis i fem sammanlänkade delar, benämnda projekt:

- *Kärnverksamhetens utveckling* har fokuserat framförallt på förutsättningar och behov inom framtida forskning och utbildning.
- *Omvärld* har handlat om samverkan och har utforskat vad begreppet "omvärld" innebär i framtiden samt hur Uppsala universitet kopplar mot denna.
- *Social hållbarhet* har arbetat utifrån tre teman: identitet, tillgänglighet och livskvalitet.
- *Exercisfältet* har fokuserat på hur det underutnyttjade grönområdet i anslutning till flera universitetsområden kan utvecklas som plats för universitetet och staden.
- *Fastighetsutveckling* har analyserat de fysiska förutsättningarna och andra planeringsförutsättningar samt gjort en möjlighetsanalys att arbeta utifrån och därefter tagit fram utvecklingsstrategin.

Utöver dessa har ett eget projekt fokuserat särskilt på en plats som bedöms ha stor betydelse för det framtida Uppsala:

- *Exercisfältet* har undersökt hur det underutnyttjade grönområdet kan utvecklas som plats för universitetet och staden.

Organisationen i flera tydliga projekt gav möjlighet att bearbeta olika områden fokuserat i flera projektgrupper bemannade med relevant kompetens.

Arbetet med utvecklingsplanen har varit processinriktat och utforskande och har bedrivits i dialog, i en iterativ process där ställningstaganden och inriktningar har prövats och omprövats. I huvudsak genomfördes projektet i fyra skeden. Arbetet började med planering i ett inledande skede. Detta följdes av inventering och analys, där de fem projekten jobbade parallellt, innan resultaten samlades till gemensamma förutsättningar som redovisas i planen. Därefter formulerades ett antal mål, som fick vägleda arbetet i det sista skedet, framtagandet av utvecklingsstrategin. Processen återspeglas i delar i kapitelindelningen (se nedan).

Under hela processens gång har stor vikt lagts vid kommunikation, förankring och deltagande. Upplägget med fem projekt som fokuserat på olika frågor gav förutsättningar för en bred medverkan. Medarbetare och studenter på alla nivåer erbjöds möjlighet att bidra på olika sätt. Representanter från intressenter utanför Uppsala universitet bjöds in att delta och presentera material inom flera projekt och huvudprojektet har genomfört övergripande seminarier och workshops där deltagandet breddats ytterligare. Projektets upplägg har möjliggjort att personer, såväl internt som externt, med olika bakgrund, förväntningar och relation till Uppsala universitet på olika sätt kunnat bidra i processen och Utvecklingsplan 2050.

Planens uppbyggnad

Utvecklingsplan 2050 är ett ramverk för en önskad fysisk utveckling. Målgruppen är framförallt Uppsala universitet. Planen riktar sig också till en rad sakägare och fastighetsägare, såsom Uppsala kommun, Region Uppsala, Akademiska Hus, Uppsala Akademiförvaltning och Statens Fastighetsverk.

Planen ska fungera som en vägledning och ett icke förpliktigande stöd i stort och smått, från strategiska lokaliseringar till planering inom enskilda byggnader. Målen, som redovisas i kapitel 3, har exempelvis uttryckts så att de kan användas i flera olika sammanhang. Utvecklingsplanen ska läsas parallellt med andra strategiska planer, såsom den regionala utvecklingsplanen och den kommunala översiktsplanen. Dessa och andra planer överlappar och kompletterar varandra.

Planen omfattar en rad frågeställningar och områden där Uppsala universitet saknar rådighet och kontroll, men där universitetet har ett tydligt intresse och en vilja att utöva inflytande. Utvecklingsplan 2050 ska därför ses som en viljetrytning och en sammanfattning av den utveckling som Uppsala universitet önskar se. Denna utveckling kan komma att realiseras i samarbete med flera parter.

Utvecklingsplan 2050 är, jämte inledning och avslutning, indelad i fem kapitel:

- *Kapitel 1 Orientering* beskriver bakgrunden till planen, hur arbetet bedrivits och uppdrag och dess mål och strategier ska utvecklingsplanen
- *Kapitel 2 Förutsättningar* redovisar den fysiska miljön, inklusive historia, dagens universitetsområden och planeringsförutsättningar.
- *Kapitel 3 Vision och mål* beskriver inriktningen för utvecklingen och de mål som satts upp till 2050.
- *Kapitel 4 Utvecklingsstrategi* redogör på ett övergripande plan för de åtgärder som utefter förutsättningarna gör att målen kan uppnås.
- *Kapitel 5 Tillämpning och fortsättning* beskriver hur planen ska användas och den fortsättning på arbetet som identifierats.

Källor, bilagor, hänvisningar, bildrättigheter och namn på de som tagit fram utvecklingsplanen förtecknas i slutet av dokumentet.

UNIVERSITAS REGIA ARHABENSIS

2

KAPITEL

FÖRUTSÄTTNINGAR

Universitetet i staden
Universitetsmiljöer
Planeringsförutsättningar

Universitetet i staden

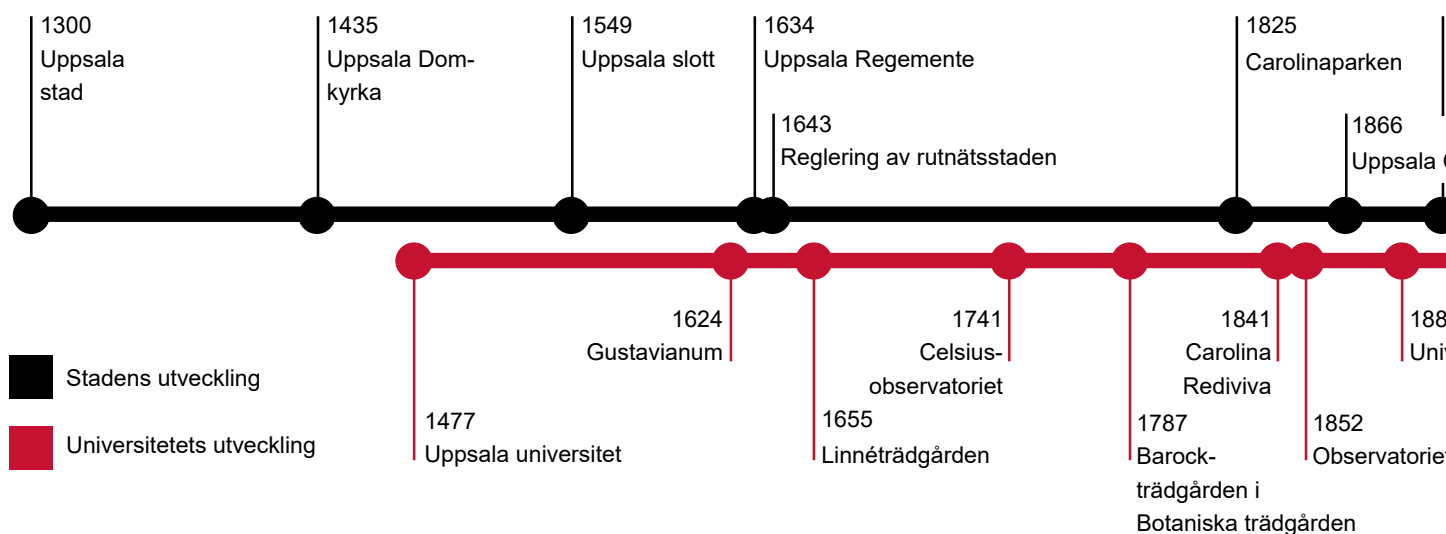
Uppsala universitet är Sveriges första universitet. Universitetet är idag ett nationellt och internationellt ledande komplett universitet med bredd och mångfald inom de tre vetenskapsområdena humaniora och samhällsvetenskap, medicin och farmaci samt teknik och naturvetenskap. Uppsala universitet har sedan det grundades haft en självklar plats i Uppsala och i Visby har Campus Gotland har sedan starten som Högskolan på Gotland alltid funnits i ett urbant sammanhang.

Historia

Uppsala universitet grundades 1477 och under den första tiden bestod undervisningen främst av föreläsningar i filosofi, juridik och teologi; någon teknisk eller naturvetenskaplig utbildning fanns inte. Teologiska fakulteten var länge universitetets kärna. Under 1600-talet blev Olof Rudbeck d.ä. professor i medicin och företrädde den nya naturvetenskapen. Vid samma tid fick även statskunskapen sin första professur, i värtalighet och statskunskap, genom dåvarande universitetskanslern Johan Skytte. Universitetet hade vid den tiden ett tusental studenter. Under senare delen av 1800-talet tillkom flera nya lärostolar i naturvetenskapliga och medicinska ämnen. Utvecklingen under 1900-talet var blygsam fram till andra världskrigets slut men desto starkare därefter. Under utbildningsexplosionen på 1960-talet ökade studentantalet från 8 000 till 21 000. Högskolan på Gotland införlivades i Uppsala universitet 2013 och ett 20-tal av universitetets institutioner har idag verksamhet både i Uppsala och i Visby. Uppsala universitet har 2019 drygt 40 000 studenter.

CAROLINA REDIVIVA

Uppsala universitet i Uppsala

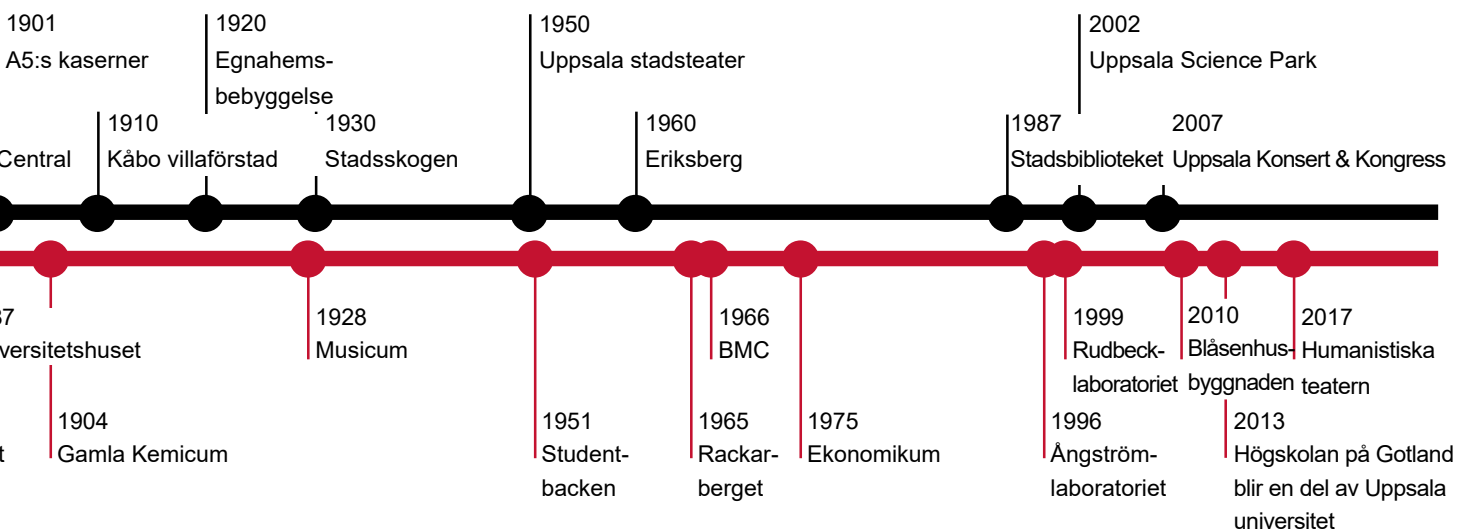
Uppsala universitet och staden Uppsala är nära förknippade med varandra; det är svårt att tänka sig staden utan universitetets praktfulla byggnader och platser, de årliga akademiska traditionerna och de drygt 40 000 studenterna som ger stadslivet en ungdomlig prägel. Omvänt är det också svårt att tänka sig den omfattande akademiska verksamheten utan stadens ramverk. Staden utgör en arena där studenter och anställda använder gator, byggnader och parker för att mötas och röra sig till, från och mellan universitetets olika delar.

Uppsala är en av Sveriges äldsta städer. Tidigt anlades bebyggelse i den strategiska nod som uppstod i mötet mellan Uppsalaåsen och Fyrisån, där land- och vattenvägar korsades. Åsen och ån präglar staden än idag. Åsens topografi i relation till det omgivande platta slättlandskapet gör stadens karakte-

ristiska silhuett synlig på långt håll och ån skapar ett intimt stadsrum att orientera sig efter i stadens centrala delar. Samtidigt skapar åsen och ån barriärer som är svåra att överbrygga, vilket delar in staden i långsmala remsor. Staden har traditionellt delats i två delar av Fyrisån; på den västra sidan en kyrklig och akademisk del och på den östra sidan en arbetar- och industridominerad del. Delningen förstärktes ytterligare på 1860-talet, då järnvägen drogs genom staden.

Universitetet etablerades i anslutning till domkyrkan. Under lång tid rymdes verksamheten i olika byggnader inom den medeltida stadsstrukturen runt kyrkan och först på 1700-talet började expansionen utanför denna. Under denna tid etablerades bland annat Barockträdgården med Linneanium och Anders Celsius observatorium i innerstaden.

Riksintresset Uppsala stad

Ett riksintresse omfattar värdefulla kulturmiljöer som skyddas enligt den centrala svenska miljölagstiftningen, 3 kap 6 § miljöbalken. Cirka 1 700 områden i Sverige är av riksintresse för kulturmiljövården. Uppsala stad ingår i dessa, med motiveringen "en stad starkt präglad av centralmakt, kyrka och lärdomsinstitutioner från medeltid till idag". Uttryck för riksintresset är:

- Centralmaktens, domkyrko- och lärdomsstadens bebyggelse samt miljöer från medeltiden fram till idag.
- Kronogodsens med ängsmarker utmed Fyrisån.
- Miljöer och offentliga byggnader som hör samman med funktionen som residens-, förvaltnings- och regementsstad från 1600-talet till 1900-talet.
- Gatumönster med medeltida drag och rester av oregelbundna tomter från tiden före 1643 års reglering, gatunät enligt rutnätsplan med hörnslutet torg och långa raka tillfartsvägar från 1600-talet.
- Vetenskapshistoriskt intressanta trädgårdsanläggningar och parker från 1600-talet till 1900-talet.
- Bebyggelse-, kommunikations- och stadsplanestruktur som visar på stadens uppkomst och utveckling från medeltid till 1900-tal.
- Bebyggelsens utformning, placering och inbördes rumsliga samband.
- Den monumentala bebyggelsens dominans i stadsbilden genom siktlinjer och vyer längs gator, från torgrum och från Fyrisån.
- Stadens siluett från infarterna och vägar som passerar staden med domkyrkan, slottet och Carolina Rediviva som viktiga landmärken.
- Gatu- och platsnamn som anknyter till stadens kulturhistoriska utveckling.

Byggnadsminnen vid Uppsala universitet

Byggnadsminnen är kulturhistoriskt värdefulla byggnader, miljöer och anläggningar i Sverige som byggnadsminnesförklarats enligt bestämmelser i kulturmiljölagen. Det betraktas vanligen som det starkaste kulturhistoriska skyddet för bebyggelse i Sverige.

Byggnadsminnen kan vara statliga eller enskilda. De statliga är beslutade av regeringen och riksantikvarieämbetet utgör ansvarig tillsynsmyndighet. De statliga byggnadsminnena berättar viktiga delar av Sveriges och den statliga förvaltningens historia. De enskilda byggnadsminnena utses av länsstyrelsen, som genom kulturmiljölagen kan byggnadsminnesförklara sådana byggnader och anläggningar som "har ett synnerligen högt kulturhistoriskt värde eller som ingår i ett bebyggelseområde med ett synnerligen högt kulturhistoriskt värde".

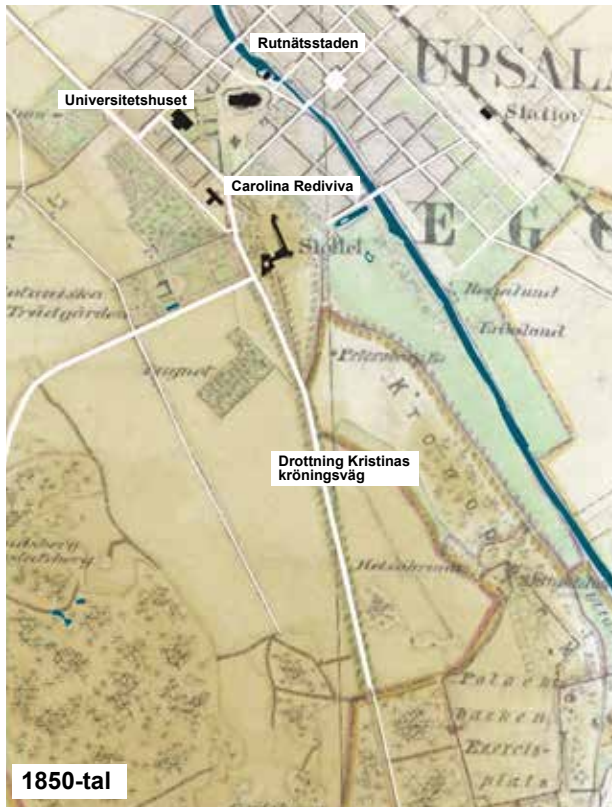
Av de byggnader och miljöer nyttjar är följande byggnadsminnesförklarade:

Statliga byggnadsminnen

- Barockträdgården med Linneanum
- Carolina Rediviva
- Linnés Hammarby
- Linneträdgården
- Universitetshuset och universitetsparken
- Gustavianum

Enskilda byggnadsminnen

- Kvarteret Kemikum (nuvarande Engelska parken)
- Kvarteret Munken
- Observatorieparken
- Polacksbacken (ITC-området)
- Zoologen och Paleontologen i kvarteret Lagerträdet (EBC-området)

Den kraftiga expansionen av universitetsverksamheten under 1800-talet innebar också nybyggnation. Universitetshuset, Carolina Rediviva och byggnaderna i kvarteret Munken är exempel på universitetsbyggnader som då fyllde kvarter i den nya rutnätsstaden, som från och med 1643 års reglering hade lagts ovanpå den medeltida strukturen. Även kilometerlånga infartsvägar i rutnätsplanens förlängning tillkom i samband med regleringen, vilket också förstärkte domkyrkans och slottets storslagenhet. Den södra infartsvägen, kallad Drottning Kristinas kröningsväg, sammanfaller med det som idag är Dag Hammarskjölds väg. Vägen har alltjämt en strukturellt viktig roll i staden som pulsåder med stora flöden.

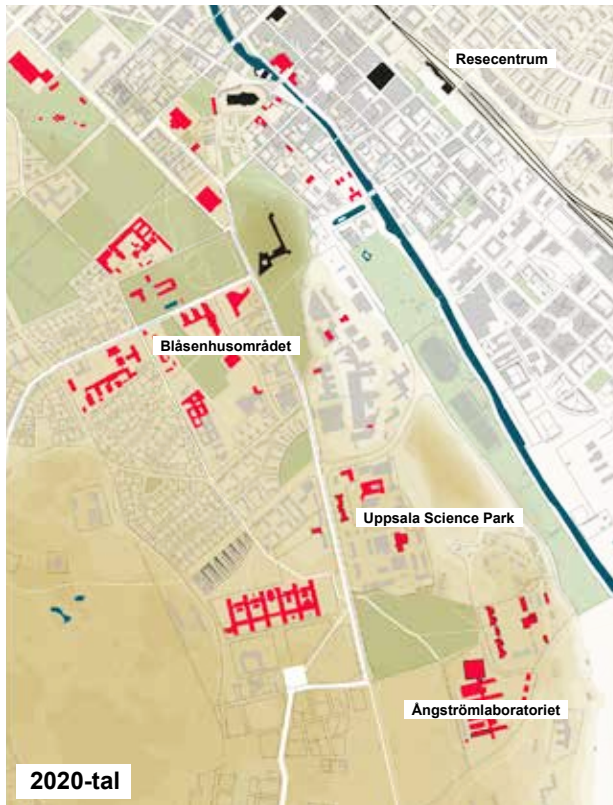
Det ökande antalet studenter under 1800-talet ledde till att nationslivet, som funnits sedan 1600-talet, fick ett uppsving och att nationshusen, som ända från starten har fungerat som ett andra hem för studenterna, med några få undantag samlades nära universitetet invid domkyrkan. Studentnationerna hade också tidigt bostäder.

Särskilda studentbostäder började byggas först under mellankrigstiden. 1930 stod det allra första studentboendet i Sverige klart på Övre Slottsgatan. Detta följdes av en stor utbyggnad av studentbostäder som pågick fram till 1970-talet.

Under 1960- och 1970-talen expanderade universitet snabbt och en ny ”årsring” utanför den historiska rutnätsstaden tillkom. Till denna period hör bland annat Biomedicinskt centrum (BMC), Humanistiskt- och samhällsvetenskapligt centrum (nuvarande Ekonomikum) och Geocentrum. Dessa byggnader är formade som större sammanhängande anläggningar, helt i tidens strukturalistiska anda. Placeringen byggde delvis på att den omfattande verksamheten inte längre rymdes i innerstaden.

Universitetet har från 1980-talet och framåt fortsatt att expandera, men expansionen under dessa årtionden är inte fullt så avläsbar som tydliga årsringar i staden. I samband med flytten av Datavetenskap och Matematik till Polacksbacken, 1986 respektive 1992, byggdes det gamla regementet S1 om till Matematiskt- och informationsteknologiskt centrum (nuvarande Informationsteknologiskt centrum, ITC).

Etableringen vid Polacksbacken fortsatte sedan med Ångströmlaboratoriet i olika etapper från 1996 och framåt. Detta gav upphov till en större rockad, då kvarteret Kemikum kunde byggas om till Humanistiskt centrum och det dåvarande Humanistiskt- och samhällsvetenskapligt centrum i sin tur kunde omvandlas till Ekonomikum.

Uppsala universitet i Visby

Högskolan på Gotland grundades 1998 och förlades i en tidigare maltfabrik på Camrérsgatan i Visby, nära hamnen och Almedalsparken. Högskolan blev 2013 en del av Uppsala universitet, kallat Campus Gotland. Idag finns cirka 2 100 helårsstudenter, varav drygt 1 000 studerar på distans. Samtliga tre vetenskapsområden bedriver verksamhet på Campus Gotland, med 150 forskare och lärare samt cirka 40 andra medarbetare i Visby.

Blåsenhusområdet var länge obebyggt i stora delar i väntan på ännu en expansion av Uppsala universitet. Under 2000-talet tillkom ett antal större byggnader, bland dem byggnaden Blåsenhus och Segerstedthuset, som tillsammans med byggnader för andra verksamheter ändrade områdets karaktär. Blåsenhusområdet har idag drag av ett campus, med viss avgränsning gentemot omgivningen, tydlig koncentration av forskning och utbildning och stora grönområden.

För universitetet har de senaste 50 årens utveckling inneburit en förskjutning söderut på den västra sidan, längs åsen. Endast ett fåtal verksamheter återfinns fortfarande på den östra sidan i centrala Uppsala. En anledning till förskjutningen är behovet av stora sammanhängande ytor för många verksamheter. Längre bort från den centrala staden, i BMC och Ångströmlaboratoriet, finns de verksamheter som har störst behov av sammanhängande ytor och hög byggnadsteknisk prestanda, vilket bland annat innebär att universitetet flyttar ut från ITC-området till nästa etapp av Ångströmlaboratoriet.

Förskjutningen söderut har bidragit till att universitetet idag har en långsträckt utbredning och upplevs som utspritt och delvis osammanhängande av universitetets medarbetare och studenter. Den har också medfört att symbolbyggnaderna i anslutning till Domkyrkoplan som Universitetshuset och Gustavianum, och som utgör viktiga delar av universitetets identitet, inte längre har en central placering inom universitetsområdet.

Universitetsmiljöer

Uppsala universitet utgör ett tre kilometer långsträckt kunskapsområde från Ekonomikum i norr till Ångströmlaboratoriet i söder med verksamhet i ett antal universitetsområden som emellanåt bildar större kluster. Universitetet är ömsom koncentrerat, ömsom utspritt och finns i en blandad stadsmiljö utan egentlig avgränsning mot sin omgivning. Den övervägande delen av universitetet ligger på den västra sidan om Fyrisån. Ekonomikum, den del av universitetet som ligger längst norrut, utgörs av enskild stor byggnad invid grönområden och studentbostäder. I området runt Domkyrkoplan finns bland annat Universitetshuset och Carolina Rediviva. Engelska parken, Evolutionsbiologiskt centrum (EBC), Botaniska trädgården och Blåsenhusområdet bildar en löst sammanhängande centralt belägen enhet med variation i bebyggelse och mycket grönska. På östra sidan Dag Hammarskjölds väg ligger Akademiska sjukhuset, där universitetets verksamhet finns spridd över hela området. Söder om sjukhuset ligger Uppsala Science Park, som tillsammans med Biomedicinskt centrum (BMC), Ångströmlaboratoriet och ITC-området samlas runt Exercisfältet. Universitetsområdet Gamla torget ligger centralt i staden, med verksamheter på båda sidor om ån. I Visby ligger universitetet koncentrerat i ett område mellan Inre hamnen och den medeltida innerstaden.

GOTLANDS MALTFABRIKS AB

Uppsala universitet - Carl

Ekonomikum

Domkyrkoplan

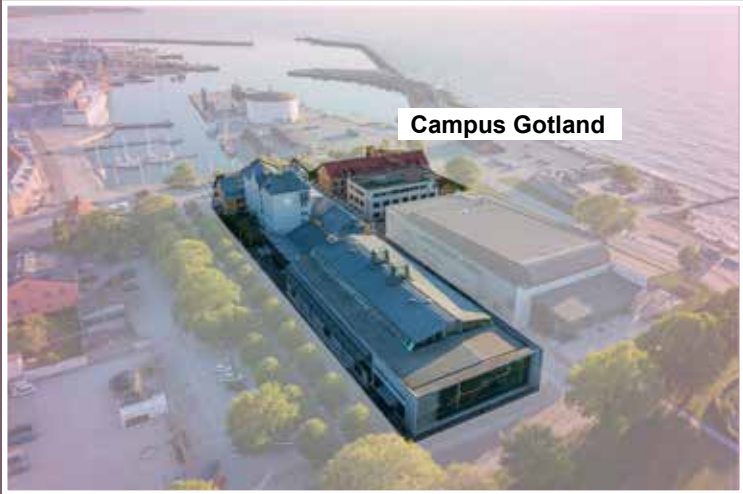
Engelska parken

Botaniska trädgården

Evolutionsbiologiskt centrum (EBC)

Blåsenhusområdet

Biomedicinskt centrum (BMC)

Campus Gotland

Gamla torget

Akademiska sjukhuset

Rudbecklaboratoriet

Uppsala Science Park

Informationsteknologiskt centrum (ITC)

Ångströmlaboratoriet

Universitetsområden och närliggande miljöer

Uppsala universitet utgör ett tre kilometer långsträckt kunskapsområde från Ekonomikum i norr till Ångströmlaboratoriet i söder med verksamhet i ett antal universitetsområden som emellanåt bildar större kluster. Universitetet är ömsom koncentrerat, ömsom utspritt och finns i en blandad stadsmiljö utan egentlig avgränsning mot sin omgivning. Den övervägande delen av universitetet ligger på den västra sidan om Fyrisån. Ekonomikum, den del av universitetet som ligger längst norrut, utgörs av en enskild stor byggnad invid grönområden och studentbostäder. I området runt Domkyrkoplan finns bland annat Universitetshuset och Carolina Rediviva. Engelska parken, Evolutionsbiologiskt centrum (EBC), Botaniska trädgården och Blåsenhusområdet bildar en löst sammanhängande centralt belägen enhet med variation i bebyggelse och mycket grönska. På östra sidan Dag Hammarskjölds väg ligger Akademiska sjukhuset, där universitetets verksamhet finns spridd över hela området. Söder om sjukhuset ligger Uppsala Science Park, som tillsammans med Biomedicinskt centrum (BMC), Ångströmlaboratoriet och ITC-området samlas runt Exercisfältet. Universitetsområdet Gamla torget ligger centralt i staden, med verksamheter på båda sidor om ån. I Visby ligger universitetet koncentrerat i ett område mellan Inre hamnen och den medeltida innerstaden.

Namnet Campus Gotland, som fastslogs i samband med att Högskolan på Gotland blev en del av Uppsala universitet, passar väl. I Uppsala används campus ofta för enskilda områden,

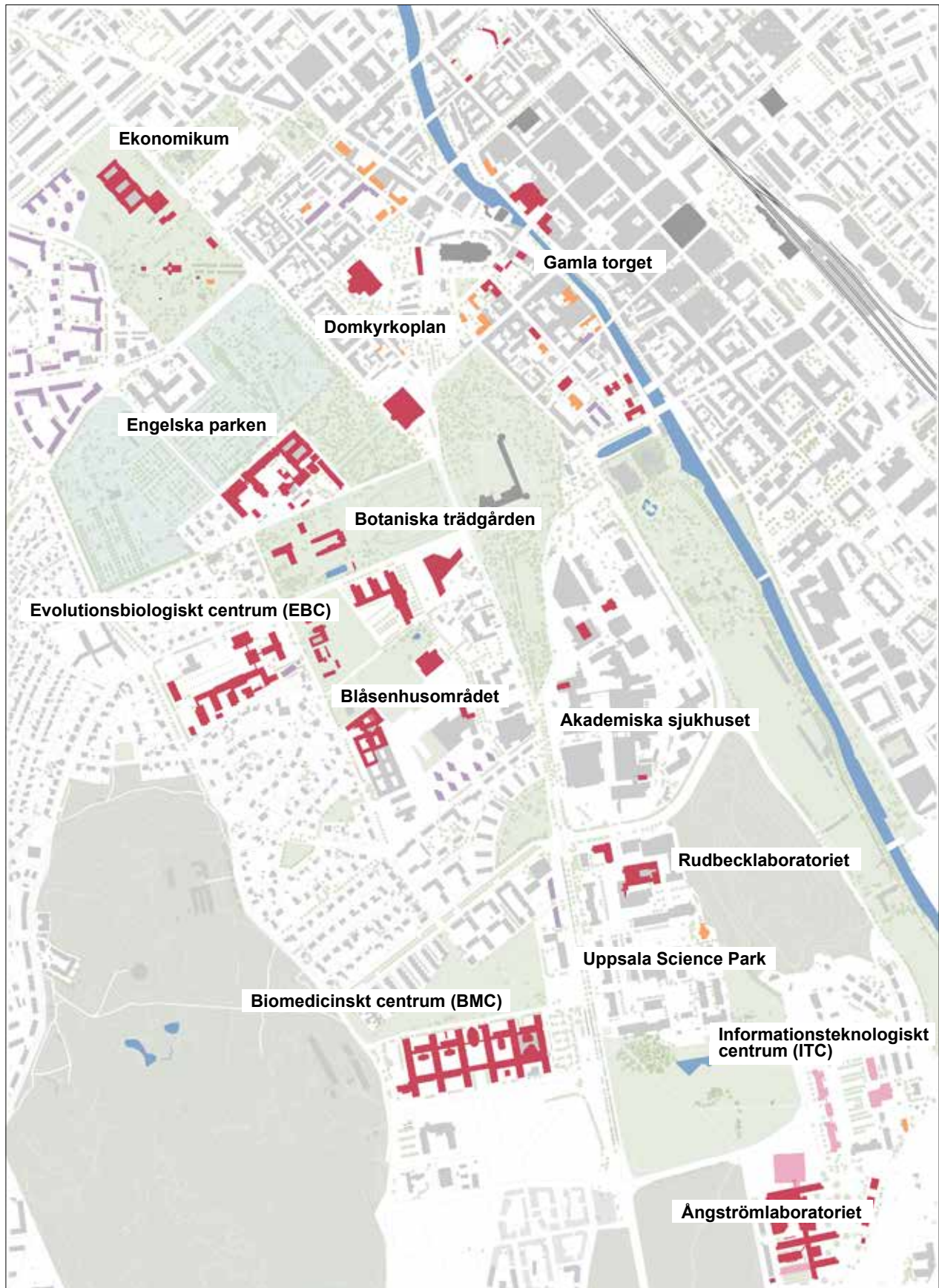
men begreppet, som främst används för att beskriva komplexa miljöer bestående av flera byggnader med utemiljöer dem emellan och en tydlig gräns mot omgivningen, passar oftast inte in på bebyggelsen, då den är mer integrerad i staden och ibland utgörs av enskilda komplex såsom Ekonomikum och BMC. Därför är begreppet universitetsområde vanligen är lämpligare.

Akademiska sjukhuset

Akademiska sjukhuset är regionens universitetssjukhus och jämte sjukvården bedriver Uppsala universitet omfattande verksamhet på området, främst utbildning och forskning inom medicin och farmaci. Här får olika professioner inom vården delar av sin utbildning. Många anställda delar sin arbetstid mellan sjukhuset och verksamheter inom universitetet, inte minst på BMC.

Biomedicinskt centrum (BMC)

BMC är ett av Europas största center för life science med forskning och utbildning inom biologi, farmaci, kemi, medicin och kostvetenskap. På BMC finns alla tre vetenskapsområden representerade och där finns en mängd olika lokaler, från lab och olika specialenheter till undervisningslokaler och kontor. I komplexet finns även SciLifeLab, ett nationellt center för molekylära biovetenskaper med fokus på forskning inom hälsa och miljö. SciLifeLab drivs av Karolinska Institutet, KTH, Stockholms universitet och Uppsala universitet och samarbetar även med andra svenska universitet.

Teckenförklaring:

- Befintliga byggnader
- Särskilda byggnader
- Universitetet
- Universitetet, pågående omlokalisering
- Studentbostäder
- Nationer/kärer
- Vatten

Blåsenhusområdet

Blåsenhusområdet rymmer en mängd olika universitetsverksamheter och är ett område med campuskaraktär. Segerstedtshuset är arbetsplats för universitetsledningen och anställda vid universitetsförvaltningen. Här finns också universitetets centralarkiv. Byggnaden Blåsenhus inrymmer forskning och utbildning inom pedagogik, didaktik, utbildningsstudier och psykologi. Geocentrum erbjuder utbildning och forskning inom geovetenskap. Botaniska trädgårdens Nya trädgård finns i området, med tropiska växthus samt ett äldre arboretum och det uppskattade sommarcaféet Café Viktoria.

Andra verksamheter är Institutet för språk och folkminnen, Campus 1477 (en idrottshall med gym som drivs av Studenthälsan), Riksarkivet, Sveriges geologiska undersökningar, Skandionkliniken (som bedriver avancerad strålbehandling och hotell för patienter, anhöriga och allmänhet) samt ett flertal företag. Det finns också en förskola och skolor. Akademiska Hus är lokaliserade i områdets sydvästra hörn och längs Artillerigatan i söder finns även nybyggda studentbostäder.

Botaniska trädgården

Botaniska trädgården ingår i Uppsala Linneanska trädgårdar och är öppen för besökare året runt. Trädgården är också en viktig resurs för forskning och undervisning då växtmaterial för forskning och universitetets kurser, men även för aktiviteter inom förskola och skola, odlas här. Området ligger centralt invid Engelska parken och Blåsenhusområdet och delvis inom Blåsenhusområdet. Botaniska trädgården utgörs av den storstilade Barockträdgården med det tvåhundraåriga orangeriet och den Nya trädgården med ett tropiskt växthus, ett äldre arboretum och växtsystematiska kvarter. I Botaniska trädgården ordnas visningar, konstutställningar och andra evenemang, såsom konserter. Vintertid finns en skridskobana i trädgårdens östra del.

Campus Gotland

Campus Gotland ligger i centrala Visby, i kvarteren närmast hamnen, med utsikt över havet. Lokalerna är småskaliga och varierade. Verksamheten återfinns i två större kvarter, som består av äldre byggnader som länkats samman och försetts med moderna tillägg, samt i Björkanderska huset också beläget i hamnområdet. I det större, östra kvarteret ligger även Almedals-

biblioteket som är Sveriges enda kombinerade folk- och universitetsbibliotek. Science Park Gotland har sin inkubatorverksamhet i universitetets lokaler och Gotlands studentkår Rindi har lokaler intill universitetsområdet.

Domkyrkoplan

I området kring Domkyrkoplan finns traditionsbärande universitetsbyggnader som Universitetshuset, Gustavianum och Carolina Rediviva och annan historisk bebyggelse som Domkyrkan och Helga Trefaldighets kyrka. Flera av dessa är byggnadsminnen. I närområdet finns också flera studentnationer.

Ekonomikum

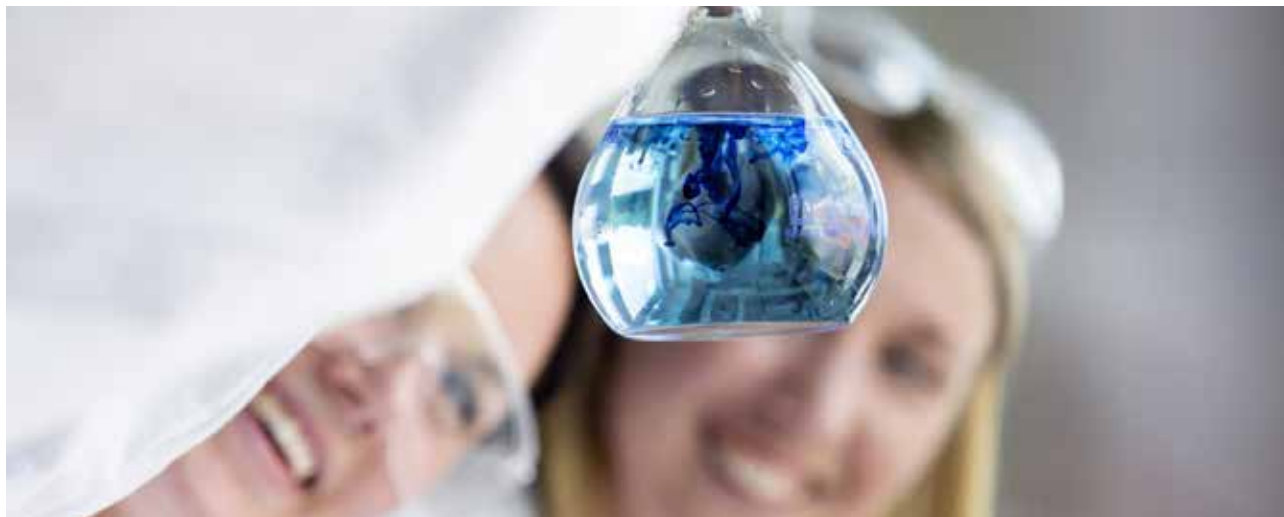
På Ekonomikum bedrivs forskning och utbildning inom ekonomi och samhällsvetenskap med ämnen som ekonomisk historia, företagsekonomi, handelsrätt, informatik och media, kulturgeografi, nationalekonomi och statistik. Byggnaden är väl kopplad till det nordvästra hörnet av innerstaden. Den uppfördes på 1970-talet och erbjuder vardagsnära, välfungerande miljöer med utblickar mot den omgivande parken, även från källarplanet. När byggnaden omvandlades från Humanistiskt-samhällsvetenskapligt centrum till Ekonomikum på 1990-talet tillkom biblioteket och nyligen har en ny studiemiljö i källarplanet invigts. I Ekonomikums närområde finns ett stort antal studentbostäder.

Engelska parken

Engelska parken inrymmer forskning och utbildning med en stor bredd av ämnen inom humaniora och samhällsvetenskap. Byggnaderna, som är av varierande ålder och byggnadsstilar bildar en tydlig kvartersstruktur. Senare tillskott är en glasad entrébyggnad som tillkom i samband med ombyggnaden av det gamla kvarteret Kemikum, samt Humanistiska teatern, en arena för det humanistiska samtalet, som också är en tillgång för universitetets utåtriktade evenemang och föreläsningar.

Evolutionsbiologiskt centrum (EBC)

EBC inrymmer forskning och utbildning i biologi, fysiologi, utvecklingsbiologi och ekotoxikologi samt evolutionära processer på alla nivåer. Här finns det publika Evolutionsmuseet med utställningar inom botanik, zoologi och paleontologi. Under senare tid har området kompletterats med forskarbostäder. Området gränsar till Botaniska trädgården och Blåsenhusområdet och ligger även nära Engelska parken.

Främre Boländerna

Uppsala universitet har genom UU Innovation tillgång till Testa Center, en testbädd och ett innovationscenter inom bioprocess-teknologi i GE Healthcares anläggning i området.

Gamla torget

Gamla torget är ett samlingsnamn för universitetets olika lokaler i Uppsalas innerstad. Hit räknas dels byggnaderna vid själva Gamla torget, men också Oxenstiernska huset, Skytteanum, kvarteret Munken samt Dag Hammarskjöld och Juridiska biblioteket. Här bedrivs forskning och utbildning inom juridik, statsvetenskap, bostads- och urbanforskning samt freds- och konfliktforskning.

Informationsteknologiskt centrum (ITC)

ITC-området är ett före detta regemente, S1, som på 1980- och 90-talen byggdes om för universitetsverksamhet. Här bedrivs forskning och utbildning inom bland annat algoritmer, programspråk, datorarkitektur, människa-datorinteraktion och reglerteknik. Verksamheten kommer 2022 att lämna området för att flytta in i det tillbyggda Ångströmlaboratoriet. Det innebär att det kulturhistoriskt klassade området kommer att få ett nytt innehåll.

Nationer, kårer och studentbostäder

En unik aspekt av universitetsmiljön i Uppsala är de studentnationer med tillhörande verksamheter som ligger utspridda längs Fyrisån. På dessa samlas studenterna både dagtid och kvällstid för att studera, låna böcker, finna gemenskap och äta sig mätta. Då nationerna samlar studenter från alla vetenskapsområden sker där ett stort utbyte mellan disciplinerna.

Studentkårerna, som bland annat bedriver studiebevakning och studentrepresentation, ligger längs kunskapsstråket. Genom nationerna och kårerna har Uppsala universitet ett unikt studentliv. Det finns koncentrationer av studentbostäder på flera platser i staden, ibland invid universitetsområden.

Rudbecklaboratoriet

Rudbecklaboratoriet samlar forskning inom bland annat medicinsk genetik, tumörbiologi, medicinsk strålningsvetenskap, klinisk immunologi, patologi, onkologi och molekylär geriatrik. Den bärande tanken bakom laboratoriets tillkomst var

att skapa en ny typ av tvärvetenskaplig forskningsmiljö inom den medicinska fakulteten i syfte att utveckla nya och effektivare metoder för molekylär diagnostik och nya terapier. Utöver universitetets forskningsinstitutioner har också Akademiska sjukhuset klinisk verksamhet med patientmottagningar här och byggnaden är kopplad till sjukhuset via kulvert.

Ultuna

Ultuna i södra Uppsala upptas främst av Sveriges lantbruksuniversitet (SLU), det andra universitet i staden med 4 000 studenter och en inriktning på vetenskap och utbildning för hållbart liv. Uppsala universitet har i Ultuna viss verksamhet inom bland annat Sveriges veterinärmedicinska anstalt (SVA). På området finns också Universitetsdjursjukhuset, som är en del av SLU, och Green Innovation Park, där akademi och näringsliv möts kring de gröna näringarna.

Uppsala Science Park

Uppsala Science Park samlar kunskapsintensiva företag (framför allt inom life science, bioteknik, materialvetenskap, medicin och IT), stöd till dessa, myndigheter och organisationer. Uppsala universitet finns på plats genom UU Innovation, universitetets holdingbolag, och på olika sätt som en del av kliniskt träningscenter (KTC), Uppsala Clinical Research (UCR), Uppsala biobank, stiftelsen STUNS samt företagsinkubatorn Uppsala Innovation Centre (UIC).

Ångströmlaboratoriet

På Ångströmlaboratoriet finns forskning och utbildning som spänner över fysik, kemi, matematik, teknik, material- och energiforskning. Här finns också Nordens största renrum. Ångströmlaboratoriet har byggts ut etappvis sedan tillkomsten 1996. Nu byggs etapp nr 4, Nya Ångström, med planerat färdigställande 2022. Den nya byggnaden, med placering mot Exercisfältet, kommer att fungera som entrébyggnad och mötesplats för hela Ångströmlaboratoriet.

Stråk och kopplingar

De många universitetsområdena i Uppsala innebär ett stort antal rörelser dem emellan vilket ställer höga krav på stråk och kopplingar. Stadsstrukturen i de delar där universitetet är lokaliserat liknar Uppsala i stort såtillvida att de långsgående nord-sydliga stråken är tydligare och starkare än de tvärgående. Den norra delen av universitetet är väl integrerad i innerstaden, med Drottninggatan, St. Olofsgatan och Skolgatan som tre starka tvärgående stråk över Fyrisån.

Flertalet universitetsområden ligger utanför den historiska rutnätsstaden, mellan de två långsgående stråken Dag Hammarskjölds väg-Kyrkogårdsgatan i öster och Villavägen med förlängning över Artillerifältet och Exercisfältet i väster. I höjd med BMC korsar stråken varandra, när stråket i Villavägens förlängning passerar under Dag Hammarskjölds väg i en tunnel.

De båda stråken har en bra placering i förhållande till universitetets olika delar och medger naturliga rörelser dem emellan, vilket i vissa partier genererar stora flöden av framförlit cyklist. I vissa avsnitt är de dock svaga som sociala rum. De byggnader som ligger längs med stråken dockar inte an och har slutna, inaktiva bottenvåningar med få entréer. I långa avsnitt saknar stråken även ”väggar” som kan ge rumslig stadga. Den frilagda gång- och cykelvägen i Villavägens förlängning är ett exempel på en sträcka som under vissa tider på dygnet och de mörkare årstiderna kan upplevas otrygg där den sträcker sig söderut över både Artillerifältet och Exercisfältet. Den otrygga situationen accentueras av tunneln under Dag Hammarskjölds väg.

När de båda stråken går igenom grönområden och parker blir de generellt svagare. Det beror främst på att de har en utformning som gör det svårt att uppbära en länkande funktion.

Observatorieparken, Botaniska trädgården och Kyrkogården blir emellanåt barriärer med sina murar och staket, där entréer och grindar inte är väl placerade för genomströmning.

Dag Hammarskjölds väg utgör i delar en barriär för rörelser mellan BMC, Uppsala Science Park och Akademiska sjukhuset. Situationen med tunneln under Dag Hammarskjölds väg invid BMC upplevs som trafikmässigt osäker eftersom många istället korsar Dag Hammarskjölds väg till fots, trots att det inte finns övergångsställen.

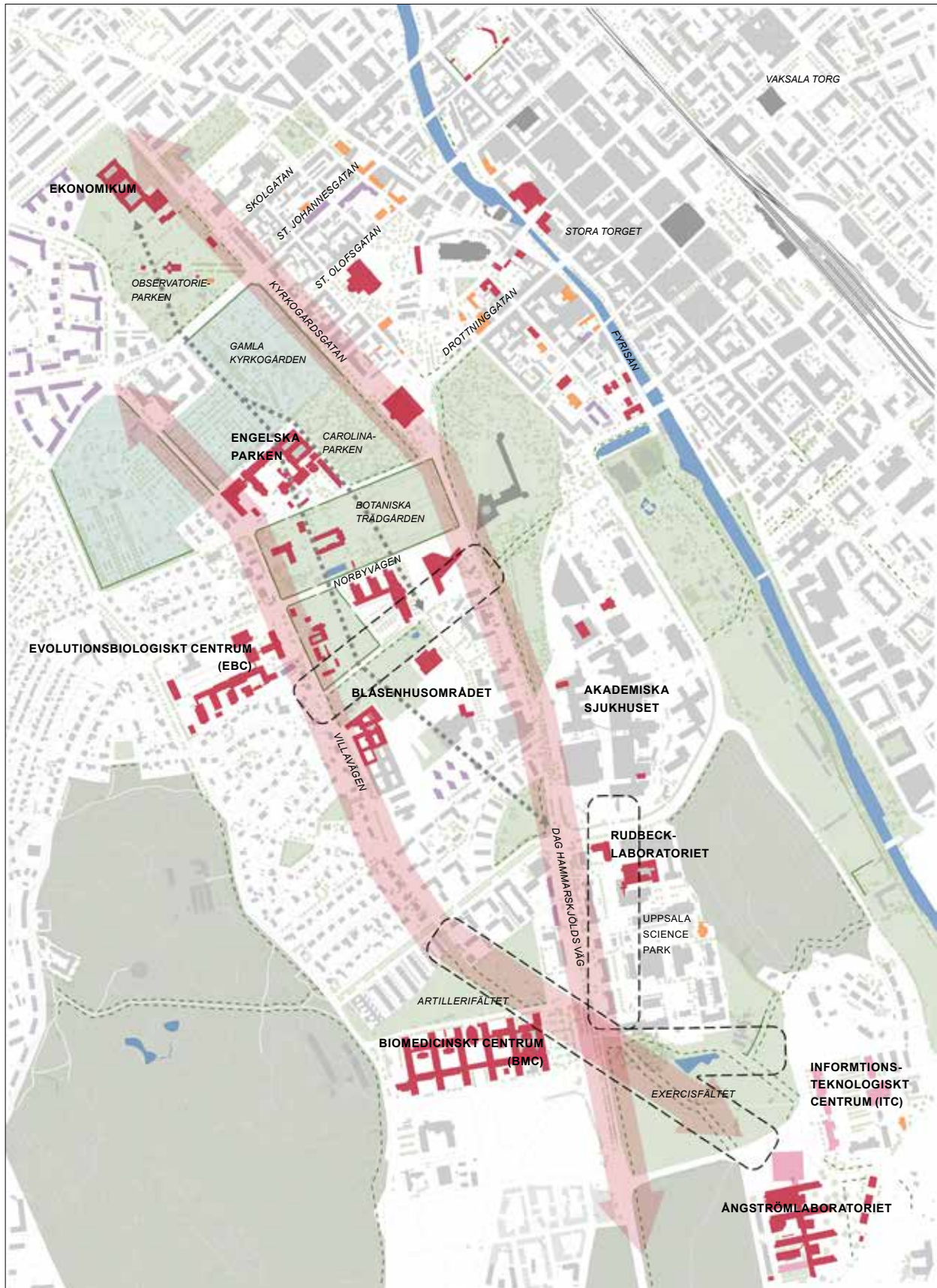
Generellt varierar upplevelsen av de olika stråken och kopplingarna mellan universitetsområdena, inte minst efter färd-sätt. Korsningen Villavägen-Norbyvägen upplevs exempelvis som trafikmässigt osäker för flera transportslag. Längs Dag Hammarskjölds väg finns goda kommunikationer för bil och cykel, men fotgängare har begränsat med plats och påverkas i högre utsträckning av den delvis bullriga miljön.

Resvanor

Ur Resvaneundersökning 2019 för Uppsala universitet, drygt 3200 svar:

- Sommarhalvåret cyklar 60 % av användarna. Övriga åker bil (14 %), buss (6 %) går till fots (10 %) eller åker tåg (7 %).
- Vinterhalvåret cyklar 40%, vilket leder till att fler åker buss (16%) eller går till fots (16 %). Bil- och tågåkandet är konstant över året.
- Användarna rör sig ofta mellan universitetsområdena. De flesta anger att detta sker en till tio gånger per månad. Många rör sig mellan olika områden en eller till och med flera gånger per dag.

Teckenförklaring:

- Befintliga byggnader
- Särskilda byggnader
- Universitetet
- Universitetet, pågående omlokalisering
- Studentbostäder
- Nationer/kärer
- Vatten

- Grönt stängt gränssnitt mot stråk, avgränsat med häck eller staket
- Grönt öppet gränssnitt mot stråk, utan avgränsning
- Välanvända kommunikationsstråk mellan universitetsområden
- Markering av befintligt stråk med utvecklingspotential
- Önskvärt nytt stråk

Parker och grönområden i universitetets närhet

De grönområden och parker som hör till, eller ligger i anslutning till universitetsområdena, utgör en viktig del av universitetetsmiljön och präglar i hög grad dess karaktär. Det är särskilt tydligt i de centrala och norra delarna, där Botaniska trädgården, Slottsparken, Carolinaparken, Gamla kyrkogården, Observatorieparken, Ekonomikumparken och Vasaparken bildar ett brett, grönt band i anslutning till den historiska rutnätsstaden.

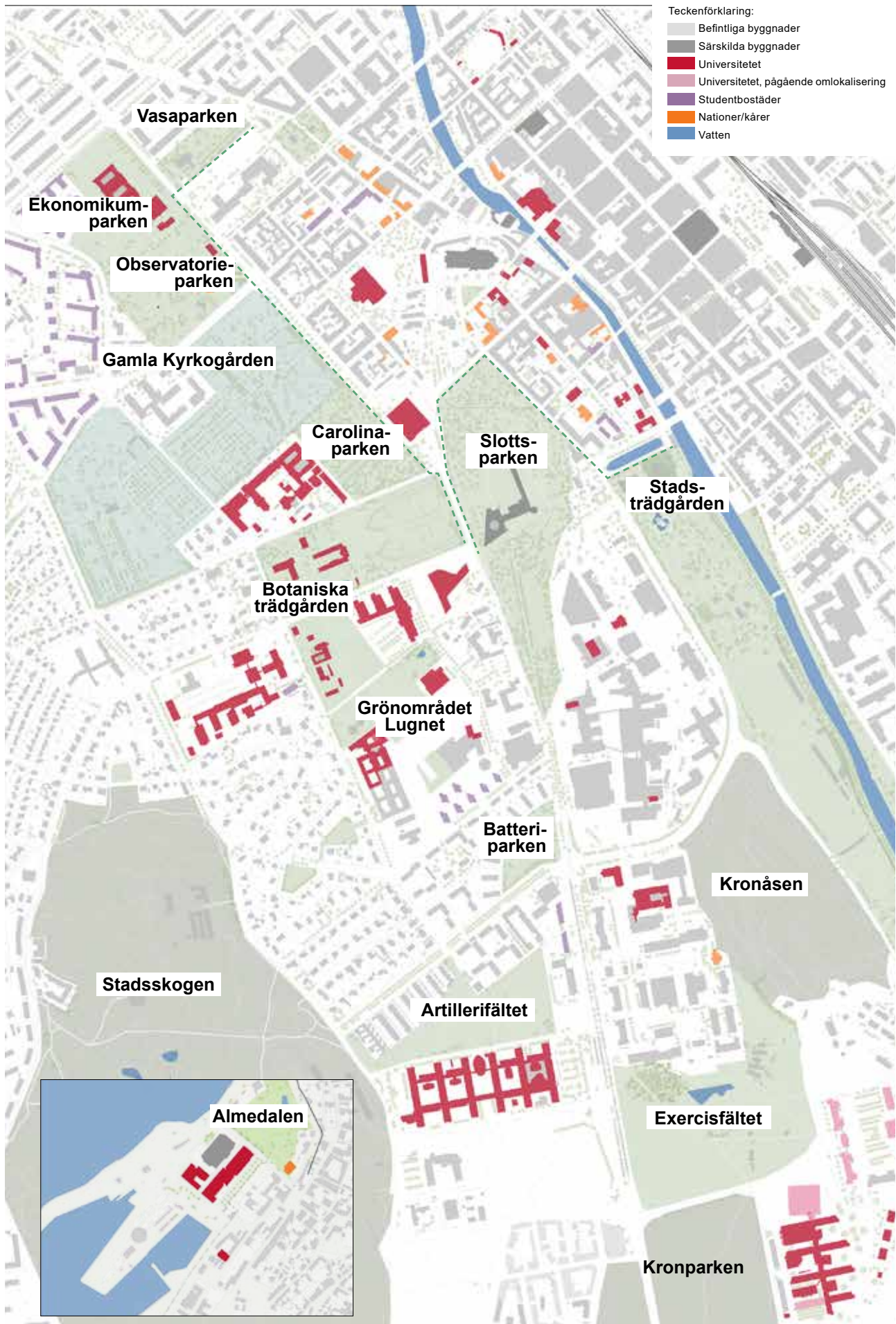
Dessa gröna rum står för stora värden: de är uppvuxna och lummiga och ger möjlighet till efterfrågad rekreation. Flera av dem har en delvis formell och representativ karaktär och relativt få människor vistas i dem i dag, med undantag för vissa högtider och evenemang som Valborg och konserter i Botaniska trädgården. Sammanfattningsvis finns stor potential i att utveckla parkernas och grönområdenas vistelsevärden över året samt deras förmåga att fungera sammanlänkande.

Observatorieparken

Observatorieparken ligger mellan Ekonomikum och Engelska parken. Trots sin storlek är den idag underutnyttjad, vilket till stor del beror på att den är inhägnad och har få entréer. Parken har en slumrande och lummig karaktär och är delvis kuperad. Parkens ursprungliga innehåll av träd och buskar är planterade efter mönster från stjärnbilder. Universitetet har verksamhet i ett antal mindre, äldre och karaktärsfulla byggnader, varav några är i sämre skick. Observatorieparken bildar tillsammans med Ekonomikumparken, som är populär hos studenter och utgör en viktig plats för valborgsfirande, ett större sammanhängande grönområde, som dessutom kompletteras av Vasaparken i öster.

Gamla kyrkogården

Gamla kyrkogården delas i två delar av Villavägen. Den norra delen omgärdas av Kyrkogårdsgatan, St Johannesgatan, Carolinaparken och bebyggelsen i Engelska parken. Kyrkogården erbjuder vackra, men inaktiva gränssnitt mot de omgivande gatorna. Den ger en välbehövlig ”stadspaus”, men kan också upplevas som otrygg.

Carolinaparken

Carolinaparken är centralt placerad invid ett av universitetsmiljöernas viktigaste stråk. Den planerades som en park för alla och med den engelska landskapsparken som förebild. Parken är idag en rekreativ och uppskattad miljö med stora värden, där Pelle Svanslös-parken utgör en attraktiv målpunkt. Många upplever det otryggt att röra sig i, eller längs med parken när det är mörkt, vilket dels kan bero på belysningen, dels på Botaniska trädgårdens täta mur utan entréer. På andra sidan Carolina Rediviva fortsätter parkstråket med Slottsparken.

Slottsparken

Slottsparken är belägen invid Uppsala slott. Stråket som från Evolutionsbiologiskt centrum (EBC) med Rosengången genom Blåsenhusområdet går igenom Slottsparken och ner till kvarteret Munken. Akademiska sjukhuset gränsar också till Slottsparken.

Botaniska trädgården

Botaniska trädgården är Sveriges äldsta botaniska trädgård, med Barockträdgården som en vacker utblick från slottet. Ursprungligen anslöt trädgården mot slottets terrasser, men avskildes 1787 vid dragningen av det som idag är Dag Hammarskjölds väg. Ännu idag kan man uppleva att trädgården har en tydlig öppenhet mot slottet, till skillnad mot de slutna långsidorna. Idag kan man inte röra sig längs med centralaxeln mellan slottet och trädgården då övergångsställe saknas. Den Nya trädgården med det tropiska växthuset är den andra delen av anläggningen och Botaniska trädgården som helhet utgör ett populärt besöksmål och en uppskattad evenemangsplats.

Batteriparken

Batteriparken ligger i anslutning till korsningen Dag Hammarskjölds väg och Sjukhusvägen, med närhet både till Akademiska Sjukhuset och Rudbecklaboratoriet. Parken anlades på 1920-talet. Den består av en södervänd trädplanterad gräsmatta med grusgångar. Parken används sällan.

Stadsskogen

Stadsskogen samt skogen på Kronåsen och i Kronparken, med vandringsleden Gula stigen, utgör stadsnära skogar med stora

rekreativa värden. Stadsskogen kopplar med gång- och cykelvägar till stadsdelar väster om skogen. Det finns möjlighet att skapa flera tydligare entréer till skogen i samband med ny bebyggelse i bland annat Rosendal. Gula stigen skapades som en skid- och vandringsled redan på 1930-talet. Det unika med stigen är att den går genom nästan helt sammanhängande natur, mitt i byggelsen. Skogen på Kronåsen erbjuder en vacker promenad till Fyrisån och blir i höjd med Eklundshof/Geijersdalen en del av den kommande kopplingen över Fyrisån.

Artillerifältet

Artillerifältet, som tidigare användes för militära ändamål, ligger precis invid BMC:s nordvästra sida. Villavägen och dess förlängning knyter ihop Blåsenhusområdet, EBC och Engelska parken från norr och Exercisfältet länkar ihop det med Ångströmlaboratoriet i söder. Artillerifältet ligger därmed i strategiskt läge för universitetet då det hjälper till att binda ihop flera områden. Det finns en skola mellan fältet och Dag Hammarskjölds väg samt ett småhusområde och ett flerbostadshusområde på den norra sidan. Bostadsbebyggelsen vänder ”baksidor” mot fältet, men BMC:s sekundärentréer ger upphov till viss rörelse och befolkar parken. Artillerifältet är överlag rumsligt löst definierat och kan kännas bortglömt som grön resurs.

Exercisfältet

Exercisfältet ligger längs med Dag Hammarskjölds väg och bidrar med sitt öppna landskapsrum till den rumsliga sekvensen längs med den historiska infartsvägen. Fältet är av stort kulturhistoriskt värde. Det har utgjort militärt övningsområde sedan 1600-talet och ingår därmed i berättelsen om statsmaktens närvaro, som utgör en viktig del av riksintresset Uppsala stad. Den mest påtagliga symbolen för den militära närvaron utgörs idag av frontfasaden till det gamla regementet på Polacksbacken.

Almedalen

Almedalen, som under medeltiden var ett hamnområde, är idag en parkanläggning i centrala Visby, med en stor damm, som erbjuder stora ytor för rekreation och aktiviteter. Vid parken ligger Campus Gotland och Gotlands studentkår Rindi.

Fördjupning Biomedicinskt centrum (BMC)

BMC uppfördes i etapper 1966-1985 och byggdes till i större omfattning 1998 och 2012. Den 110 000 kvm stora byggnaden är fortfarande en av de största anläggningarna för biomedicinsk forskning i Europa.

När BMC byggdes fanns inte mycket annan bebyggelse i närområdet. Byggnadskomplexet gjordes med avsikt mycket stort för att kunna sammanföra medicinsk, farmaceutisk, naturvetenskaplig och veterinärmedicinsk forskning, för att stimulera idéutbyte och för att genom samnyttjande ge tillgång till större lokalresurser. Miljön planerades för att redan från början vara förberedd för framtida förändringar av forskningens inriktning och storlek. Byggnaden ansågs representera det främsta i landet inom forskningslokaler för biomedicin och bildade skola under flera decennier.

BMC är en tidstypisk representant för Byggnadsstyrelsens strukturfilosofi. Möjligheten till framtida förändring av verksamhetens inriktning och storlek var en av de viktigaste frågorna vid uppförandet, vilket studerades ingående. Byggandet föregicks av utförliga provningar av tekniska lösningar och stomme, som resulterade i ett helt eget system av prefabricerade pelare, balkar och bjälklag med ursparingar för de tekniska installationerna. Detta möjliggjorde en struktur med slimmade mått och stor flexibilitet, som rent tekniskt har stått sig väl och som utan problem klarar av att inrymma moderna lab; olika delar av komplexet har successivt byggts om för att möta verksamhetens krav.

Trots byggnadens tydliga struktur utgör den invändiga kommunikationsstrukturen idag en akilleshäla. Det långsgående stråket i entréplanet på den norra sidan är byggnadens pulsåder. Det har stora flöden, samlar byggnadens utbildningsmiljöer samt passerar den senare tillbyggda restaurangen. Längsgående och tvärgående korridorer har en likartad utformning, vilket i kombination med att dagsljus saknas i korsningspunkterna, medför problem med orienterbarhet. Principen med genomgång har blivit alltmer svårhanterlig i takt med att kravet på säkerhet ökat. Flera korridorer har låsts vilket skapat ”proppar” i strukturen, som användarna måste byta plan för att ta sig förbi. Fler neutrala kommunikationer istället för rörelser igenom enskilda verksamheter behövs.

Byggnaden har ett mycket stort antal undervisningslokaler och sammanträdesrum, men skulle behöva fler platser för studier, spontana möten och socialt umgänge. Innergårdarna används mycket sällan.

BMC förhåller sig även på ett tidstypiskt sätt till sin omgivning. Utifrån kan byggnaden uppfattas som avvissande, vilket också förstärks av entréernas oklara placering. Den ursprungliga huvudentrén ligger på den södra långsidan och är därför svår att hitta samtidigt som den inte ligger i det dagliga flödet. Framför allt används entréerna på de norra och östra sidorna idag, då de största flödena kommer därifrån. Med utvecklingen i Rosendal kan fler entréer i söder komma att användas.

Dåtidens sätt att bygga funktionsseparerat, i kombination med byggnadens storlek, utgör också en begränsning i den växande blandstaden. De studentbostäder och bostäder som vuxit upp kring BMC är positiva tillskott i miljön, och fler tillägg behövs. Sett till det stora antalet studenter i området kan fler studentbostäder vara attraktivt.

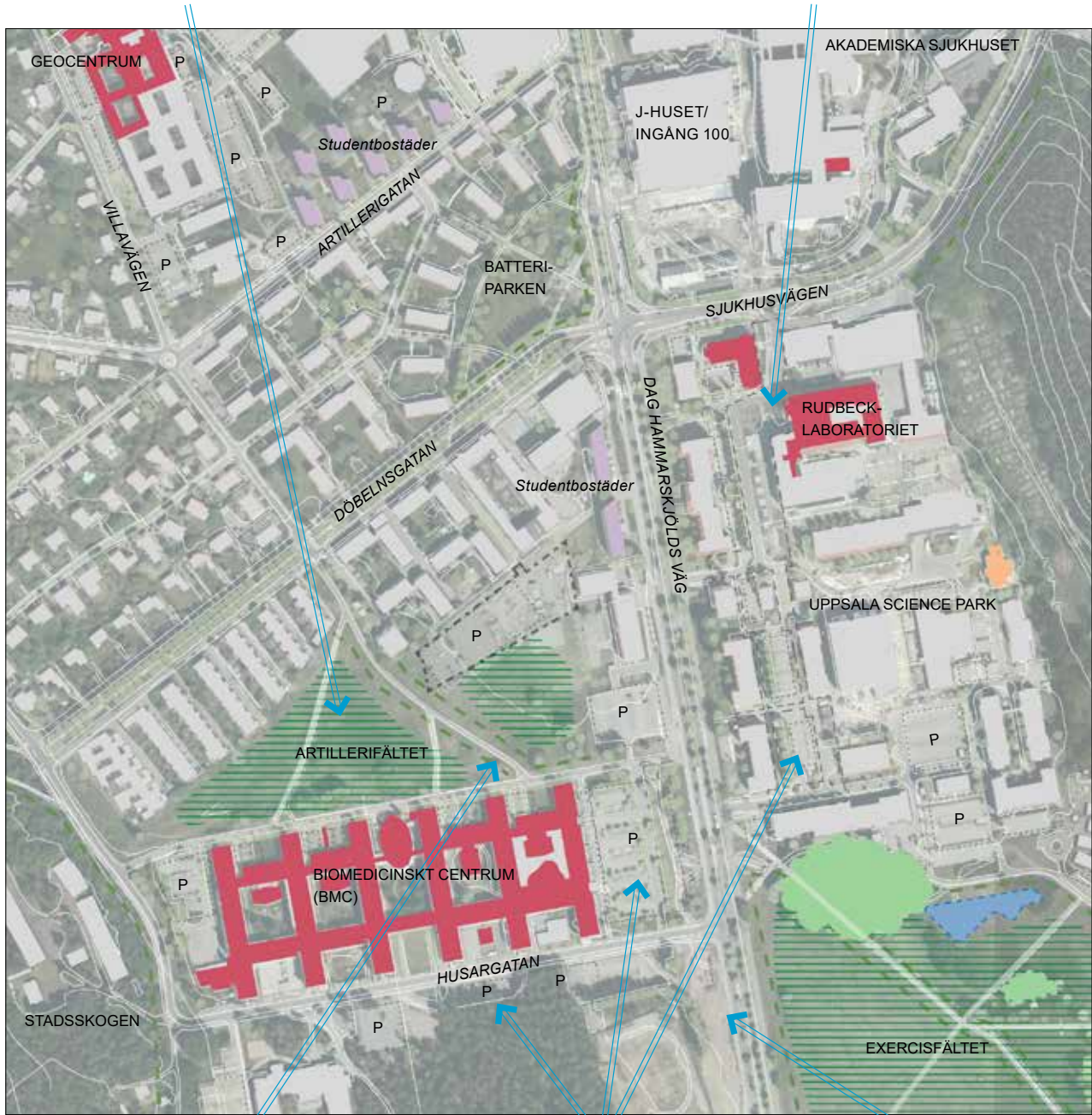
Det stora cykelstråket i Villavägens förlängning tangerar byggnadens nordöstra hörn. Det ger en närhet till den nordöstra entrén som leder in till det norra längsgående stråket. Detta annonseras dock inte på utsidan.

Byggnadens indragna placering från Dag Hammarskjölds väg, som i sig utgör en barriär till Akademiska sjukhuset och Uppsala Science Park, den stora parkeringsplatsen framför och nedfarten till cykeltunneln gör att relationen till gaturummet är svag.

Både verksamheten och den fysiska miljön skulle tjäna på att bindas samman mer. Forskningen och utbildningen i BMC kan exempelvis komma närmare de kliniska verksamheterna på sjukhuset och Rudbecklaboratoriet samt näringslivet på Uppsala Science Park. De strategiska sambanden mellan verksamheterna kan stärkas parallellt med en utveckling av den fysiska miljön: en expansion av BMC österut mot Dag Hammarskjölds väg, på dagens parkering, skulle kunna hjälpa till att ge komplexet en tydlig huvudentré, koppla BMC närmare Uppsala Science Park, Rudbecklaboratoriet och Akademiska sjukhuset samt stärka stadsstråket Dag Hammarskjölds väg. Dessutom skulle detta kunna stärka kopplingen söderut till Exercisfältet, Ångströmlaboratoriet och utvecklingen i Södra staden.

Artillerifältet består av en stor öppen gräsyta som genomkorsas av gång- och cykelvägar. Norr om fältet ligger bostadsbebyggelse som vänder "baksidor" mot fältet. I söder ligger BMC med sekundärentréer som bidrar till liv och rörelse.

Uppsala Science Park ligger mellan Akademiska sjukhuset och BMC och utgör en länk däremellan. Områdets inre gatanät är dock svårorienterat, begränsat av nivåskillnader och präglat av markparkering.

Stråket mellan EBC/Blåsenhusområdet och Ångströmlaboratoriet löper över Artillerifältet och är välanvänt av gående och cyklister. Det uppfattas bitvis som otryggt, framförallt då det löper över det öppna fältet och i gångtunnel under Dag Hammarskjölds väg.

Stora ytor i området används som markparkering för bil och cykel.

Dag Hammarskjölds väg är ett stadsdelsövergripande stråk som kopplar samman stora delar av staden, men som bitvis uppfattas som trafikstört och svårt. Vid BMC finns inga övergångsställen, utan Dag Hammarskjölds väg kan endast korsas i en delvis otrygg tunnel.

Teckenförklaring:

■ Befintliga byggnader

■ Särskilda byggnader

■ Universitetet

■ Universitetet, pågående omlokalisering

■ Studentbostäder

■ Nationer/kårar

■ Grönt stängt gränssnitt mot stråk, avgränsat med häck eller staket

■ Grönt öppet gränssnitt mot stråk, utan avgränsning

■ Gröna områden av särskild betydelse

■ Markparkering

Fördjupning Blåsenhusområdet

Blåsenhusområdet är det universitetsområde i Uppsala som har mest framträdande campuskaraktär med flera byggnader, olika funktioner och sammankopplande, påkostade och i grunden väl utformade utemiljöer. Trots allt detta och det centrala läget upplevs området som lite splittrat, avsides och anonymt.

Området har låg genomströmning, vilket delvis kan förklaras med att de långsgående huvudstråken, Dag Hammarskjölds väg och Villavägen, inte passerar igenom området, utan endast tangerar det. von Kramers allé, som är utformad som områdets entrégata, har låg integration i stadsstrukturen och är inte kopplad till några andra stråk utanför området. Det tvärgående stråket Rosengången är bättre integrerat via sina kopplingar, inte minst österut mot Slottsbacken och vidare mot innerstaden, men har idag en delvis otydlig utformning.

Bebyggelsen inom Blåsenhusområdet uppvisar en stor variation i storlek och arkitektoniska uttryck. Byggnadernas relation och avstånd till gator och stråk varierar. En del ligger direkt mot gatan medan andra har förgårdsmark och det saknas en enhetlig princip för placering av byggnadernas entréer. Sammantaget ger området ett spretigt intryck. Bristen på struktur gör det svårläst och påverkar orienterbarheten negativt.

Målpunkternas placering är en annan anledning till att få rör sig i och igenom området. De målpunkter som kan kopplas till universitetet och som genererar större flöden, såsom Segerstedthuset, Blåsenhusbyggnaden och Geocentrum är alla placerade i områdets ytterkanter och nås därför lättast utifrån. Segerstedthuset är delvis utformat som en entré för hela området, men i praktiken fungerar byggnaden som målpunkt

i sig och genererar idag därför små flöden vidare in i området. Andra verksamheter som riktar sig till allmänheten, som Café Viktoria och Tropiska växthuset ligger även de i ytterkant och har i sammanhanget små flöden.

Centralt i området ligger idrottsanläggningen Campus 1477 som fungerar som en målpunkt även för personer som inte i övrigt har koppling till Blåsenhus genom studier eller anställning. Parken invid Campus 1477 upplevs precis som andra grönytor inom området ibland som otrygg, vilket kan vara en anledning till låg användning. Den är i dagsläget buskig och svåröverskådlig men har ett varierat och för parkmiljöer exklusivt växtmaterial.

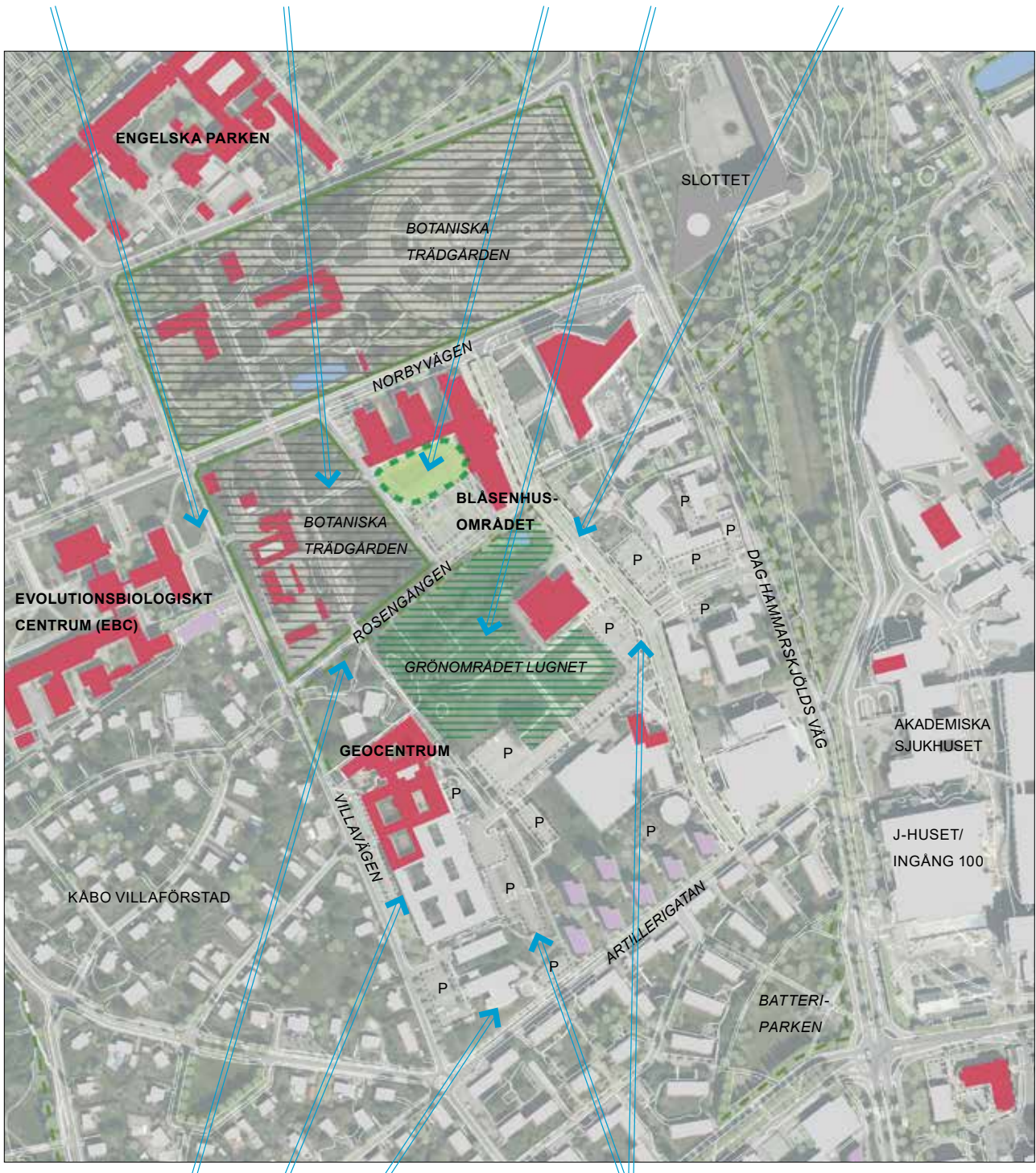
Den blandade verksamheten i området är i grunden en stor tillgång, eftersom den innebär en stor potential för integrering mellan olika verksamheter och överbyggande möten. I samband med utveckling bör stads- och byggnadsstrukturen tydliggöras och justeras och verksamheternas olika profiler bör bli tydligare och synligare i miljön, för att stärka områdets identitet. I och med att stora delar av området utgörs av markparkering, finns också goda möjligheter att expandera på platsen och i samband med detta stärka strukturen och förbättra stråken. Vid en framtida utveckling bör området också knytas ihop med Evolutionsbiologiskt centrum (EBC), Botaniska trädgården och Engelska parken.

Villavägen har relativt starka sociala egenskaper i höjd med Blåsenhusområdet, med ett stort flöde av studenter.

Botaniska trädgården har stora kvaliteter. Avgränsningen mot omgivningen gör dock att den ibland upplevs som en barriär.

Gården bakom byggnaden Blåsenhus är välanvänd och uppfattas som trevlig. Grönområdet Lugnet på andra sidan Rosengången upplevs som otrygg och svåränvänd.

von Kraemers allé är utformad som en huvudgata men kopplar inte till omgivningen. Den fungerar i praktiken som en lokal gata.

Rosengången är en del av ett välanvänt stråk in mot innerstaden.

Geocentrum och kontorsbyggnaden i områdets sydvästra hörn har ett bra läge vid Villavägen men de når inte fram till och stödjer omgivande gator.

Stora ytor används för markparkering.

Viktiga stråk passerar som regel i Blåsenhusområdets utkant, vilket gör att det inte upplevs avsides.

Teckenförklaring:

- Befintliga byggnader
- Särskilda byggnader
- Universitetet
- Universitetet, pågående omlokalisering
- Studentbostäder

- Nationer/kårer
- Grönt stängt gränssnitt mot stråk, avgränsat med häck eller staket
- Grönt öppet gränssnitt mot stråk, utan avgränsning
- Gröna områden av särskild betydelse
- Markparkering

Fördjupning Exercisfältet och Södra staden

Kring Exercisfältet finns en ring av kunskapsintensiva verksamheter. Universitetet finns i de två stora komplexen BMC och Ångströmlaboratoriet samt på några platser i närområdet, bland annat på Uppsala Science Park där verksamheten bedrivs tillsammans med näringsliv och offentliga institutioner och verk.

Miljöerna runt Exercisfältet kommer att förändras. Nya Ångström, etapp 4 av Ångströmlaboratoriet, bidrar till att rama in det gröna rummet och tillföra liv till fältet. I samband med att Rosendal växer fram kommer Dag Hammarskjölds väg att få en bebyggd sida, vilket ändrar den rumsliga sekvensen längs med infarten till Uppsala. Konsekvensen av den planerade sammanhängande bebyggelsen blir troligen att man i framtiden kommer att uppfatta att innerstaden börjar vid rondellen i korsningen med Regementsvägen.

Om även Uppsala Science Park expanderar med kompletterande byggnader i söder, kommer Exercisfältet att möta stadsfronter både på den västra och norra sidan. De nya byggnadernas relation till fältet blir viktig vid en framtida utformning.

En annan viktig förutsättning är det breda, gröna stråk som fältet utgör med Gula stigen som går diagonalt över fältet och vidare genom Kronparken. Här övergår stadsstrukturen tydligt till en grönstruktur, där byggnaderna ligger som stora ”öar” i grönskan. Utbyggnaden av Ångströmlaboratoriet faller in i detta mönster.

Det nord-sydliga stråk som börjar kring Engelska parken och EBC, som fortsätter via Villavägens förlängning och som löper diagonalt över Exercisfältet är välanvänt av gående och cyklister. Fler smala grus- och cykelvägar går tvärs över fältet och delar in det i fem delar. Vägdragningarna är från övningsområdets tid, där de fungerade som markeringar för var de olika kompanierna skulle exercera. Trädplanteringen mitt på fältet, Dansbanelholmen, finns dokumenterad på en karta från 1840-talet.

Idag är det få som vistas på fältet, de flesta passerar över det istället. Fältet är inte en anlagd parkmiljö och de vägar och stigar som finns är ej fullt ut tillgängliga. Trädgångarna har fått växa sig stora, vilket gör det svårt att uppleva hela fältet och dess storlek. Studenter och anställda vittnar om en undermålig belysning, vilket de anser skapar en otrygg situation.

I och med Uppsala universitets stora närvaro runt Exercisfältet är fler studentbostäder i närområdet lämpligt. Med ett ökat antal invånare i Ulleråker och Rosendal kommer fler att använda fältet för motion och rekreation. Det kan också komma att fungera som ett mindre utflyktsmål för boende i närområdet och kanske, i större utsträckning än idag, användas för utrymmeskrävande aktiviteter, såsom idrottsarrangemang och andra evenemang. I samband med utbyggnaden av Rosendal anläggs en större dagvattendamm på fältets norra sida. En ny användning av de gamla regementsbyggnaderna vid Polacksbacken, exempelvis för skolverksamhet, kan också påverka funktionerna på fältet.

Eventuellt kan Exercisfältet komma att bli föremål för bebyggelse. Det finns potentiella hinder för att detta kan ske, såsom skydd av grundvattnet och kulturmiljön. Om Exercisfältet kan bebyggas faller det sig naturligt för både staden och universitetet att Uppsala universitet bedriver verksamhet på platsen, då det skulle knyta ihop flera universitetsområden och bli en naturlig mittpunkt i den södra delen av det kunskapsintensiva området.

Dag Hammarskjölds väg är ett stadsdelssövergripande stråk som kopplar samman stora delar av staden. Sträckan vid Exercisfältet har idag landsvägs-karaktär men kommer vid utbyggnad av Rosendal att få en bebyggd sida och har möjlighet att bli starkare som socialt rum.

Exercisfältet kommer att hamna i ett nytt sammanhang med nybyggda stadsfronter längs de norra och östra sidorna då Rosendal och Uppsala Science Park byggs ut. Fältet kommer troligen bli mer intensivt använt för idrott, rekreation och event.

Talldungen på fältets norra del och Dansbaneholmen mitt på fältet utgör en bevaransvärd rekreativ yta, men har i dagsläget vuxit sig betydligt större än sin ursprungliga storlek. Dugarnas storlek gör det svårt att uppleva fältet i sin helhet.

I norra delen av fältet kommer en dagvattendamm kopplad till utbyggnaden av Rosendal att anläggas.

Stråket mellan Ångströmlaboratoriet och EBC/Blåsenhus löper över Exercisfältet och är välanvänt av gående och cyklister. Det kan uppfattas som otryggt och dåligt upplyst på sin sträckning över det öppna fältet.

Teckenförklaring:

- Befintliga byggnader
- Särskilda byggnader
- Universitetet
- Universitetet, pågående omlokalisering
- Studentbostäder

Övrigt vägnät i och kring fältet har som regel svaga sociala egenskaper och kan upplevas som otryggt och obefolkat. Planerad utbyggnad norr och öster om Exercisfältet innebär en möjlighet att utveckla bebyggelsens förhållande till vägnätet och parken.

- Nationer/kårer
- Grönt stängt gränssnitt mot stråk, avgränsat med häck eller staket
- Grönt öppet gränssnitt mot stråk, utan avgränsning
- Gröna områden av särskild betydelse
- Markparkering

Utbyggnaden av Ångströmlaboratoriet kommer att rama in fältet i sydöst. Platsen framför Nya Ångström kommer ha liv och rörelse. Grönområdet mellan Ångströmlaboratoriet och officersvillorna på ITC-området är välanvänt, inte minst av studenter.

Planeringsförutsättningar

Uppsala universitets uppdrag och behov är grunden för universitetets fysiska miljöer. Framtidens forskning, utbildning och samverkan behöver lokaler som stödjer verksamheten och dess mål och som ger ett mervärde. Samhällets, stadens och omgivningens förutsättningar kommer också att påverka universitetets fysiska utveckling. Uppsala, en historisk och samtidigt modern, levande och dynamisk kunskapsstad, har med sitt läge och sina goda kommunikationer till regionen och världen utmärkta förutsättningar för fortsatt utveckling. Visby har också en rik historia, ett intressant nuläge och en spännande framtid. De båda städernas tilltänkta expansion utgör en möjlighet för universitetet att utvecklas i takt med att städerna förändras. Uppsala universitet har också betydelse för Uppsala och Visby utöver universitetets uppdrag. Universitetet spelar en självklar och avgörande roll för städernas livskraft och attraktivitet, och som katalysator för ett konkurrenskraftigt näringsliv.

Nedan beskrivs de omständigheter, både de som universitetet råder över och som universitetet inte har rådighet över, vilka påverkar inriktningen och utformningen av den framtida utvecklingen. Då utvecklingsplanen avser fysisk utveckling är de förutsättningar, både möjligheter och begränsningar, som redovisas också fysiska eller kopplade till den fysiska miljön.

Forskning, utbildning och samverkan

Utöver att stödja Uppsala universitets uppdrag att bedriva forskning, utbildning och samverkan och att möta verksamhetens behov, behöver planeringen av den fysiska miljön blicka framåt mot vad morgondagens universitet kan komma att vara och vilket sammanhang det verkar i. Kärnverksamheten och omvärlden har därför givits stort utrymme i framtagandet av utvecklingsplanen; detta arbete sammanfattas nedan.

Det breda universitetet

Uppsala universitet ska även fortsättningsvis vara ett brett universitet, attraktivt genom en bred bas av internationellt konkurrenskraftig grundforskning som utgör grunden för excellenta mer tillämpade verksamheter. Ett jämlikt, inkluderande och hållbart universitet med väl tillgodosedda grundläggande behov, med forskning och undervisning hand i hand, är viktigt för att attrahera framstående forskare, studenter och andra medarbetare. Utöver detta är ett universitet som är en levande del av en internationell stadsmiljö med väl fungerande resurser för ett väl fungerande och rikt privatliv attraktivt. Det ses naturligt att Uppsala universitet ligger i framkant och stödjer implementeringen av nya klimat- och miljövänliga energilösningar i sin egen verksamhet och att såväl hållbarhetsaspekter som livscykelperspektiv vägs in i beslut som rör fysisk planering.

Balansen mellan inomvetenskaplig fördjupning, utmaningsdriven och mångvetenskaplig forskning – och de krav på lokaler som följer av detta – har poängterats under arbetet med utvecklingsplanen. Det stora antalet specialutrustade lokaler kommer fortsatt att behövas än mer, för både forskning och utbildning. Mycket talar också för utvecklingen inom framför allt teknik, naturvetenskap, medicin och farmaci fortsatt kommer att innebära höga krav på byggnadsprestanda.

Det har också framhållits att universitetets fem strategiska styrkeområden inte alltid manifesteras i den fysiska miljön. Vissa byggnader upplevs ibland också som anonyma. Fysisk gestaltning kan bidra både till att synliggöra viktiga verksamheter och till en orienterbarhet som bidrar till samnyttjande.

Inom området utbildning har det under framtagande av utvecklingsplanen lyfts fram faktorer som pekar på ett ökat studentantal, vilket kommer att påverka både utformning och dimensionering av lokaler. Det behöver inte nödvändigtvis leda till en stor ökning av lokalyta eftersom önskemål om samnyttjande och flexibilitet samtidigt är tydliga. Däremot kan flera specialiserade lokaler komma att behövas för praktisk samövning inom olika utbildningar samt examination. En blandning av lärare, studenter och personer från det omgivande samhället i universitetets miljöer bidrar till attraktivitet och ett dynamiskt socialt liv.

I framtiden väntas utbildningsmiljöerna förändras ytterligare, genom kombinationen av pedagogisk utveckling och ny teknik. Begreppet lärmiljöer kommer sannolikt att vidgas ytterligare. Möjligen kommer mer utbildning ske i utemiljöer. Framtida universitetsstudenter kan ha helt andra förväntningar på hur utbildningen ska bedrivas och hur miljön ska upplevas.

Den tydliga fokuseringen på disciplinär bredd och spetsforskningens karaktär gör experimentell infrastruktur till en nyckelfråga. Men det handlar inte bara om de större anläggningarna med ett flöde av in- och utresande forskare. Hög kvalitet i analyser som görs vid dessa anläggningar baseras på hög kvalitet i olika led både, före och efter själva analysen. Därmed inkluderas de krav som ställs på lokaler inom Uppsala universitet även om värdskapet för en anläggning ligger hos någon annan.

Uppsala universitet kommer fortsätta att sträva efter ett aktivt engagemang i prioriterade forskningsanläggningar, såväl lokalt som nationellt och internationellt. Akademiska sjukhuset är en viktig infrastruktur där universitetet skulle vinna på ökad synlighet. Uppsala universitet är värd för till exempel resurser för storskaliga beräkningar, föremålssamlingar och biobanker. Dessa är viktiga forskningsinfrastrukturer, som inte har karaktären av en stor anläggning, men med höga krav på den fysiska miljön. Biblioteken ses som en fortsatt viktig resurs, även om deras roll och funktion sannolikt kommer att fortsätta utvecklas i befintliga, förändrade och nya miljöer.

Kontaktytor och mötesplatser

Under arbetet med Utvecklingsplan 2050 har mötesplatser varit ett återkommande tema, ett viktigt komplement till de undervisningslokaler, kontor och lab där verksamheten bedrivs. Möten är viktiga för mycket av universitetets verksamheter inom forskning, utbildning och nyttiggörande. Universitetet måste därför kunna erbjuda miljöer där det fysiska mötet skapar värden och den digitala kapaciteten bidrar till kvalitet, tillgång och valfrihet. Ett sätt att också stimulera produktiva möten, mellan företag, offentlig sektor och akademierna är att fylla mötesplatser, såväl fysiska som digitala, med resurser av gemensamt intresse vilka skapar behov av att stanna i de gemensamma ytor och därmed träffa andra aktörer, upprepade gånger under en längre tid.

Under samtalen, som rörde samverkan och möjligheterna att möta aktörer från andra verksamheter inom och utanför universitetet, påtalades att den fysiska miljön är en viktig faktor i skapandet av möten. Ett viktigt inslag i dessa miljöer är också tillgång till, i vardagen behövd, service såsom restauranger och möjlighet till olika former av avkoppling och träning.

För att få en effektiv mötesmiljö över tid måste förutsättningar för olika faser och typer av möten skapas. Allt från spontana möten utan speciella krav på möjligheten att föra strukturerade samtal, till mera fokuserade samtal för planerade och pågående aktiviteter behöver sin plats. Mer avancerade möten behöver struktur, presentationsmöjligheter och tillgång till data. Konfidentiella avtalsdiskussioner kring projekt, ägarskap, resultat, data och immateriella rättigheter kräver en mer avskild miljö. Denna flora av olika möten kräver möjlighet att ”röra sig” från en publik miljö till en mera säkrad och avskärmd miljö. Detta gäller både fysiska och digitala möten/interaktioner.

En alltmer komplex och interdisciplinär forsknings- och utvecklingsverksamhet innebär att forskare i än större utsträckning än tidigare behöver kunna samarbeta med varandra, men också med andra aktörer från till exempel näringslivet eller samhället i stort. Detta ger i sin tur ett ökat behov av utbyte och närhet, trots digitala verktyg måste man kunna träffas fysiskt. Etableringen av Uppsala Science Park och Rudbecklaboratoriet är exempel på denna typ av mötesplatser för samverkan, men behovet förväntas öka i framtiden.

Universitetets kontaktytor mot samhället och samverkan har också varit i fokus. Här framhålls behovet av ökad tillgänglighet och trygghet samt en ökad tydlighet gentemot allmänheten när det gäller de publika byggnaderna och platserna samt möjligheten till samarbete med studentnationerna kring studieplatser. En funktionell och hållbar framtidsutveckling sker gemensamt med andra aktörer där det stadsintegrerade universitetet med en hög täthet och blandade ytor tar tydligare form och ger förutsättningar för långsiktig samverkan. Ofta återkommer det fysiska mötets betydelse samt platsen för detta. Utvecklingen bör motverka fysiska, verksamhetsmässiga och mobilitetsmässiga gränser.

Nya sätt att använda platsen tros också komma. Det kan ske i form av skyltar och information, digitala verktyg eller möjlighet att förändra miljöer och göra dem tillgängliga för flera aktörer och det livslånga lärande. För såväl digitala som fysiska miljöer nämns tillgång till data, digitala visualiseringsmöjligheter, öppen data, ”kreativtetscentra”, åtkomstpunkter för data och analys, möjligheter för distansmöten (videolänk), samt tillgång till detta under dygnets alla timmar. Inom området digitalisering, med fokus på den fysiska miljön, betonas smarta byggnader och påverkan på hur funktioner bemannas.

Social hållbarhet och lika villkor

Olika aspekter av social hållbarhet och lika villkor har ofta återkommit i arbetet med Utvecklingsplan 2050. Uppsala universitets fysiska miljö behöver i högre grad ta hänsyn till människors olika bakgrund, förutsättningar och behov. Trygghet, tillgänglighet och integration kommer fortsatt att vara viktiga frågor. Även fortsättningsvis kommer många i våra verksamheter att inte vara svensktalande, vilket ställer krav på att alla ska känna sig välkomna och trygga i universitetets olika miljöer.

Inom arbetet med Utvecklingsplan 2050 har ofta betydelsen av studentlivet vid Uppsala universitet poängterats, såväl för tidigare, nuvarande och framtida studenter som för städerna i stort. Nations- och kärverksamheterna ses exempelvis som en del av universitetets identitet. Behovet av studentbostäder har lyfts i både Uppsala och Visby. Ett bra utbud av rekreationsplatser och gym, caféer och restauranger har också tagits upp. Även om detta inte faller inom universitetets uppdrag, bör det ses som en del i Uppsala universitets samlade attraktionskraft.

Social hållbarhet har inom projektet analyserats utifrån tre teman: identitet, tillgänglighet och livskvalitet. I beskrivningen av Uppsala universitets identitet framkommer flera styrkor än svagheter. Identiteten finns främst i studentlivet och det höga internationella anseendet i kombination med vackra historiska kultur- och naturmiljöer. Motpoler som är väl balanserade och förenade är universitetets moderna framåtriktning och den utpräglade historiska tyngden samt gemytligt och stort. En svaghet är att miljömedvetenheten är relativt osynlig vilket är negativt för trovärdigheten.

Inom temat tillgänglighet framkommer att studentlivet inte är integrerat med resten av staden. Exempel på grundläggande behov som behöver tillgodoses i högre utsträckning är olika typer av studentbostäder och service. När det gäller universitetets olika områden upplevs de och byggnaderna ha olika attraktivitet och universitetet kan också upplevas som splittrat i staden.

Livskvalitet är ett tema där utemiljöerna lyfts fram, mest i positiva ordalag, men även att de är underutnyttjade på grund av att det saknas bänkar och bord samt ibland belysning för ökad säkerhet. Idrott och kultur samt olika typer av mötesplatser bidrar till livskvalitet.

Exercisfältet

Exercisfältet har givits särskilt fokus inom arbetet med utvecklingsplanen, då det ligger strategiskt i anslutning till flera universitetsområden och kunskapsintensiva verksamheter och då det förväntas bli allt viktigare i takt med att staden växer, men som med sina stora grönytor idag är underutnyttjat.

Projektgruppen konstaterar att fältet är stort och att det finns plats för flera olika funktioner på fältet och i dess närområde. Det ses positivt på en utveckling av en mötesplats med servicefunktioner som restauranger och caféer, fritidsaktiviteter, gym och rekreationsmöjligheter samt en utvecklad parkyta och stadsodling. I utvecklingen av fältet är det också viktigt att ta vara på den ekologiska korridor som fältet utgör.

Fältets storlek tillåter byggnation på en del av ytan utan att möjligheten att utveckla det enligt ovan förloras. Snarare är vissa byggnader på fältet en god förutsättning för dess utveckling. Idag är Dag Hammarskjölds väg en barriär på den västra sidan av fältet mot BMC och den nya stadsdelen Rosendal, i utvecklingen av området behöver tillgängligheten från väster ökas. Vidare föreslås fler bostäder, speciellt studentbostäder, i närområdet.

Expansionsmöjligheter

I Uppsala finns mycket goda möjligheter för universitetet att expandera. Inom och invid befintliga universitetsområden skulle universitetet nästan kunna dubbla i storlek om och när behovet finns. I Visby finns utrymme tvärs över Cramérgatan och i Inre hamnen i nära anslutning till befintliga lokaliseringar och för de krav forskning och utbildning ställer på lokaler. Möjliga platser för expansion redovisas i kapitel 4 Utvecklingsstrategi.

Stadsplanering Uppsala

Uppsala är en växande stad och en dynamisk del av hela huvudstadsregionen. De kommunala styrdokumenterna innehåller flertalet planeringsförutsättningar som påverkar universitetets framtida fysiska utveckling. Uppsala kommuns prognoser beskriver en tillväxt med 60 % till 2050, från dagens 210 000 invånare till 340 000. Översiktsplanen från 2016, som utgår från dessa prognoser, förutsätter en utbyggnadstakt med 3 000 bostäder och 2 000 nya arbetsplatser per år, vilket bedöms kräva en ny, femkärnig stadsstruktur som växer fram tillsammans med infrastruktur såsom utökad kollektivtrafik.

Dag Hammarskjölds väg med omgivning

Sedan Drottning Kristinas tid, har det som idag är Dag Hammarskjölds väg haft en representativ och monumental utformning. Den har varit ett skyltfönster, framförallt för statsmakten med slottet och regementena, men sedan etableringen av Akademiska sjukhuset och BMC också för universitetet. Ett gestaltungsprogram från 2016 beskriver vägens kulturhistoriska värden samt de sekvenser av landskapsrum som kantar vägen längs med hela sträckningen.

Dag Hammarskjölds väg är idag tungt trafikerad. Utformningen är mer att betrakta som en trafikled än som en gata och de genomgående korsningarna är få. Möjligheterna att avlasta vägen från trafik är tyvärr begränsade av topografiska och strukturella skäl. Den är till exempel den enda möjliga

angöringen för godstransporter till Akademiska sjukhuset. Dag Hammarskjölds väg är även en av få kopplingar till Södra staden och utgör därmed en viktig länk i denna utveckling.

I översiktsplanen är Dag Hammarskjölds väg definierat som ett stadsstråk, vilket medför att vägen ska utvecklas till ett attraktivt rörelsestråk som länkar samman stadens olika delar. Stråket ska vara kantat av bebyggelse med aktiva bottenvåningar, men också innehålla platsbildningar. På sikt skulle Dag Hammarskjölds väg kunna omvandlas till ett tydligt stadsrum med gatukaraktär och utvecklade sociala värden. Denna utveckling skulle göra Dag Hammarskjölds väg än mer attraktiv för lokalisering av universitetsverksamhet och verksamheter med koppling till universitetet. Vid utvecklingen av gaturummet behöver de höga kulturhistoriska värdena och viktiga siktlinjer bevaras samtidigt som sekvensen av landskapsrum utvecklas, eftersom de utgör en viktig del av attraktionen.

Södra staden

Södra staden är Uppsalas största utvecklingsområde. Den fördjupade översiktsplanen från 2018 anger att området ska bereda plats för upp till 25 000 nya bostäder och 10 000 nya arbetstillfällen fram till 2050. Rosendal och Ulleråker är stadsdelar i Södra staden som redan nu är under utveckling, med en stor utbyggnad av framförallt bostäder. I de sydligare delarna av Södra staden finns också Ultuna med dess koncentration av kunskapsintensiva verksamheter.

Utvecklingen av Rosendal och Ulleråker medför på ett par års sikt att miljöerna i universitetets södra delar, kring BMC och Ångströmlaboratoriet, kommer att förändras. Dessa byggnader kommer att ligga i anslutning till helt nya stadsmiljöer, med ett bredare underlag för service och kollektivtrafik. Det ökade antalet boende kommer även att medföra att denna del av staden blir mer levande och trygg, men också att ett uterum som Exercisfältet kommer att delas med fler användare, vilket ger möjligheter till förbättrade kontaktytor med bland annat boende, besökare och elever från högstadie- och gymnasieskolor.

Stadsstråk

I översiktsplanen för Uppsala kommun identifieras ett antal stadsstråk med målbilden att dessa ska "utvecklas till attraktiva rörelsestråk med koncentrationer av bebyggelse, platsbildningar och andra funktioner som bidrar till livfulla gaturum som länkar samman stadens olika delar. Det ska vara lätt och attraktivt att röra sig i stadsstråken och de ska bidra till att öka tillgängligheten och minskade restider med kollektivtrafik inom staden och kommunen. Stadsstråken ska också bidra till en successiv utökning av innerstaden längs stråken." Vid nedanstående stadsstråk finns Uppsala universitetet.

- Stenhagenstråket, längs Luthagsesplanden: Ekonomikum.
- Börjestråket, längs Kyrkogårdsgatan: Ekonomikum
- Eriksbergsstråket, längs Norbyvägen: Evolutionsbiologiskt centrum (EBC), Botaniska trädgården och Blåsenhusområdet.
- Gluntenstråket, längs Dag Hammarskjölds väg: Biomedicinskt centrum (BMC), Uppsala Science Park, Akademiska sjukhuset och Blåsenhusområdet.

Grönområden och naturresurser

Flertalet av de grönområden som gränsar till universitetet ingår i översiktsplanens definierade gröna stråk. De gröna stråken utgör sammanlänkande rörelsestråk, som knyter ihop grönområden med varandra och med stadens omgivande landskap. Ett exempel är stråket från Kronparken över Exercisfältet och åsen ned till Stadsträdgården och vidare upp genom Slottsparken till Carolinaparken och Kyrkogården. Stråken är viktiga för såväl ekologiska spridningssamband och hantering av dagvatten som för rekreation. Vid fortsatt stadsutveckling ska sociala och ekologiska gröna kvaliteter, ekosystemtjänster och ekologiska samband utvecklas.

Grundvattnet i åsen är en känslig resurs, som behöver skyddas från föroreningar och annan påverkan. Vissa områden är definierade som känsliga och eller extremt känsliga för påverkan. Vilka konsekvenser det får för möjligheten att exploatera marken är i dagsläget okänt.

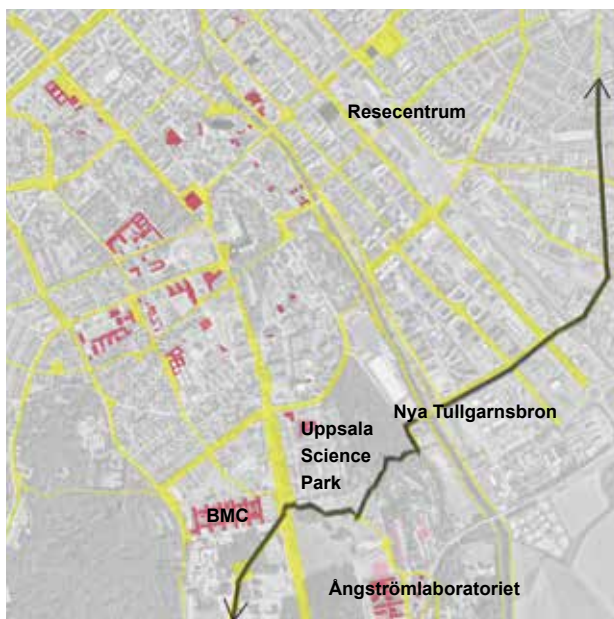

■ ■ ■ ■ Viktigt grönsamband

Tvärskopplingar

I det framtida utbyggda Uppsala kommer stadskärnan att behöva avlastas genom fler eller utvecklade tvärförbindelser på olika avstånd från innerstaden.

BMC, Ångströmlaboratoriet och Uppsala Science Park saknar idag direkta kopplingar österut. Den nya Tullgarnsbron, som ska byggas över Fyrisån för bil, cykel och gång i höjd med Kungsängsesplanaden, skapar en tvärförbindelse och förbättrar därmed kommunikationen mellan universitetets södra delar och Resecentrum, inte minst för cykeltrafik. På längre sikt planeras även en tunnel under järnvägen och en dragning vidare österut av Kungsängsesplanaden, vilket förlänger förbindelsen ända fram till Främre Boländerna, ett av stadens strategiska utvecklingsområden med en tilltänkt inriktning på näringsliv och innovation.

Teckenförklaring:

- Stadsdelsövergripande stråk
- Avlastande tvärförbindelser

Stadsplanering Visby

Planeringsförutsättningarna för Visby liknar dem i Uppsala med ett högt tryck på exploatering, begränsade möjligheter att bygga nytt i stadens allra mest centrala delar och flera intressanta utvecklingsområden med verksamheter och bostäder. I världsarvsstaden Visby är kulturmiljön än mer påtaglig än i Uppsala. Hansastadens levande miljö, som rymmer mer än tusen års byggande, utgör också dess huvudattraktion, vilket kräver särskild hänsyn när staden behöver fortsätta sin utveckling. Kulturarvet, den befintliga bebyggelsen och detaljplanen begränsar kraftigt möjligheterna för Visby att växa i centrum.

Östercentrum utvecklas för att integreras som en naturlig del av stadskärnan och för att bli levande över dygnet genom att områdets kommersiella innehåll kompletteras med framförallt bostäder. I det omvandlade A7-området och det nya Visborg planeras sammanlagt 10 000 nya bostäder för att avhjälpa växtvärken och möta upp den kraftiga inflyttningen.

Nära universitet ligger Inre hamnen, som idag utgörs till stor del av markparkeringar men som planeras med ett offentligt fokus och primärt för kunskapsintensiva verksamheter. En förlängd strandpromenad ingår också. Planeringssituationen kräver att ett stort antal kulturmiljöaspekter beaktas, såsom siktlinjer, hänsyn till den befintliga bebyggelsen och den medeltida stadsfronten. Den aktiva hamnverksamheten medger inte bostäder. Då Inre hamnen är utsatt för väder och vind, blir en viktig aspekt av utvecklingen att skapa ett bättre mikroklimat och därmed större vistelsevärden.

Infrastruktur

Spårkapaciteten mellan Uppsala och Stockholm kommer, enligt statligt beslut, att dubblas från två till fyra järnvägsspår och en ny station kommer att byggas i Bergsbrunna, i sydöstra Uppsala. Uppsala kommun och Region Uppsala ska i utbyte mot detta skapa nya bostäder och bygga kapacitetsstark kollektivtrafik i form av spårväg, som staten också medfinansierar. Denna spårväg, den så kallade Ultunalänken, går från stationen i Bergsbrunna på bro över Fyrisån till Ultuna och vidare till Gottsunda med trafik i båda riktningarna. Fyrspåren, den nya stationen och Ultunalänken ska stå klara 2029.

Utöver detta planerar kommunen och regionen också att bygga spårväg från Ultuna respektive Gottsunda till Uppsala resecentrum. De två linjerna, även dessa med dubbelriktad trafik, möts vid en knutpunkt invid BMC och passerar sedan också Uppsala Science Park, Rudbecklaboratoriet, Akademiska sjukhuset och kvarteret Munken. Linjen mellan Ultuna och Resecentrum har hållplatser vid SLU, SVA och Ångströmlaboratoriet. Dessa delar av spårvägen, som ännu inte är beslutade, planeras stå klara samtidigt som övriga delar.

Hållbarhet

Hållbar utveckling är ett begrepp som tolkas olika men som vanligen omfattar ekologisk, social och ekonomisk hållbarhet och att mänskligheten måste verka inom planetens gränser. Social hållbarhet kan sägas vara målet, ekologisk hållbarhet utgör en grundläggande förutsättning och ekonomisk hållbarhet är medlet för att nå målen. Idag finns också förståelse för att det som görs lokalt har en påverkan globalt.

FN:s Agenda 2030 är det internationellt vedertagna ramverket för hållbar utveckling. Det omfattar 17 globala mål med 169 delmål i syfte att uppnå fyra övergripande mål till 2030:

- Att avskaffa extrem fattigdom
- Att minska ojämlikheter och orättvisor i världen
- Att främja fred och rättvisa
- Att lösa klimatkrisen

För att bidra till att lösa klimatkrisen och följa de direktiv, förordningar och lagar som EU och staten lägger på Uppsala universitet, kommer universitetet behöva verka inte bara för minskad klimatpåverkan, utan även för positiva bidrag till klimatet. Även om påverkan från universitetet och universitetets hyresvärdar är tidsmässigt och geografiskt begränsad, sträcker sig effekterna av fysiska åtgärder långt bortom lokalsamhället. Universitetets användning av fysiska miljöer måste därför ses i ett regionalt och globalt perspektiv och på lång sikt.

En nyckel till att lösa klimatkrisen är att minska klimatpåverkande utsläpp. I Sverige står bygg- och anläggningssektorn för en tredjedel av våra totala utsläpp; därtill har byggnation ofta även negativ påverkan på biologisk mångfald och ekosystemtjänster. All form av rivning, om- och nybyggnation, med dess behov av material och energi, såväl som drift och användning av hus och utemiljöer, har en stor klimatpåverkan. Vid byggnation kan hänsyn tas i materialval och en del utsläpp kan balanseras genom investeringar i förnybar energi som påskyndar avvecklingen av fossil el- och värmeproduktion. Utsläppen som härrör från byggnation kan också balanseras genom ekonomiska investeringar som bidrar till lägre halter av CO₂ i atmosfären.

Ännu en del i att säkerställa hållbarhet är att ta tillvara och stödja ekosystemtjänster, de nyttor som naturen ger oss. Ekosystemtjänsterna kan delas in i dessa fyra kategorier:

- stödjande: ekosystemens grundläggande funktioner såsom biologisk mångfald och kretslopp
- reglerande: ekosystemens förmåga till luftrening, pollinering och skydd mot extremväder
- försörjande: produkter och tjänster som vi får direkt från ekosystemen, såsom råvaror, energi, vatten och mat
- kulturella: det välbefinnande vi får av naturen

Ekosystemtjänster behöver ges utrymme i planering, dels för att se till att de bevaras och inte urholkas, dels för att kunna dra nytta av naturens resurser.

Summering

Uppsala universitets verksamhet har mycket goda förutsättningar att fortsätta utvecklas i Uppsala och i Visby. I relation till historien är dagens planering betydligt mer komplex och har helt andra förutsättningar, såväl för verksamheten som för den omgivande miljön, inte minst sett till klimatförändringarna. Under arbetet med Utvecklingsplan 2050 har ändå tydliga linjer för den framtida utvecklingen kommit fram.

Till skillnad från många andra universitet i stadsmiljöer är Uppsala universitet inte bara integrerat i sin omgivning, utan har också utmärkta möjligheter att växa och utvecklas. Medan andra universitet ibland tvingas splittra verksamheten kan en utveckling för Uppsala universitet istället betyda tätare kopplingar mellan verksamheterna. I Uppsala finns så omfattande expansionsmöjligheter i anslutning till universitetsområdena att universitetet nästan skulle kunna fördubblas inom det stora kunskapsområdet mellan Ekonomikum och Ångströmlaboratoriet. Möjligheterna att växa kraftigt invid befintliga miljöer i Visby är något mer begränsade, men en utveckling i Inre hamnen skulle kunna rymma omfattande universitetsverksamhet.

Framtidens universitet förväntas ha ännu högre grad av samverkan med bland annat näringslivet. De fysiska miljöerna kommer att behöva vara utformade för detta och överlag kan dessa miljöer behöva en större grad av öppenhet mot omgivningen.

Befintliga kopplingar, särskilt i Uppsala, som är den större av de två städerna, måste utvecklas och nya stråk behöver etableras så att strukturen överlag blir starkare. Icke desto mindre finns redan ett fungerande nätverk av vägar, gator och gångar som skapar samband mellan de olika universitetsområdena. Det gäller alltså att förstärka och utveckla grundstrukturen. Där ingår även uterum och parker, som också behöver stärkta kopplingar så att de fungerar sammanlänkande varandra emellan och i sitt sammanhang. Grönområdena bör även fortsättningsvis tjäna som lugna och avskilda tillflyktsplatser, samtidigt som de förväntas användas mer i takt med att universitetet och staden växer, vilket kräver vissa nya funktioner och användningar.

Universitetets närvaro och synlighet i staden bör stärkas och kan kanske finna nya former genom exempelvis de möjligheter som digitaliseringen ger.

Eftersom Uppsala universitet har en given plats i Uppsala och Visby kan utvecklingen av den fysiska miljön, utöver att stödja universitetets kärnuppdrag, också bidra till att stärka de båda städerna, och i förlängningen hela huvudstadsregionen. En del i universitetets attraktivitet nås i ett hållbart samspel med det omgivande samhället, genom en helhet av stadsliv med arbetsplatser och näringslivssamverkan, bostäder, rekreativsmöjligheter och mötesplatser.

Framtidens fysiska miljöer för det breda universitet, med verksamhetens behov och inriktning som grundläggande förutsättning tillsammans de planeringsförutsättningar som redovisats i detta kapitel, ligger till grund för den vision och de mål som formulerats för utvecklingen och som redovisas i följande kapitel.

A person in a light-colored coat is walking away from the camera on a cobblestone path. The path is illuminated by the warm, low light of a sunset, creating long shadows. In the background, a body of water and a distant shoreline are visible under a bright sky with a lens flare. A bicycle is parked on the path to the right of the person.

3

KAPITEL

VISION OCH MÅL

Utvecklingsplanen har en egen vision som tjänar som ett ledmotiv för den fysiska utvecklingen. Visionen har ett egenvärde och kan inte mätas. Visionen underbyggs av fyra specifika mål i flera delar som beskriver vad som ska uppnås.

Visionen och målen ska inte ses som ett alternativ till vision och mål för verksamheten, utan som ett komplement till universitetets övergripande inriktning och som ett förtydligande av dessa avseende den fysiska miljön.

För att realisera målen används ett antal övergripande strategier, som är sammansatta grepp och åtgärder för att nå den önskade utvecklingen. Strategierna redovisas i nästa kapitel.

Det attraktiva u Kunskapsmiljöer med tradition och mångf

MÅL 1: Tydlig identitet och integrering i staden

- Uppsala universitet har med sin historia och sina traditioner utvecklats till ett universitet som med en tydlig identitet är väl integrerat i staden.
- Universitets bredd speglas i en mångfald av miljöer, med olika karaktär, skala och uttryck.
- Universitetsmiljöerna tar del av och bidrar till stadens utbud.

MÅL 2: Sammanhängande kunskapsmiljö och ökad samverkan

- Universitetsmiljöerna stödjer ledande forskning, utbildning och samverkan, och kan förändras för att möta nya behov.
- Utvecklingen av den befintliga miljön har skapat närhet och stödjer kunskapskluster, såsom området för hälsa där Akademiska sjukhuset, Uppsala Science Park och BMC ingår.
- Miljöerna bjuder in till tvärvetenskapliga möten och gränsöverskridande samverkan.
- Faciliteterna delas av flera aktörer som stärker varandra och höjer områdenas attraktivitet.
- Olika delar av universitetet har länkats samman genom utvecklade stråk och trygga, multifunktionella uterum.
- Universitetet har utvecklat starkare kopplingar till Ultuna och SLU såväl som till lärmiljöer på andra platser.

Uppsala universitetet i staden

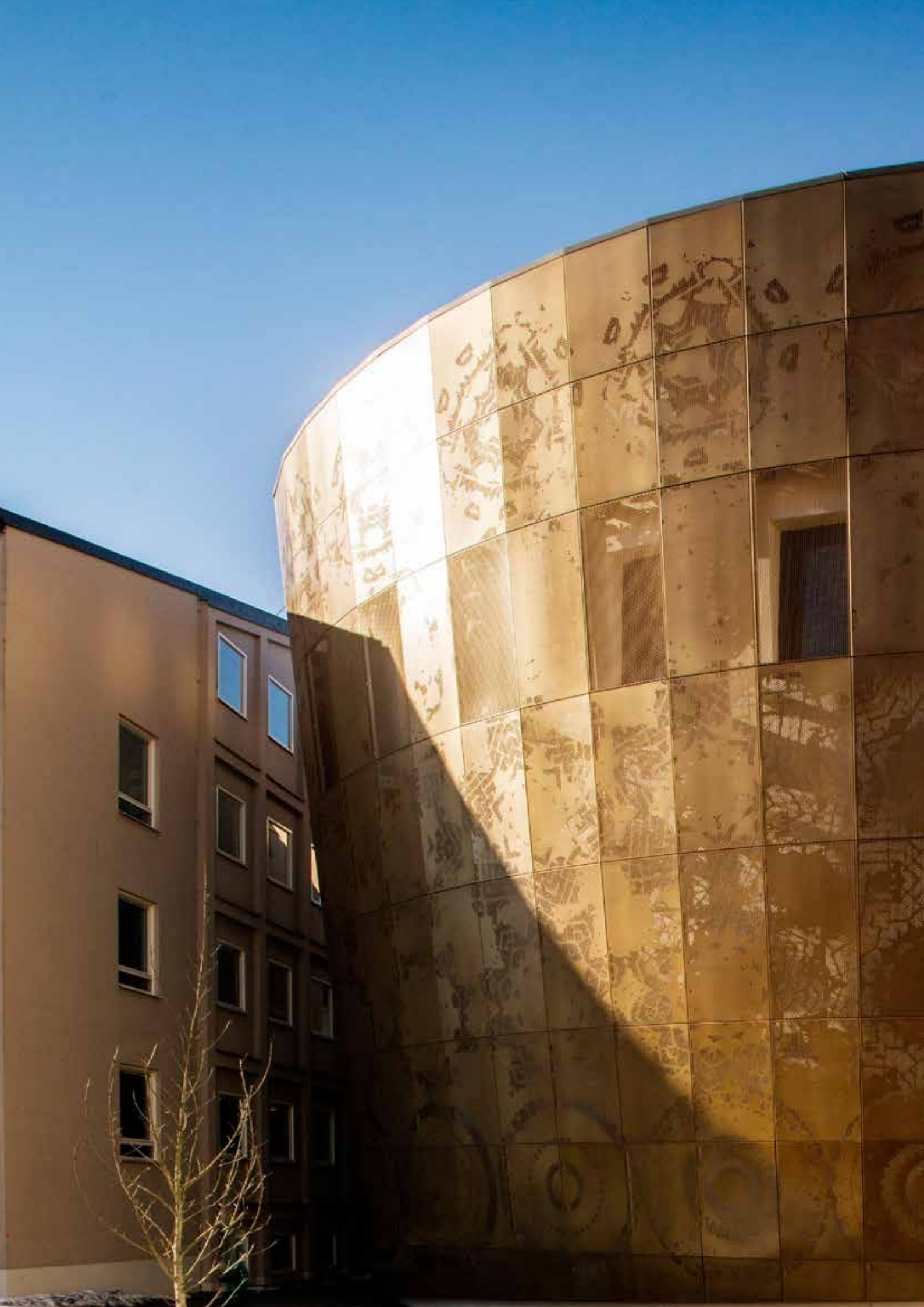
Uppfald i ett urbant och levande sammanhang

MÅL 3: Ökad närvaro och synlighet

- Uppsala universitet tar plats i det offentliga rummet och har en stor närvaro i staden, dess platser och dess aktiviteter.
- Universitetet har etablerat sig på fler platser i de båda städerna.
- Möjligheterna med digitalisering har tagits tillvara, vilket har stärkt Uppsala universitets kopplingar till omvärlden.
- Nya former av närvaro har utvecklats.

MÅL 4: Hållbarhet, hälsa och välbefinnande

- Universitetet har bidragit till hållbara miljöer och livsstilar. Universitetets miljöer uppmuntrar och stödjer anställda och studenter att leva hållbart.
- Universitetsmiljöerna upplevs som levande, öppna och välkomnande, också för internationella studenter, medarbetare och besökare. Faciliteterna nyttjas över stora delar av dygnet.
- Universitetets miljöer är väl anpassade till ett förändrat klimat och har utvecklats med hänsyn till uttag av naturresurser och påverkan på naturliga system.
- Den fysiska miljön stödjer utöver universitets uppdrag också människans behov av trygghet, boende, kultur och fritid samt erbjuder stöd och service.
- Miljöerna ger möjlighet till såväl avskildhet som delaktighet för reflektion och rekreation.

4

KAPITEL

UTVECKLINGS- STRATEGI

Ny bebyggelse och nya platser mellan
Ekonomikum och Ångströmlaboratoriet

Förstärkta stråk och kopplingar

Länkande, tillgängliga och
multifunktionella uterum

En utvecklad mötesplatsstruktur

Utåtriktat deltagande i stadsmiljön

Hållbarhet som möjlighet

Fram till 2050 har universitetet utvecklats i sitt sammanhang och använder även då staden som arena. Kunskapsmiljön är i hög grad sammanhållen och länkad. Det underlättar rörelserna mellan universitetets olika delar och bidrar till upplevelsen av ett sammanhållet universitet. Universitetet utgör ryggraden inom ett expansivt kunskapskluster dit ännu fler aktörer anslutit.

De stora värdena i de äldre universitetsbyggnaderna och de stora parkrummen utgör alltså en viktig del av universitetets identitet. Komplettering har skett med nya byggnader för universitetet. De nya byggnaderna har en hög arkitektonisk kvalitet och en strategisk placering som utvecklar bebyggelsestrukturen och de omgivande stadsrummen. Parker och grönområden har utvecklats till trygga, multifunktionella uterum som erbjuder höga vistelsevärden och bidrar till att länka samman olika områden.

Staden har utvecklats och erbjuder nu en attraktiv stadsmiljö med blandade funktioner och tydligt definierade stråk och noder i anslutning till universitetsmiljöerna. Den sammantagna upplevelsen av universitetet är en mångfald av miljöer med olika karaktär, skala och uttryck, som erbjuder många olika sorters mötesplatser som upplevs som öppna, inbjudande och trygga. De är välkända av allmänheten och utnyttjas under större delen av dygnet och året. Studentbostäder i anslutning till universitetsområdena har bidragit till en höjd attraktionskraft.

För att nå dit krävs ett antal strategier, en samling åtgärder som tillsammans bildar ett större grepp för att nå målen för utvecklingen. De olika strategierna bygger på och kompletterar varandra. Strategierna redovisas utförligare på följande sidor. Tillsammans med varje strategi redovisas vilka mål som uppnås.

Ny bebyggelse och nya platser mellan Ekonomikum och Ångströmlaboratoriet

Grunden i utvecklingen är att den sammanhängande kunskapsmiljön förtätas i befintlig bebyggelsestruktur. Strategin bidrar i sig till att uppfylla målen för den fysiska miljön. Samtidigt är ny bebyggelse och nya platser mellan Ekonomikum och Ångströmlaboratoriet också den strategi som ger störst möjligheter för den övriga utvecklingen, inte minst strategierna om förstärkta stråk och samband, länkande, tillgängliga och multifunktionella uterum och en utvecklad mötesplatsstruktur. Strategin bidrar också till att universitetet blir mer utåtriktat och deltagande i stadsmiljön samt ger förutsättningar för hållbarhet som möjlighet. Därmed bidrar fortsatt utveckling mellan Ekonomikum och Ångströmlaboratoriet till uppfyllelsen av utvecklingsplanens fyra mål.

En utvecklad miljö för hälsa och vetenskap mellan BMC och Akademiska sjukhuset

Kunskapsklustret BMC-Uppsala Science Park-Akademiska sjukhuset utvecklas ytterligare genom stärkta kopplingar mellan verksamheterna och en mer stadsmässig miljö.

Nya kopplingar inom Blåsenhusområdet

Kvaliteterna i Blåsenhusområdet kommer till sin rätt när fler kopplingar skapas i samband med tillägg i den fysiska miljön.

Universitetet möter Södra staden

Universitetet tar ytterligare plats vid Exercisfältet, vilket stärker kunskapsmiljön i mötet mellan innerstaden och Södra staden.

Förtätning och sammankoppling i de norra universitetsområdena

Strukturerna i Ekonomikum, EBC och Engelska parken kompletteras för nya kopplingar.

Varsamma tillägg i kvarteret Munken

Det finns utrymme att växa i mindre omfattning i innerstaden.

Campus Gotland över Camrérsgatan och ned i hamnen

Universitetsområdet i Visby kan vidgas.

Förstärkta stråk och kopplingar

Universitetets integreras ytterligare med staden genom utvecklade kopplingar inom, mellan och utanför universitetsområdena.

Länkande, tillgängliga och multifunktionella uterum

Ett nätverk av gröna rum med stöd för en mångfald av användningar.

En utvecklad mötesplatsstruktur

En robust mötesplatsstruktur i flera nivåer, delvis baserad på att nyttja befintliga flöden, med mötesplatser vid noder.

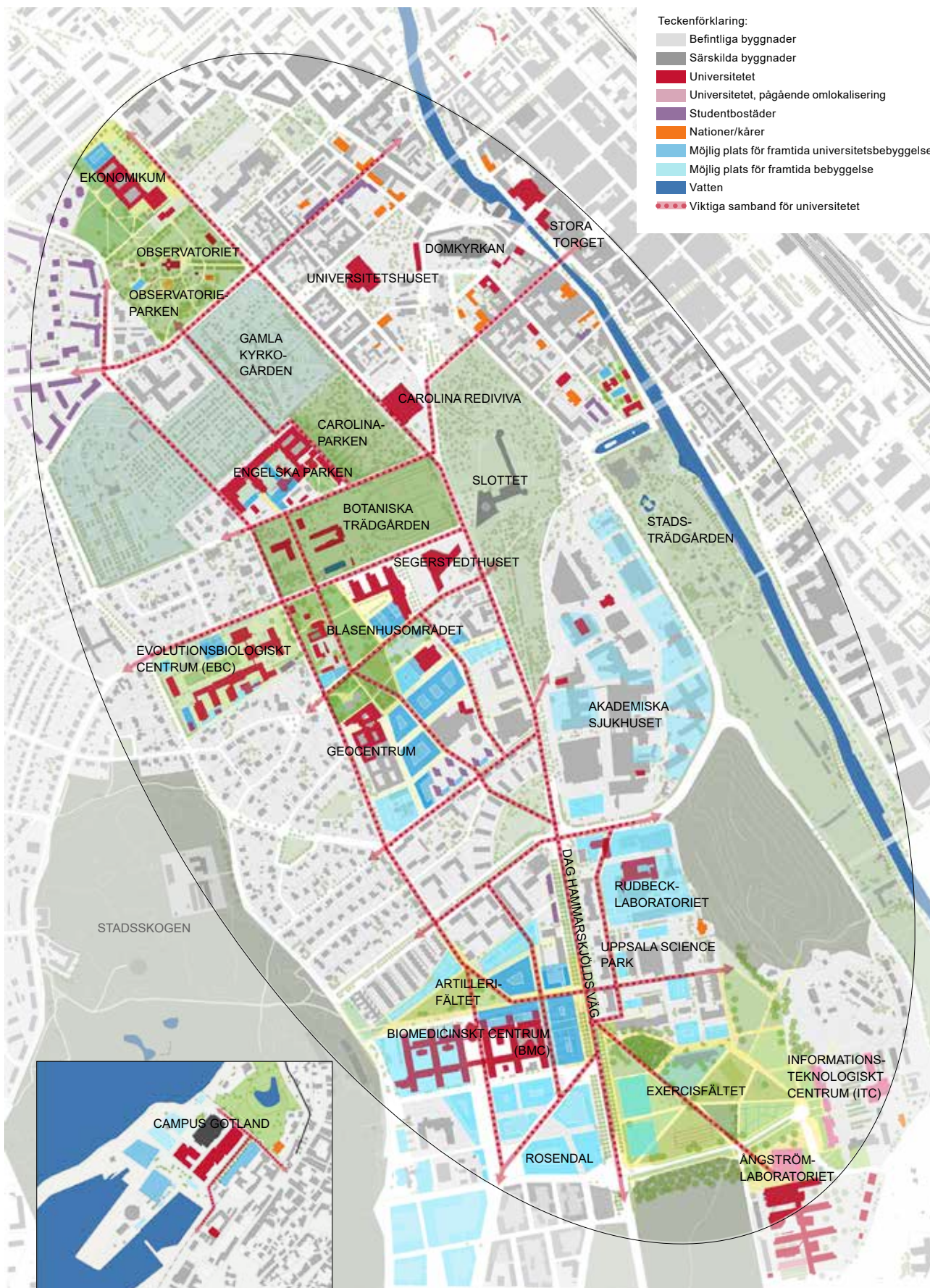
Utåtriktat deltagande i stadsmiljön

Med avstamp i kulturarvet ökas synligheten genom utåtriktad verksamhet, ökat utbyte med den omgivande staden och nya former av närvaro och nya etableringar.

Hållbarhet som möjlighet

Klimatutvecklingen ger nya förutsättningar och förhållningssätt. Samtidigt ger hållbarhet en möjlighet till nydanande utveckling.

Strategierna redovisas utförligare på följande sidor. Tillsammans med varje strategi redovisas vilka mål som uppnås.

Ny bebyggelse och nya platser mellan Ekonomikum och Ångströmlaboratoriet

En utvecklad miljö för hälsa och vetenskap mellan BMC och Akademiska sjukhuset

I universitetets mellersta och södra delar finns ett kluster med forskning och utbildning, ett universitetssjukhus och tät samverkan mellan akademi och näringsliv. BMC, Akademiska sjukhuset och Uppsala Science Park utgör den fysiska mittpunkten i området. Medan verksamheterna är tätt förbundna med varandra är den fysiska miljön inte sammanhållen, och kan ibland vara svår att röra sig igenom, trots de korta avståenden.

Området kan utvecklas med en ny portalplats framför BMC, en tillbyggnad mot Dag Hammarskjölds väg, en förstärkt parkmiljö på Artillerifältet och förbättrade kopplingar till och inom Uppsala Science Park och Akademiska sjukhuset. Detta bidrar till ökad integrering i staden (mål 1), en sammanhängande kunskapsmiljö med tvärvetenskapliga möten och gränsöverskridande samverkan (mål 2), en större plats i det offentliga rummet (mål 3) samt miljöer som upplevs som levande och öppna (mål 4).

En ny portalplats

Platsen framför BMC:s östra sida är en nyckel till utvecklingen av området. Potentialen ligger i den nod som uppstår när så många flöden och händelser sammanfaller i en punkt. Flödena mellan Ångströmlaboratoriet och universitetets norra delar och flödena mellan BMC och Akademiska sjukhuset korsar varandra vid platsen. Därutöver utgör platsen en entré till området och kan också ses som en entréplats till Uppsala för dem som angör söderifrån.

Rätt utformad blir detta en portalplats som skapar överbyggande kontaktytor mellan olika användargrupper och där de stora flödena ger underlag för service. En eventuell framtida spårvagnshållplats placeras lämpligen i detta läge.

Tillägg som stärker BMC

BMC har god kapacitet att möta verksamheternas behov av avancerade lokaler, men kan behöva tillägg i form av nya funktioner för verksamheten. Det behövs också ändringar för tydligare orienterbarhet både i området runt fastigheten och inne i själva byggnaden.

Genom en utbyggnad på den befintliga parkeringen omedelbart öster om komplexet skulle BMC erhålla ett skyltfönster mot Dag Hammarskjölds väg och den nya portalplatsen. En sådan tillbyggnad skulle, i synnerhet i kombination med ett mer stadsmässigt utformat gaturum, kunna möta upp Dag Hammarskjölds väg och tydligt visa upp universitetet i omgivningen. Det är ett ypperligt läge för universitetet att synas i staden och för att knyta ihop universitetet över Exercisfältet. Byggnaden bör därmed få ta plats längs stråket och kan då också rymma moderna faciliteter som kräver ännu mer utrymme eller ännu högre standard än vad den befintliga byggnaden kan rymma.

Dessutom kan en tillbyggnad tillhandahålla en öppen mötesplats i bottenvåningen som också kan hjälpa till att förbättra orienterbarheten och förutsättningarna för interaktion. Ett tillbyggt BMC kan med fördel också ha plats för hyresgäster utanför universitetet, både i nya och befintliga delar, för ökad samverkan.

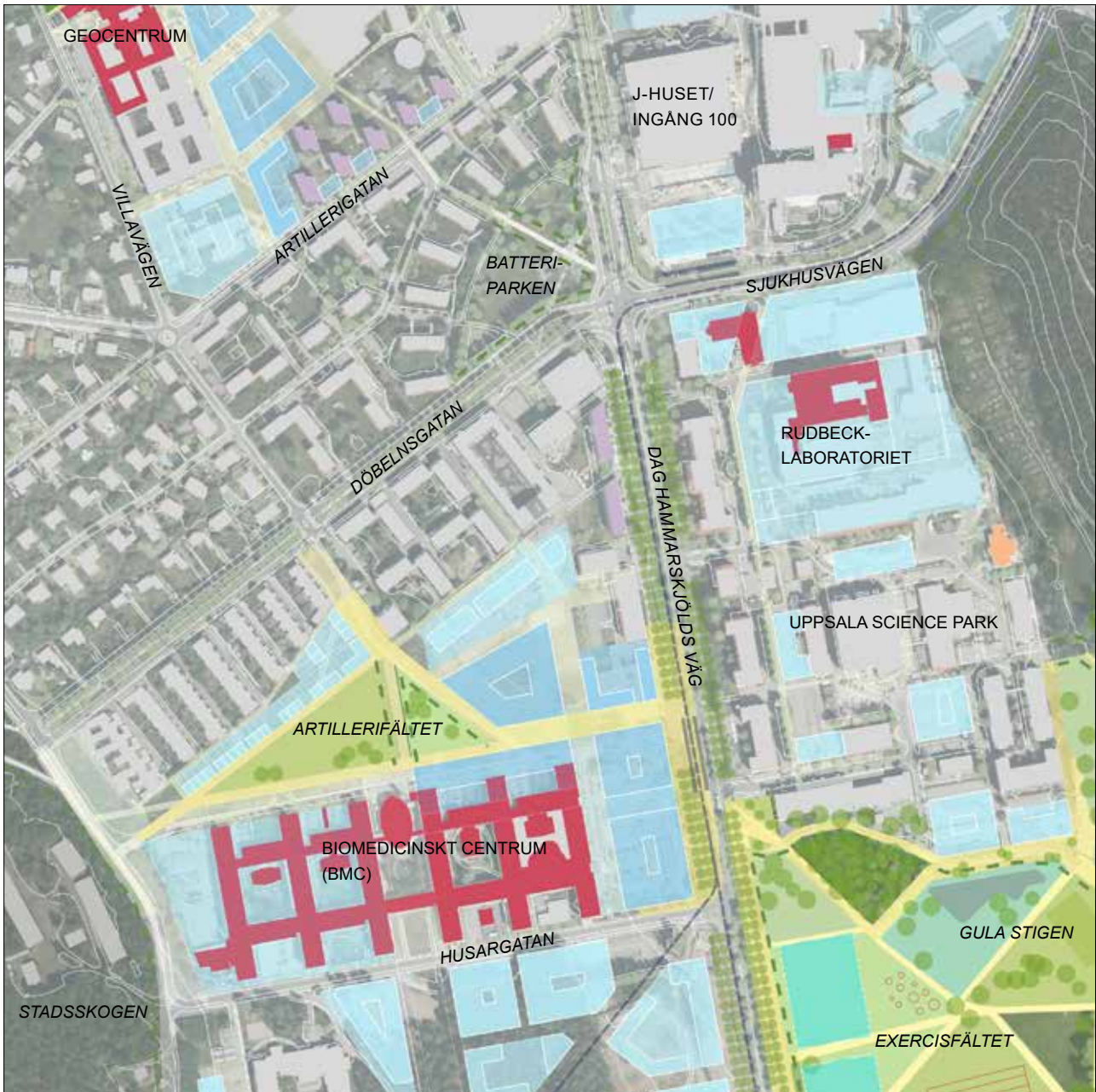
BMC kan också byggas ut mot norr på flera olika sätt, från mindre till större tillbyggnader. Ett mer omfattande grepp skulle kunna vara att öppna upp mellan våningsplanen och därmed skapa en allmän kommunikation som är öppen i flera plan. De delar som ligger mot norr är låga och skulle på mycket lång sikt kunna ersättas med nya, högre byggnader.

Förbättrade kopplingar mellan BMC, Uppsala Science Park, Rudbecklaboratoriet och Akademiska sjukhuset

För att ytterligare stärka kopplingarna mellan verksamheterna och binda ihop miljön behöver kommunikationen förbättras, särskilt igenom hela det gamla regementsområdet där Uppsala Science Park och Rudbecklaboratoriet finns. Detta kan ske genom mindre kompletteringar som strukturerar området rumsligt. Vidare bör det undersökas om sjukhusets kulvertsystem, som idag går fram till Hubben på Uppsala Science Park, praktiskt och ekonomiskt kan förlängas vidare till BMC. I det sydvästra hörnet på Akademiska sjukhuset, granne med det nyligen uppförda J-huset/ingång 100, finns för närvarande obebyggd mark vars användning inte är närmare preciserad, annat än för sjukhusets framtida behov av expansion i allmänhet. Möjligheten att Akademiska sjukhuset och Uppsala universitet samverkar i en byggnad där kräver dialog med Region Uppsala.

Artillerifältet som parkrum

Artillerifältet bör utvecklas till en rumsligt avgränsad park. Med framsidor mot parken genom ett utvecklat BMC i söder, expansion för kunskapsintensiva verksamheter mellan fältet och Dag Hammarskjölds väg i öster samt eventuell ny bostadsbebyggelse längs den norra sidan blir Artillerifältet ett tydligare offentligt rum. Med nya ekosystemtjänster kan parkens innehåll utvecklas mot större multifunktionalitet. Gång- och cykelstråket i Villavägens förlängning bör också utvecklas och ledas fram till den nya portalplatsen framför BMC och vidare mot Exercisfältet och Ångströmlaboratoriet.

Teckenförklaring:

- Befintliga byggnader
- Särskilda byggnader
- Universitetet
- Universitetet, pågående omlokalisering
- Studentbostäder
- Nationer/kärer
- Möjlig plats för framtida universitetsbebyggelse
- Möjlig plats för framtida bebyggelse
- Vatten
- Föreslagen dragning spårväg

Nya kopplingar inom Blåsenhusområdet

I samband med ny bebyggelse inom Blåsenhusområdet finns möjligheter att komma till rätta med svagheterna inom området, förstärka befintliga kvaliteter och skapa nya platser och miljöer.

Den föreslagna strukturen för Blåsenhusområdet utgår från gällande detaljplaner, men strukturerar bebyggelsen så att relationen mellan byggnader och gator förtydligas och orienterbarheten förbättras, samtidigt som marken används mer effektivt genom förtätningar som också fungerar som centrala målpunkter. Detta stödjer målen om en tydlig identitet med mångfald (mål 1), en sammanhängande kunskapsmiljö (mål 2), en större närvaro (mål 3) och en trygg, levande och grön miljö (mål 4).

Utvecklade stråk förbättrar orienterbarheten och ger starkare kopplingar till omgivningen

Den befintliga Rosengången utgör det starkaste tvärstråket genom Blåsenhusområdet och bör därför prioriteras vid en fortsatt utveckling av miljön. Stråket ges lämpligen en enhetlig utformning med en tydlig entré mot Dag Hammarskjölds väg. På dess norra sida kan stråket förstärkas rumsligt genom att Blåsenhusbyggnaden utökas så att den bildar en vägg mot Rosengången (istället för den öppna kamstruktur som detaljplanen anger). Den norra sidan av stråket kan också tydliggöras genom ett mindre tillägg i Botaniska trädgårdens södra del, vilket även kan bidra till att forma en tydligare entré mot Villavägen. Om Rosengången också öppnas mot Grönområdet Lugnet i söder stärks stråket ytterligare.

På längre sikt bör även ett nord-sydligt stråk, som kopplar området mot Engelska parken i norr och mot korsningen där Dag Hammarskjölds väg möter Döbelngatan och Sjukhusvägen i söder, etableras genom Blåsenhusområdet. Även om förutsättningarna för att dra stråket genom det uppbyggda området mellan Batteriparken och studentbostäderna längs Artillerigatan är begränsade, skulle det nya stråket, som också bör anläggas och stödjas i samband med ny bebyggelse inom Blåsenhusområdet, tillföra en viktig nord-sydlig koppling.

I samband med nybyggnation bör även flera nya väst-östliga tvärstråk anläggas. Dessa når Dag Hammarskjölds väg respektive Villavägen och gör det därmed lättare att hitta in i Blåsenhusområdet. Tvärstråken letar sig fram igenom området, men har relativt liten potential att bli genomgående. De bidrar dock till att strukturera upp bebyggelsen och att förbättra orienterbarheten, inte minst från von Kraemers allé.

Centrala målpunkter ger fler rörelser

Centralt i området finns även flera större byggrätter, vars mått har anpassats så att de är möjliga att använda som institutionsbyggnader med utbildnings-, administrations- och forskningslokaler. De verksamheter som lokaliseras i dessa delar bör, om möjligt, ha ett stort antal studenter, för att ytterligare öka flödet inom området. Studentbostäder i detta läge skulle tillföra liv och rörelse samt flöden under större delar av dygnet.

Grönområdet Lugnet kan utvecklas till en öppen och användarvänlig aktivitetspark med inriktning mot idrott, studier och universitetsrelaterade evenemang. Detta kompletterar parkutbudet i omgivningen, som främst består av trädgårdar och formella parker, med en öppen och mer generellt användbar parkyta.

Gällande detaljplan anger en utbyggnadsmöjlighet i anslutning till Campus 1477. Denna bör upplåtas för en verksamhet som bidrar till att skapa ytterligare en central målpunkt i området och som stärker och relaterar till parkens aktivitetsprofil. Det skulle till exempel kunna vara någon form av kulturverksamhet.

Ytterligare utvecklingsmöjligheter

Ytterligare studentbostäder inom Blåsenhusområdet skulle kunna medverka till mer liv och rörelse, högre genomströmning och fler målpunkter samt befolka området och göra det tryggare. Fler studentbostäder skulle också stärka områdets campuskaraktär. På längre sikt skulle exploateringen i hörnet av Artillerigatan och Villavägen kunna ökas genom att Akademiska Hus kontorsbyggnad för den egna verksamheten tillsammans med paviljongbyggnaden invid Geocentrum ersätts av en större byggnad. Hörnet är strategiskt för att stärka Villavägen som stråk och bidra till att området utvecklar en framsida mot Villavägen. Söderifrån kommer byggnaden att vara synlig från Artillerifältet och därigenom bidra till att korta det visuella och upplevda avståndet mellan BMC och Blåsenhusområdet. De befintliga studentbostäderna mot Artillerigatan kan också kompletteras. Längs Blåsenhusgatan skulle mindre ny bebyggelse kunna bidra till att befintligt stråk förstärks.

Teckenförklaring:

- Befintliga byggnader
- Särskilda byggnader
- Universitetet
- Universitetet, pågående omlokalisering
- Studentbostäder
- Nationer/kårer
- Möjlig plats för framtida universitetsbebyggelse
- Möjlig plats för framtida bebyggelse
- Vatten
- Föreslagen dragnig spårväg

Universitetet möter Södra staden

I den södra delen av det stora kunskapsklustret gränsar Uppsala universitetet till utvecklingen av Södra staden, inte minst vid BMC genom utbyggnaden av Rosendal. På andra sidan Kungsängsleden från Ångströmlaboratoriet ska Ulleråker också förtätas med ny bebyggelse i en mer stadsmässig struktur.

Universitetet finns därmed mellan innerstadens och Södra stadens periferi, med urbana miljöer på ömse sidor, och utgör samtidigt en väsentlig del av ett större område med en tyngdpunkt inom hälsa, life science, teknik, naturvetenskap och näringslivssamverkan. I skarven mellan kunskapsområdet och Södra staden finns dessutom Exercisfältet som resurs för hela omgivningen.

I denna utveckling bör Norra Rosendal fungera sammanlänkande mot omgivningen, möjligen i kombination med byggnation på Exercisfältets västra sida. Detta skulle bidra till att realisera målet om stadsintegrering och att ta del av och bidra till stadens utbud (del 1), en sammanhängande kunskapsmiljö (mål 2), ökad närvaro och synlighet (mål 3) och att verka i ett blandat sammanhang med boende, kultur, fritid och service (mål 4).

Knyta ihop kunskapsmiljön

En förtätning i universitetets södra delar bidrar till att knyta ihop kunskapsmiljön. När framför allt BMC och Ångströmlaboratoriet kommer närmare varandra lyfts Exercisfältet och hela området i stort. Samtidigt knyts Södra staden ihop med innerstaden.

Norra Rosendal integreras i sin omgivning

Den föreslagna strukturen utgår från inriktningen i den befintliga detaljplanen för Rosendal, med ambitionen att vara robust och fungera för en successiv utbyggnad av området. En koppling från Talltorget rakt österut mot Exercisfältet och vidare mot det gamla regementet (dagens ITC-område) kan stärka orienterbarheten både i Rosendal och från den östra sidan av Dag Hammarskjölds väg.

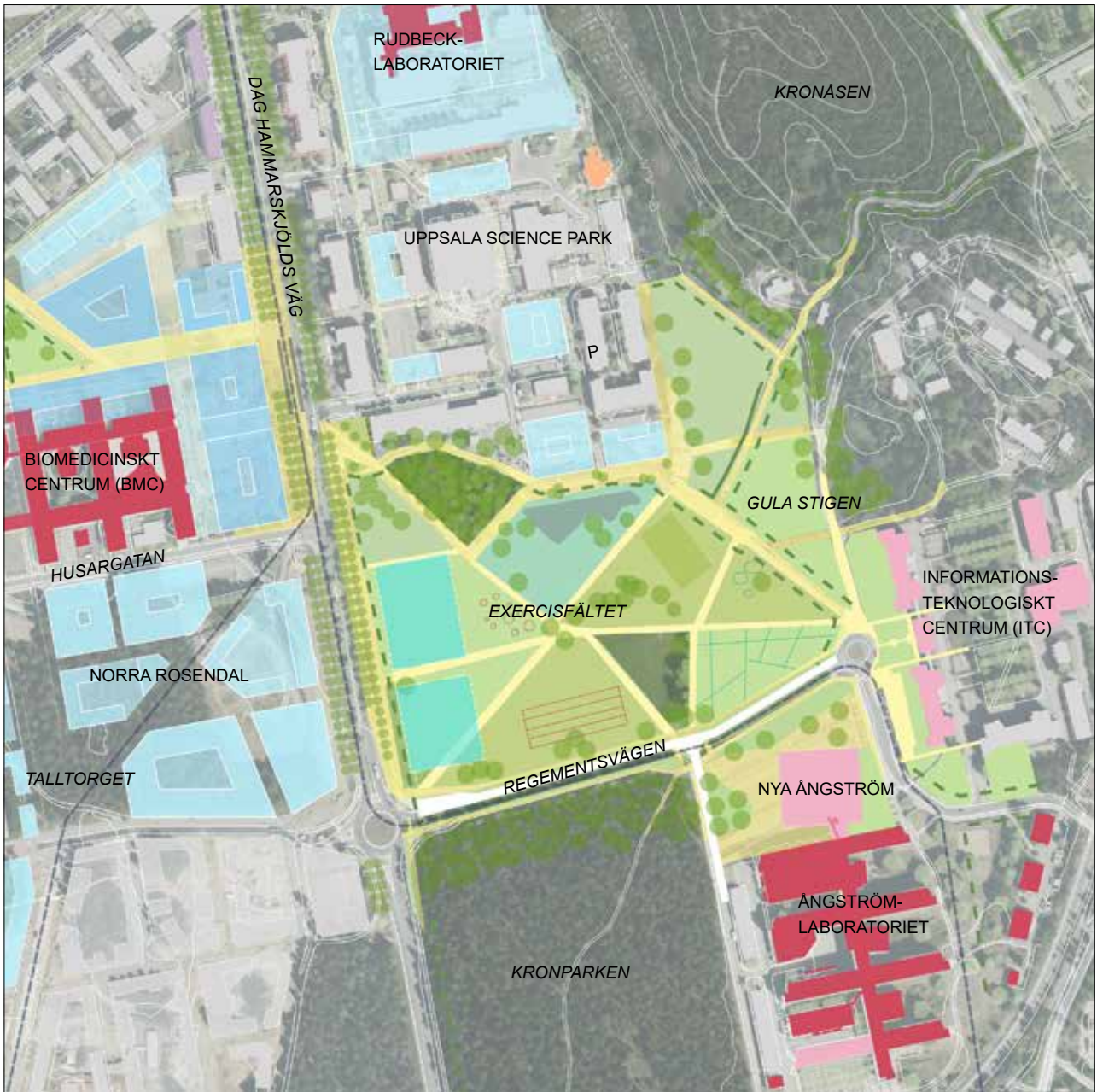
Etablering av universitetet i Rosendal gör sig bäst i stadsdelens norra delar, så att kunskapsmiljön hänger ihop gentemot BMC och Uppsala Science Park och så att bostadsdelarna i Rosendal också hålls ihop. För att öka universitetets synlighet kan särskilt marken precis väster om Dag Hammarskjölds väg vara lämplig. Runt Talltorget växer ett rikt stadsliv med bostäder, verksamheter och handel och service fram. Det planeras för ett stort antal studentbostäder vid torget, vilket tillför boendemöjligheter nära BMC och Ångströmlaboratoriet och som dessutom kan ändra flödena till BMC och andra universitetsområden.

Eventuell bebyggelse på Exercisfältet

Om en noggrann prövning av historiska och ekologiska värden visar att bebyggelse på Exercisfältet kan vara möjlig, faller det sig naturligt att Uppsala universitet finns på platsen. Detta skulle utgöra ännu ett kapitel i berättelsen om lärdomsstaden och om hur statens närvaro i Uppsala över tid ändrats från militären till universitetet. Verksamhet på platsen skulle ge universitetet ännu större synlighet i staden och dessutom bidra till Uppsalas profil som kunskapsstad.

Ett tillskott på fältets västra sida skulle ge bebyggelse på ömse sidor om Dag Hammarskjölds väg och förstärka den betydelsefulla axialiteten och samtidigt bidra till att förverkliga översiktsplanens intentioner om en utveckling till ett stadsstråk. Öppningar norr om bebyggelsen behåller såväl diagonala som öst-västliga kopplingar och en i viss mån uppdelad bebyggelse skulle bevara ytterligare siktlinjer. En nedtrappning i volym österut, där byggnaden möter fältet, bevarar öppenhet och kan bidra till en jämnare uppbyggnad i skala mot bebyggelsen i Rosendal.

Samtidigt som kulturmiljön kräver respekt, får en eventuell bebyggelse på Exercisfältet inte bli en blyg kuliss, utan behöver med värdighet och en stark identitet lägga ytterligare lager till platsens karaktär. Bebyggelsen behöver rymma en universitetsverksamhet av sådan omfattning att den bidrar till att levandegöra Exercisfältet, till gagn för hela närområdet och staden.

Teckenförklaring:

- Befintliga byggnader
- Särskilda byggnader
- Universitetet
- Universitetet, pågående omlokalisering
- Studentbostäder
- Nationer/kärer
- Möjlig plats för framtida universitetsbebyggelse
- Möjlig plats för framtida bebyggelse
- Vatten
- Föreslagen dragning spårväg

Förtätning och sammankoppling inom de norra universitetsområdena

Även om övriga universitetsområden inte har samma möjlighet att växa utanför befintlig bebyggelse, finns det utvecklingsmöjligheter av varierande storlek inom områdena. Till största delen utgörs dessa av tillägg som stärker strukturen och befintliga kvaliteter. Detta bidrar till målen om mångfald av miljöer, med olika karaktär, skala och uttryck (mål 1), att skapa närhet, länka ihop olika delar av universitetet och skapa en sammanhängande kunskapsmiljö (mål 2).

Fler volymer runt EBC-området

Zoologen bildar en entré till EBC-området. Entrén är representativ, men sluten och inte tillgänglig för funktionsnedsatta. Platsen kan öppnas upp och tydligare bjuda in besökare till Evolutionsmuseet och den nya mötesplatsen i den före detta bibliotekshallen. Genom en utveckling av förplatsen mot Villavägen skulle entrén till Zoologen kunna knytas ihop med entrén till Botaniska trädgården. I samband med detta skulle även entrén till Zoologen kunna ges uppdaterad utformning inom ramen för byggnadsminnet.

Viss möjlighet till utbyggnad finns i kvarterets ytterkant mot norr och söder och det skulle troligen också vara möjligt att koppla ihop nya byggnader till befintliga med spänger i enlighet med områdets etablerade kommunikationsstruktur.

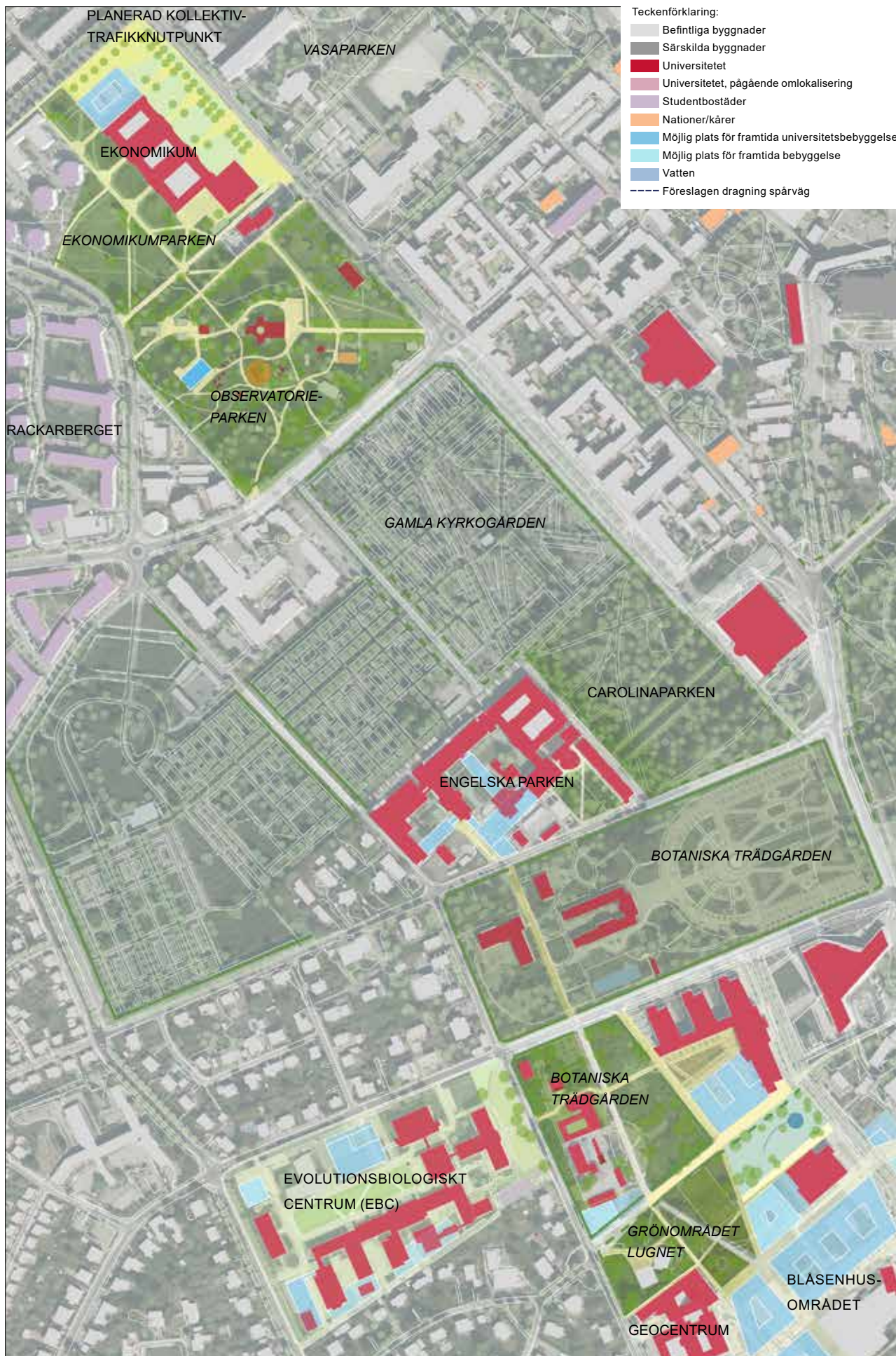
De möjliga platserna för bebyggelse längs Kåbovägen skulle kunna användas för bostadsändamål för att komplettera de forskarbostäder som redan finns i kvarteret. All ny bebyggelse behöver utformas med kulturhistorisk hänsyn och med respekt för omgivande villabebyggelse.

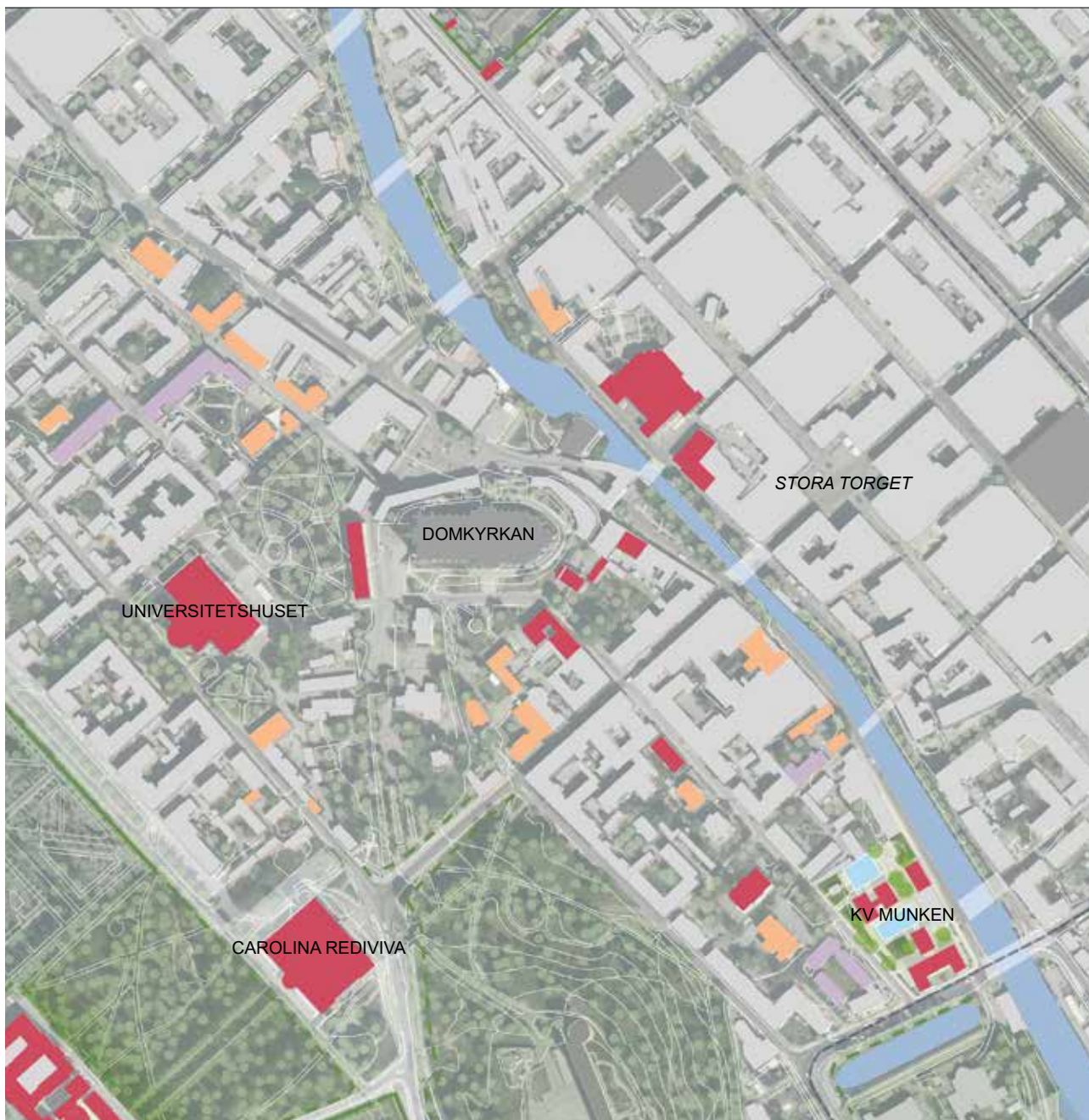
Komplettera strukturen inom Engelska parken

I Engelska parken finns möjlighet att komplettera med några byggnadsvolymer, som även skulle kunna bidra till att komplettera kommunikationsstrukturen inom kvarteret, på samma sätt som Humanistiska teatern knöt ihop fler delar av bebyggelsen. En ny, framskjutande entrébyggnad skulle i sammanhanget kunna anläggas mot Thunbergsvägen i höjd med entrén till Botaniska trädgården för att utveckla sambandet med EBC- och Blåsenhusområdena. Den nuvarande parkeringsplatsen utanför Humanistiska teatern skulle också kunna omvandlas till en södervänd park som placerar byggnaden i ett värdigt sammanhang.

Expandera Ekonomikum norrut

Ekonomikum kan växa norrut på befintlig parkering och mot en planerad ny kollektivtrafikknutpunkt på Luthagesplanaden med en förlängning av befintlig byggnad med ett nytt ”skepp”. En expansion skulle också kunna ske genom en större utbyggnad som når fram till och annonserar sig mot korsningen Luthagesplanaden-Kyrkogårdsgatan och som därmed utgör en pendang till den befintliga entrébyggnaden. Den befintliga byggnadens höga kulturhistoriska och arkitektoniska värden, som en viktig representant för den humanistiska högmodernismen, behöver beaktas vid utformningen av en tillbyggnad.

- Teckenförklaring:
- Befintliga byggnader
 - Särskilda byggnader
 - Universitetet
 - Universitetet, pågående omlokalisering
 - Studentbostäder
 - Nationer/kårer
 - Möjlig plats för framtida universitetsbebyggelse
 - Möjlig plats för framtida bebyggelse
 - Vatten
 - Föreslagen dragning spårväg

Varsamma tillägg i kvarteret Munken

I kvarteret Munken har två möjligheter för nybyggnation identifierats, på befintliga parkeringar norr respektive söder om hus 4. Eventuell ny bebyggelse behöver formas med hänsyn till kvarterets småskalighet och höga kulturhistoriska värden. Byggnadslinjen mot Trädgårdsgatan med avbrott för mindre förplatser bör också behållas liksom genomgången genom kvarteret i den norra delen.

Teckenförklaring:

- Befintliga byggnader
- Särskilda byggnader
- Universitetet
- Nationer/kårer
- Möjlig plats för framtida universitetsbebyggelse
- Möjlig plats för framtida annan bebyggelse
- Vatten

Campus Gotland över Camrérsgatan och ned i hamnen

Uppsala universitet kan växa i Visby genom ett långsträckt tillägg längs Camrérsgatan, vilket skulle göra universitetet än mer integrerat och synligt i staden samtidigt som platsen skulle stärkas ytterligare. Den pågående planeringen av Inre hamnen ger fler möjligheter till expansion. Universitetsmiljön skulle kunna förlängas ned till hamnen och vattnet. Det finns stora vinster med samlokaliseringar med kunskapsintensiva företag och en utökad science park och att samnyttja resurser, såsom att den mellanstora föreläsningssal som universitetet har behov av också tjänstgör som evenemangs- eller konsertlokal.

Förstärkta stråk och kopplingar

Universitetets spridda placeringar i Uppsala och dess olika miljöer är i delar en tillgång, eftersom universitetsmiljöerna har en rik variation och finns i en rad urbana sammanhang, samtidigt motverkar fragmentiseringen att universitet upplevs som ett sammanbundet lärosäte med en tydlig identitet i miljön. Genom att utveckla befintliga och nya stråk och samband, kan de olika universitetsområdena knytas närmare varandra, både upplevelse- och verksamhetsmässigt, vilket förbättrar för både universitet och stadsmiljön.

För detta behövs en sammanhållande struktur med förbättrade samband mellan universitetsområdena och fler kopplingar som ansluter till staden. Detta bidrar till universitetets fortsatta stadsintegrering (mål 1), att länka samman olika delar till en sammanhängande kunskapsmiljö och starkare kopplingar till Ultuna (mål 2), att ha en större närvaro i staden (mål 3), och att stödja hållbara livsstilar (mål 4).

En sammanhållande struktur

I Uppsala behöver de befintliga stråken utvecklas och kompletteras med nya till en robust och sammanhållande struktur. Stråken bör ses inte bara som kommunikationsvägar utan också som sociala rum och utformas för att förbättra orienterbarhet och trygghet. Detta sker både genom att utveckla befintliga byggnaders relation till stråken och genom att förlägga entréer och aktiva bottenvåningar mot stråken vid nybyggnad.

Även stråkens utformning när de passerar genom grönområden och parker behöver utvecklas. De gröna rummen ut-

vecklas främst mot högre vistelsevärden, så att de blir länkande, tillgängliga och multifunktionella. Detta kommer att bidra till att fler människor använder samma rum, vilket i sin tur skapar tryggare miljöer som är upplysta och som övervakas gemensamt av användarna.

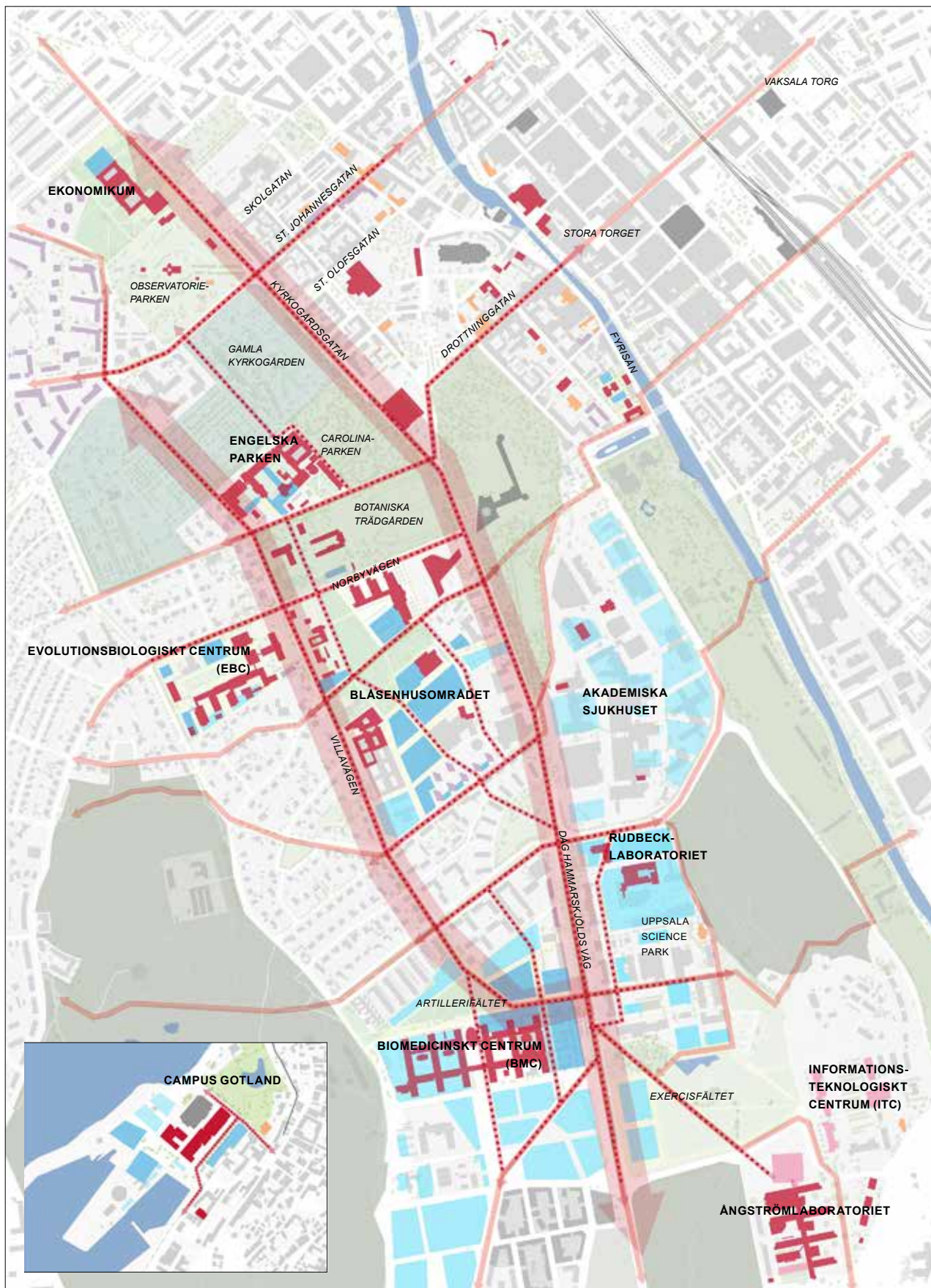
I den kommande utvecklingen av Inre hamnen i Visby planeras byggnader för kunskapsintensiva verksamheter och publika miljöer i direkt anslutning till Campus Gotland, vilket kommer att bidra till att universitetet blir än mer integrerat i staden. Eventuella nybyggnationer bör aktivt bidra till att stärka befintliga stråk och stadsrum.

Utvecklade stråk mellan universitetsområden

Fler och utvecklade stråk mellan olika universitetsområden bidrar till att hela universitetet och kunskapsmiljön känns mer sammanhållen.

Stråket som löper från Engelska parken i Villavägen och dess förlängning över Artillerifältet, Dag Hammarskjölds väg och Exercisfältet till Ångströmlaboratoriet behöver förstärkas.

De förbättrade kopplingar som av sambandsskäl behövs mellan verksamheterna i BMC, Uppsala Science Park och Akademiska sjukhuset uppnås genom att två befintliga men rumsligt svaga stråk förstärks. Det ena stråket, primärt för gående, börjar vid BMC och går österut över Dag Hammarskjölds väg in i Uppsala Science Park, där det ansluter till

Teckenförklaring:

Särskilda byggnader	Möjlig plats för framtida universitetsbebyggelse
Universitetet	Möjlig plats för framtida bebyggelse
Universitetet, pågående omlokalisering	Viktiga samband för universitetet
Studentbostäder	
Nationer/kärer	
Vatten	

Hubben och fortsätter norrut via Rudbecklaboratoriet, över Sjukhusvägen till Akademiska sjukhuset. Det andra stråket, primärt för cyklister och gående, går också österut från BMC men löper längs med Dag Hammarskjölds väg norrut och vidare över Sjukhusvägen. Båda stråken kräver övergångar över Dag Hammarskjölds väg i höjd med BMC och att Dag Hammarskjölds väg, i enlighet med kommunens översiktsplan, utvecklas till ett stadsstråk, med sociala värden och ytterligare tvärkopplingar. Det östra stråket behöver också en tydligare miljö genom Uppsala Science Park.

Mellan Blåsenhus, EBC och Engelska parken finns också behov av förbättrade samband. Botaniska trädgården ligger mitt emellan dessa och fungerar i vissa avseenden sammanlänkade, men murarna som omgärdar och skyddar trädgården gör också Botaniska trädgården till en lokal barriär. Ytterligare en koppling genom trädgården skulle därför göra stor nytta. Det höga kulturhistoriska värdet utesluter däremot nya öppningar i murarna.

Ett tydligare stråk mellan Engelska parken och Ekonomikum skulle stärka det lokala sambandet mellan dessa områden och samtidigt bidra till att knyta Ekonomikum närmare resten av universitetet. En öppnare Observatoriepark, ett nytt övergångsställe över St. Johannesgatan och ett nytt gång- och cykelstråk genom kyrkogården skulle ytterligare koppla ihop Engelska parken med Ekonomikum.

Fler kopplingar till stadsstrukturen

Fler stråk som tydligt kopplar universitetsområdena till stadsstrukturen behövs. Ett viktigt sådant stråk är Svandammen-Slottsbacken-Rosengången, som kopplar de mellersta delarna av universitetet till centrala Uppsala och Resecentrum. Utvecklat kan stråket bidra till förenklade rörelser och förbättrad orienterbarhet i Blåsenhusområdet, i synnerhet i samband med by bebyggelse inom området. Ett annat möjligt stråk går från korsningen Sjukhusvägen-Dag Hammarskjölds väg genom Batteriparken, vidare igenom Blåsenhusområdet och Botaniska trädgården till Engelska parken. Även detta stråk utvecklas lämpligen i samband med en eventuell framtida expansion inom Blåsenhusområdet. En första åtgärd, som kan utföras fristående, är dock upprättandet av det stråk som detaljplanen för studentbostäderna vid Artillerigatan anger. Tvärförbindelsen som uppstår med den nya Tullgarnsbron kopplar ihop universitetets södra delar med Resecentrum och kan i framtiden utgöra en naturlig och gen cykelförbindelse.

Även om de väst-östliga tvärstråken idag i många avseenden är svagare, kan även de nord-sydliga kopplingarna behöva förbättras. Vid en utveckling av BMC kan en koppling från norr till söder genom byggnaden, invid restaurangen och den ursprungliga huvudentrén undersökas, för att på så sätt förlänga Villavägen mot Rosendal, vilket upplevelsemässigt skulle bidra till att knyta stadsdelen närmare de centrala delarna av staden. Kopplingarna till Ultuna, en annan viktig kunskapsnod i staden, bör förbättras för att knyta Uppsala universitet närmare SVA, SLU och Green Innovation Park. Om den föreslagna Uppsala Spårväg byggs kommer de upplevda avstånden söderut till Ultuna troligen att kortas.

Länkande, tillgängliga och multifunktionella uterum

De gröna rummen är högt uppskattade, men idag inte använda i den utsträckning som kan förväntas i en större stad. I den växande staden kommer däremot trycket att öka på uterum och grönytor, då fler ska dela på samma ytor. Utifrån befintlig grönstruktur bör därför uterummen programmeras och bli multifunktionella i större utsträckning. Detta bidrar till målen om att värna och vårda natur och människa, att ge möjlighet till avskildhet och reflektion (mål 4).

Tillgängliggöra och programmera uterum

Parkrummen och grönområdena i anslutning till universitetet bör vecklas mot en högre grad av mångfunktionalitet, med höjda ekologiska, funktionella såväl som sociokulturella värden och med balans och synergier dem emellan. Grönytorna behöver i högre grad tillgängliggöras för användarna, och i större utsträckning samutnyttjas för olika funktioner. Ett tillgängliggörande handlar i första hand om att det är lätt för alla att röra sig till, från och inom utemiljöerna men också att utformningen lockar till vistelse, gärna med möjlighet att stödja undervisning och annan universitetsverksamhet. Detta kan bland annat åstadkommas genom åtgärder som förbättrar mikroklimatet och minskar trafikbuller eller genom att anlägga nya attraktiva funktioner och se över möblering och belysning. Genom att verka för stärkta ekosystemtjänster, möjlighet att ta hand om större nederbörds mängder, stärkta gröna samband med spridningsvägar samt ökad biologisk mångfald skapas miljöer som sammantaget upplevs som än mer attraktiva och inbjudande än dagens.

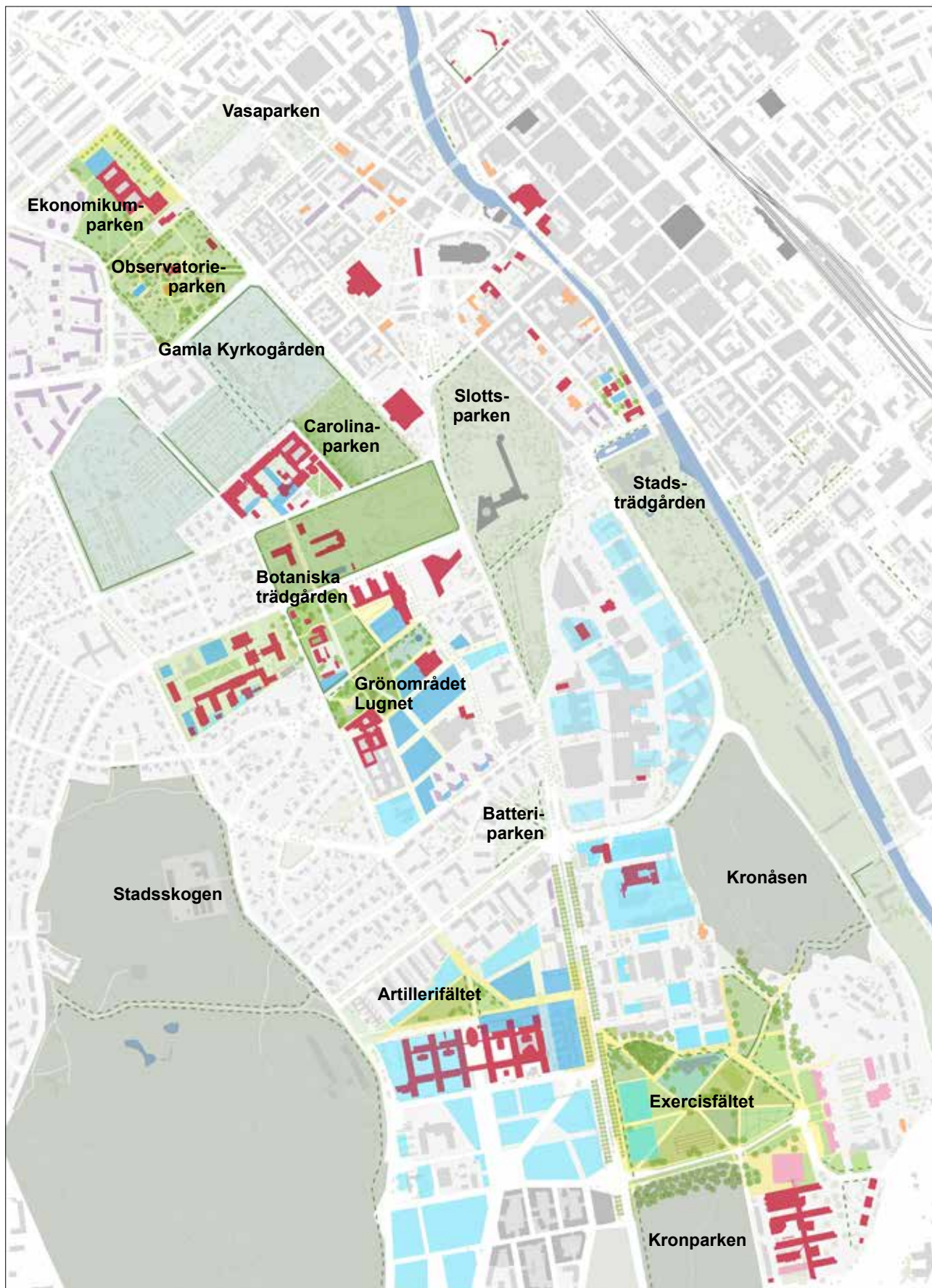
Ökad användning av uterum i universitetsmiljöerna

En brist som återkommande har påpekats av universitetets användare är möjligheten till utevistelse i direkt anslutning till verksamheten. Önskemålen gäller till exempel möjligheten att sitta ute och arbeta, studera eller grupperbeta. Befintliga utemiljöer bör därför utvecklas och tillgängliggöras.

En genomtänkt möblering som tillåter fler aktiviteter än att bara "sitta på en bänk" är en viktig del i detta. Ett konkret exempel är Engelska parken, där flera entréer vetter mot Carolinaparkens västra del. Med relativt enkla medel skulle en utvecklad möblering i denna del av parken möjliggöra att verksamheten flyttar ut i den fantastiska parkmiljön när vädret tillåter.

Ett annat exempel på tillgängliggörande är Botaniska trädgården, vars utåtriktade verksamhet är framgångsrik. Det bör också utredas hur den fantastiska resursen kan utvecklas ytterligare, så att universitetets egen användning av miljöerna ökar.

En ökad användning får inte innebära att en stor del av attraktiviteten i uterummen, möjligheten att dra sig undan för återhämtning och reflektion, går förlorad. Även fortsättningsvis bör uterummen också få vara en trygg plats för avskildhet i grönska. Därtill får ökad användning inte heller innebära ökat slitage av miljöerna.

Teckenförklaring:

- Särskilda byggnader
- Universitetet
- Universitetet, pågående omlokalisering
- Studentbostäder
- Nationer/kårer
- Vatten

- Möjlig plats för framtida universitetsbebyggelse
- Möjlig plats för framtida bebyggelse
- Grönt stängt gränssnitt mot stråk, avgränsat med häck eller staket
- Grönt öppet gränssnitt mot stråk, utan avgränsning

Teckenförklaring:

- Stadsrum "kaj mot det gröna"
- Bebyggelsefront mot fältet
- Exercisfältet
- Stadsskog
- Grön karaktär
- Grönt samband

Observatorieparken en plats för vetenskap och rekreation i centrala Uppsala

Observatorieparken kan tillgängliggöras genom att fler entréer till parken skapas och att den nuvarande inhägnaden avlägsnas. Parken och paviljongerna kan utvecklas till en ny målpunkt för både kunskapssökande och rekreation, liknande den närliggande Vasaparken med det välbesökta Biotopia. Eventuellt skulle de befintliga paviljongerna behöva kompletteras med en utställnings- och cafébyggnad för att utveckla besöksmålet med nytt innehåll och samtidigt bättre kunna beskriva den ursprungliga verksamheten, vilket kan vara möjligt inom byggnadsminnet då intentionen är att tillgängliggöra, utveckla och komplettera den ursprungliga verksamheten.

Exercisfältet med blandade funktioner lockar många användare

En av Exercisfältets främsta tillgångar är dess storlek: här finns plats för många olika aktiviteter, som lockar många olika användare. Den stora öppna ytan är också i sig en attraktion. Universitetets närvaro kring och användning av fältet är redan idag stor och förutspås öka framöver, inte minst som stora delar av universitetet ser Exercisfältet som en viktig plats.

Utgångspunkterna för fältets framtida utformning bör vara de höga kulturmiljövärdena och de gröna värdena som skapar både restriktioner och tydliga planeringsförutsättningar. Detta påverkar framförallt hur Exercisfältet kan möta omgivningen: i norr och väster kan det ske genom en kaj mot de gröna, kanske med hjälp av en strikt övergång i form av ett byggt element, en "boardwalk", som understryker gränsen mellan stadsbebyggelsen och det gröna fältet. I söder och öster bör istället ansatser göras för att sudda ut de tydliga gränser som vägarna Lägerhyddsvägen, Eklundshofsvägen och Regementsvägen i dag skapar, med ambitionen att läka och länka ihop det gröna stråket. Lägerhyddsvägen och Regementsvägen kommer att behöva byggas om i samband med den planerade spårvägen; då finns en möjlighet att ge dem en utformning som understryker att de är vägar igenom ett viktigt grönt stråk.

Själva fältets utformning bör ta avstamp i sträckningen av befintliga vägar och stigar och den indelning i olika ytor som de skapar. Detta kan kompletteras med en ny gång- och cykelväg från Dansbaneholmen rakt västerut mot Rosendal, för att förstärka kopplingen och möjliggöra fler rörelser till och från norra Rosendal. Ytorna mellan vägarna tilldelas olika funktioner och marken anpassas för respektive funktion. Vissa ytor bör lämnas helt oprogrammerade.

En utvecklad mötesplatsstruktur

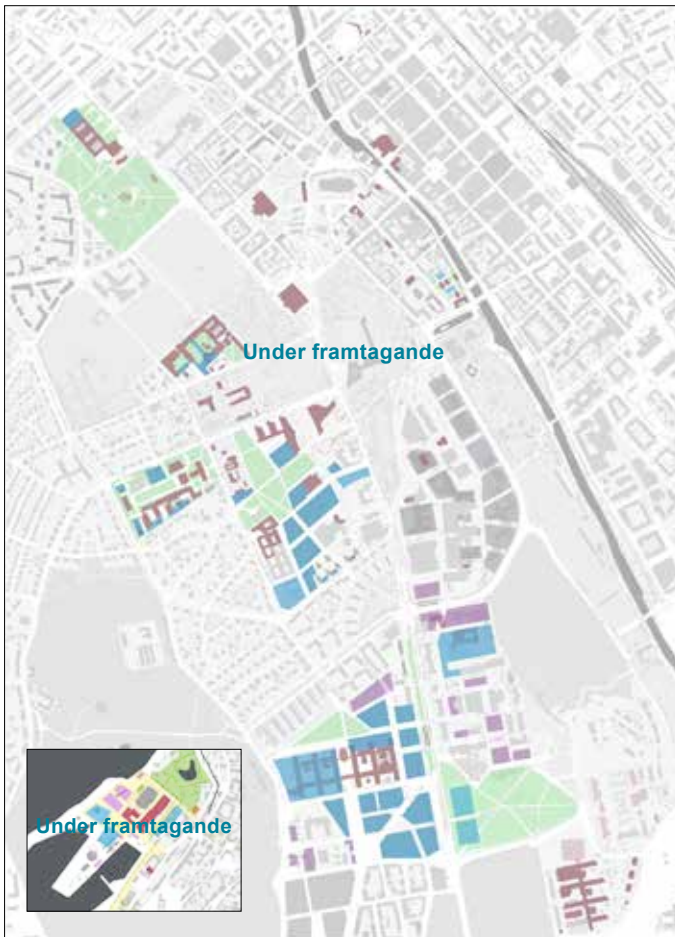
Utöver forskning och utbildning har universitetet alltid utgjort en plattform för möten och utbyte av idéer. Det är en bidragande faktor vid främjande av tvärvetenskapliga möten och gränsöverskridande samverkan (mål 2). I dagens digitaliserade samhälle är det fysiska mötet fortfarande viktigt och kan aldrig fullt ut ersättas av det digitala. Ett fysiskt möte skapar mervärden genom olika sociala interaktioner som inte kan uppnås i lika hög grad vid det digitala mötet.

Utveckla funktionella mötesplatser

En mötesplats kan se olika ut beroende på i vilket syfte mötesplatsen skapas, det kan vara en hel fysisk byggnad likt Rudbecklaboratoriet eller enbart en korridor. Oavsett volym behöver platsen vara flexibel med många funktioner och anpassad för det digitaliserade samhället. För att skapa en effektiv mötesmiljö bör platsen planeras för möten i flera olika nivåer. De olika nivåerna är viktiga för att skapa en innovativ miljö. En spontan mötesplats, likt en fikahörna, kan skapa förutsättning för utbyte av idéer och öka utvecklingen av nätverk mellan olika aktörer; för ett planerat möte med bestämd agenda behövs en mer avskild miljö med fler digitala funktioner. Dessa platser bör ligga i anslutning till varandra för att aktörerna lätt ska kunna röra sig mellan de olika nivåerna.

Universitetet har idag olika mötesplatser och platser som skulle kunna utvecklas för möten. Oftast behövs enbart mindre justeringar och god administration där flöden korsas för att skapa lyckade mötesplatser. En av de viktigaste aspekterna

att ta hänsyn till är behovet av administration av platsen; att enbart benämna en plats som mötesplats kommer sannolikt inte generera det resultat som eftersträvas. En funktionell administration kan till exempel tillse att de flexibla möteslokalerna är iordningställda utefter det inbokade mötet behov eller att kaffemaskinen alltid fungerar för bokade möten såväl som för spontana; det är små detaljer som genererar stort mervärde för platsen. Ett bra exempel att lyfta fram är SciLife-Labs mötesplats Navet, som är byggd med transparens och öppenhet som ledord för arkitekturen. Det finns öppna ytor där spontana möten kan ske, exempelvis finns det skrivtavlor som finns i anslutning till kaffemaskin och i trapporna där diskussioner och idéskissning ofta inleds. Syftet har varit att göra mötesplatsen lättillgänglig och brukbar med flera funktioner i en innovativ miljö med flera tvärvetenskapliga möten, här sker även många möten med externa aktörer. Ett annat exempel är CIRCUS, en plattform som utvecklar tvärgående kultur- och samhällsforskning vid Uppsala universitet och skapar en mötesplats där forskargrupper ges tillgång till en miljö som stimulerar kreativitet och nyskapande. Ytterligare exempel på en lyckad mötesplats är Kollaboratoriet; en mötesplats i centrala Uppsala som skapades med syftet att främja gränsöverskridande möten mellan civilsamhället och akademien samt bana väg för innovativa möten där vetenskap och konst byggs samman.

En sammanlänkande mötesplatsstruktur

En mötesplats utvecklas bäst om den ligger där flöden redan finns. Det är svårare att styra om flöden än att dra nytta av dem. Flödeskartan ger en bild av hur den fysiska strukturen i områdena brukas och var flöden korsar varandra. Vid dessa knutpunkter finns det en större potential för att platsen i sig blir använd och kan utvecklas till en framgångsrik mötesplats.

Universitetet har många fungerande mötesplatser där stor omtanke lagts på administration för att främja den vetenskapliga utvecklingen och har etablerats utefter vetenskapsområdenas specifika behov; men ingen övergripande struktur som sammanlänkar dem. Deras fysiska placering ligger i anknytning till de berörda fakulteternas lokaler. För att få en fungerande mötesplatsstruktur behöver större hänsyn tas till hur platserna förhåller sig till varandra.

Utåtriktat deltagande i stadsmiljön

För att kunna öka universitetets synlighet och kunna ta en större plats i det offentliga rummet, behöver kulturarvet allttjämt vårdas och den identitetsskapande arkitekturen fortsätta användas. Vidare behövs en större öppenhet mot den omgivande staden, nya former av närvaro och nya platser för universitetet.

Detta bidrar till målen om att med avstamp i historien och traditionen ha en tydlig identitet och integrering i staden (mål 1) och att ta plats i det offentliga rummet och ha en stor närvaro i staden (mål 3).

Förvalta kulturarvet och fortsatt med identitetsskapande arkitektur och miljöer

De historiska byggnader Uppsala universitet idag använder förväntas även i framtiden vara en del av universitetet. Universitetet bör i samråd med fastighetsägarna fortsätta att vårda kulturmiljön samtidigt som den utvecklas för användarna.

Den äldre bebyggelsen tillhandahåller generellt sett relativt slutna miljöer. Det ställer höga krav på eventuella tillägg, som behöver förhålla sig till det moderna universitetets behov av utvecklade mötesplatser och därför vara mer öppna, tillgängliga och inbjudande. Det är därför av yttersta vikt att både eventuella nytillskott och ändringar av befintliga byggnader kompletterar och utvecklar den befintliga bebyggelsen mot en än större mångfald av miljöer, med olika karaktär, skala och uttryck.

Traditionen med byggnader av hög arkitektonisk kvalitet bör fortsätta. Arkitekturen bör vara identitetsskapande och uttrycka Uppsala universitets värderingar.

Placering och utformningen av nya byggnader kan också bidra till att utveckla de viktigaste stråken som sociala rum, genom att till exempel forma landmärken som bidrar till förbättrad orienterbarhet och tillhandahåller ”väggar” och aktiva bottenvåningar i gaturummen. Hög kvalitet i materialval och arkitektur är också en viktig hållbarhetsfråga.

Utnyttja kontaktytorna mot staden för utåtriktad verksamhet

En svaghet i dagens miljöer är att den verksamhet som bedrivs på plats inte alltid märks, i synnerhet för den oinvigde. Därför bör verksamheten på plats synliggöras. Eventuella framtida nybyggnationer bör innefatta någon form av skyltfönster för universitetets verksamhet.

Den utåtriktade verksamheten bör synliggöras och tillgängliggöras ytterligare genom att i första hand förläggas i de byggnader och lokaler som har det bästa gränssnittet mot staden. I Uppsala återfinns bland dessa Universitetshuset, Carolina Rediviva och Botaniska trädgården. Det är främst miljöer som tydligt förknippas med universitetet och som är lätta att hitta och ta sig till. I Visby kan framför allt Almedalsbiblioteket nyttjas i högre utsträckning för dessa ändamål.

Ta del av och bidra till omgivningen

Universitetet verkar tillsammans med den aktiva och levande staden. Universitetet och den omgivande staden ger och tar av varandra till nytta för båda. En fortsatt stadsintegrering ger möjlighet för båda att utvecklas. Den ena delen i detta är att universitetet tar del av stadens utbud i större omfattning. Den andra delen är att universitetet bidrar ytterligare till stadslivet.

Det mest uppenbara sättet för universitetet att öppna sig mer för omgivningen är att i större grad tillgängliggöra de resurser de stora parkrummen och utemiljöerna utgör, som exempelvis Observatorieparken. Det kan också handla om att servicefunktioner som restauranger, caféer och liknande förläggs på ett medvetet sätt så att de blir tillgängliga utifrån med egna entréer och att de även vänder sig till allmänheten. Det finns också funktioner, mötesplatser och serviceutbud som universitetets användare gärna önskar sig, men som idag saknar ett hållbart kommersiellt underlag. Detta skulle kunna erhållas genom att de annonseras tydligare för allmänheten. Ännu ett sätt är att planera lokaler så att de kan hyras ut till andra aktörer.

Nya former av närvaro

Universitetets närvaro i staden bör finna fler uttryck. Kommunikationen i det offentliga rummet är en nyckel till ökad synlighet. Detta handlar i grunden om olika typer av skyltning, men bör även innefatta kommunikation som ger möjlighet till större interaktion och aktiv närvaro. Ett sätt kan vara tillfälligt omvandla en miljö eller en plats där ett tema eller budskap kommuniceras.

Nya platser

Framöver kan det vara intressant för universitetet att etablera sig på fler platser. Närvaro i miljöer utanför de traditionella universitetsmiljöerna kan göra det möjligt för universitetet att både tillgängliggöra utbildningen och att utvecklas genom att ta del av andra sammanhang. Förslag som lyfts under arbetet är Främre Boländerna och Gottsunda. Främre Boländerna kommer att utvecklas till ett område med tyngdpunkt på kontor och industri med större inslag av innovation och forskning. Uppsala universitet är närvarande i Testa center inom GE Healthcare och en större närvaro och samverkan med näringslivet i Främre Boländerna ses positivt. Den naturliga plattformen för en sådan utveckling är STUNS. I Gottsunda, eller andra stadsdelar i Uppsala, skulle universitetet med någon form av närvaro kunna verka för en breddad rekrytering och bidra till en god samhällsutveckling.

Hållbarhet som nödvändighet och möjlighet

Nationella och internationella överenskommelser med anledning av klimatförändringarna medför nya krav på hållbara universitetsmiljöer. Det innebär att vi bland annat behöver bygga hållbart, nyttja och dela resurser effektivt, värna om biologisk mångfald och fungerande ekosystem samt minimera utsläpp som påverkar klimatet. Detta arbete ger möjlighet att utveckla ekosystemen, främja hälsa och göra förbättringar för social hållbarhet som också ökar välbefinnandet hos studenter och medarbetare vid universitetet.

Strategierna nedan riktar in sig på utvecklingsplanens mål om hållbarhet (mål 4) men är också en förutsättning för alla andra strategier och därmed en nödvändighet för att de andra målen ska kunna nås; utan en hållbar utveckling riskeras samtliga mål.

Ombyggnation i första hand

Nybyggnation kräver material och energi i stor omfattning. Om befintlig bebyggelse istället kan anpassas för nya behov sparas naturresurser och den klimatpåverkan som byggnationen ursprungligen innebar får utväxling under längre tid. Vid behov av nya lokaler eller ny användning bör ombyggnation och konverteringar av befintliga lokaler därför utredas och prioriteras. Nybyggnation bör företrädesvis användas för funktioner som saknas eller som kräver hög prestanda såsom avancerade laboratorier. Vid nybyggnation behöver särskild hänsyn tas till materialval utifrån livslängd och materialproduktionens miljö- och klimatpåverkan.

Klimatanpassning

Universitetets miljöer behöver anpassas till ett förändrat klimat med mer extremväder, t.ex. ökade nederbörds mängder, längre perioder med torka och höga temperaturer. Gröna naturliga lösningar är kostnadseffektiva och bidrar med flera mervärden i form av stödjande, reglerande, försörjande och kulturella ekosystemtjänster.

Energilösningar

En källa till klimatpåverkande utsläpp från universitet är behov av värme och kyla. Ungefär hälften av värme- och kylbehovet kom från förnybara energikällor 2018 eftersom Vattenfall värme Uppsala har en stor andel torv och avfall med hög inblandning av fossil plast som energikälla. Energi-effektiviseringsåtgärder som minskar behovet av värme och kyla i närtid har potential att kraftigt minska de klimatpåverkande utsläppen från universitetets verksamhet. Åtgärder för minskad energiförbrukning behöver genomföras i befintliga byggnader och inkluderas i nybyggnadsprojekt.

Sedan 1 januari 2019 gäller det s.k. nära-nollenergidirektivet för byggnader som ägs av offentliga myndigheter. I direktivet framhålls vikten av att den offentliga sektorn i varje medlemsstat bör visa vägen när det gäller byggnaders energiprestanda.

Lokalt producerad solenergi leder till minskad andel köpt energi och bidrar därmed till utfasningen av fossila energikällor i energisystemet. Uppsala har relativt goda förutsättningar för solenergi. En verksamhet som Uppsala Universitet har stor potential att utnyttja en stor andel av den el som produceras lokalt eftersom elbehovet är relativt stort dagtid (till skillnad från t.ex. bostäder).

Infrastruktur, transporter

En stor källa till klimatpåverkande utsläpp är hur människor väljer att ta sig till och från universitetet. Mycket av detta är beroende av större infrastrukturer och kan inte styras inom ramen för utvecklingsplanen, t.ex. kommer etableringen av Spårväg Uppsala att kunna bidra till ett helt fossilfritt kollektivtrafikalternativ, förutsatt att fossilfri el kan levereras.

Universitetet kan dock genomföra vissa åtgärder för att underlätta och skapa incitament för att välja fossilfria färdmedel. Stor potential finns i att få fler att cykla året runt, då antalet cyklister idag minskar med ca 20 % vintertid. Andra åtgärder kan vara att förlägga cykelparkering mer tillgängligt till entréer än bilparkering, att de parkeringsplatser som ligger närmast entréer endast är avsedda för elfordon och att upplåta platser för bilpooler.

Högre lokalnyttjande och delade resurser

Ett stort och viktigt steg för att minska klimatpåverkan är att effektivisera det befintliga beståndet, vilket också är ekonomiskt lönsamt. Ett högre nyttjande av befintliga lokaler kan också ge möjlighet för universitetet att växa utan att behöva nybyggnation. Om resurser såsom lokaler, utrustning och infrastruktur dessutom delas i större utsträckning får det positiva ekonomiska och ekologiska konsekvenser samtidigt som det hjälper till att möjliggöra det som efterfrågas i form av ytterligare tvärvetenskaplighet, ökad samverkan och fler sociala kontaktytor. Delning kan ske inom universitetet såväl som med andra aktörer.

Klimatpåverkan och negativa utsläpp

Sveriges klimatlag säger att senast 2045 ska Sverige inte ha nettoutsläpp av växthusgaser till atmosfären. Det betyder att universitetets fysiska miljöer år 2050 behöver vara klimatneutrala. För att balansera de klimatpåverkande utsläpp som kvarstår från universitetets fysiska miljöer efter 2045 kommer investeringar i klimatprojekt som genererar negativa utsläpp att behövas. Hänsyn till detta behöver tas i alla framtida projekt för lokalförändringar.

Universitetet är tillsammans med Akademiska Hus en av cirka 40 deltagare i nätverket Uppsala klimatprotokoll. Ett övergripande mål för nätverket är att uppnå ett klimatpositivt Uppsala år 2050.

Ekosystemtjänster

I bebyggd miljö kan små grönytor och gröna stråk vara viktiga för välfungerande ekosystemtjänster. Därför måste dessa värderas och integreras i planering och beslut. Genom ekosystemens bidrag till välbefinnande och hälsa är detta också en viktig del av den sociala hållbarheten.

Social hållbarhet

En attraktiv miljö är en socialt hållbar miljö. Det innebär att flera olika perspektiv behöver hållas levande i framtida utveckling. Våra miljöer behöver tillgodose trygghet och tillgänglighet för alla, goda möjligheter för sociala möten såväl som för avskildhet och rekreation. Många av dessa kvaliteter utvecklar vi tillsammans med andra aktörer. När platser och grönområden utvecklas är behoven av både möten och rekreation viktiga aspekter att beakta. För att öka trygghet och tillgänglighet kan enkla åtgärder som belysning och skyltning göra stor skillnad och i det längre perspektivet bidrar en högre stadsintegrering med högre 24/7-närvaro till att skapa trygghet.

The background image shows a building at night. The foreground is a cobblestone courtyard. The building has a wooden facade and a large window. Inside the window, several people are visible, including a woman in a striped shirt. To the right, there is a glass door leading into a brightly lit interior, possibly a library or bookstore, with bookshelves visible.

5

KAPITEL

TILLÄMPNING OCH FORTSÄTTNING

Tillämpning

Utvecklingsplan 2050 är en viljeyttring kring universitetets framtida fysiska utveckling som jämte universitetets Mål och strategier ska ses som ett uttryck för universitetets ambitioner och förhoppningar för den byggda miljön. Planen är också, likt en kommunal översiktsplan, ett planeringsverktyg på strategisk nivå, för universitetsmiljöerna.

Planen föreskriver inte en viss projektportfölj och är inte heller en så kallad master plan av den typen som är vanlig utomlands, där utveckling ofta sker i etapper i ett begränsat område. Innehållet i Utvecklingsplan 2050 är inte i detalj fastslaget, tidsatt eller budgeterat. Istället ska planens utgångspunkter, mål och strategier tjäna som övergripande vägledning i kommande projekt. Om och i vilken mån planens olika delar kan realiseras kommer att bero på verksamhetens förutsättningar och behov, det aktuella projektets ramar i form av innehåll, tid och budget samt de fysiska och planeringsmässiga omständigheter som råder.

Utvecklingsplan 2050 är alltså ett ramverk som ligger till grund för fortsatt arbete, till exempel lokalförslagsplaner och fördjupade planer för enskilda områden och som kommer att omsättas allt eftersom den fysiska miljön behöver utvecklas i samband med framtida lokalprojekt.

I kommande arbete är det viktigt att säkerställa att förutsättningarna som planen baseras på fortfarande råder. Därefter ska det ses över hur aktuellt projekt bidrar till att nå planens mål om tydlig identitet och integrering i staden (mål 1), sammanhängande kunskapsmiljö och ökad samverkan (mål 2), ökad närvaro och synlighet (mål 3), och hållbarhet, hälsa och välbefinnande (mål 4). Egna mål inom respektive område

kan behöva formuleras och framtida projekt ska bidra till att realisera planens strategier. Genom allt detta säkerställs en utveckling som med stora synergier bidrar till en god helhet. Utvecklingsplanen realiseras därmed stegvis mot 2050.

Utvecklingsplan 2050 togs fram i bred samverkan och även genomförandet kommer att kräva samarbete med många aktörer. Utvecklingen av den fysiska miljön blir alltmer komplex och olika parter har olika förutsättningar och möjligheter, men ingen har full rådighet eller kan agera på egen hand. I stället krävs dialog med sakägare och intressenter, med respekt för de olika rollerna som grund.

Region Uppsala, Region Gotland och Uppsala kommun kommer fortsätta att vara viktiga samarbetspartners och de har alla myndighetsuppgifter, såsom det kommunala ansvaret för planläggning. Uppsala universitet är inte en fastighetsägare utan hyr istället sina lokaler, men kan som hyresgäst och kravställare ha stor påverkan på de fysiska miljöerna; Utvecklingsplan 2050 är ett led i att uttala universitetets inställning i dessa frågor. Förhoppningen är att universitetet får bred förståelse och brett stöd för detta, och att fler ansluter sig till och bidrar till målen för universitetsmiljöerna.

I arbetet med Utvecklingsplan 2050 har en rad idéer kommit fram, flera initiativ föreslagits och många tänkbara projekt identifierats. I denna plan, som är ett ramverk för den framtida fysiska utvecklingen och ett strategiskt planeringsverktyg, redovisas inte dessa, utan de kommer att redovisas i enskilda rapporter och tas vidare i projekt. Förhoppningen är att bygga vidare på det engagemang som funnits under arbetet.

OM UTVECKLINGSPLAN 2050

Organisation

Projektägare

Eva Åkesson, rektor

Styrgrupp

Johan Tysk (ordförande)

Mats Larhed

Anna Singer

Marika Edoff/Hanna Johannesson

Peter Elenfalk

Joel Cevey Tärnholm (studentrepresentant)

Erik Hallstensson (studentrepresentant)

Annika Sundås Larsson (adjungerad, föredragande)

Projektgrupp

Annika Sundås Larsson (övergripande projektledare)

Margaretha Andersson (projektledare kärnverksamhetens utveckling)

Jonas Åström (projektledare omvärld)

Henrik Ottosson (projektledare Exercisfältet)

Victoria Walldin (projektledare social hållbarhet)

Christian Wallenborg (projektledare fastighetsutveckling)

Tom Pettersson

Gunilla Sundström

Marika Hedin/Mats Block

Gisella Bengtsson

Adjungerade:

Linda Isaksson (administratör)

Karolina Kjellberg

Ingrid Gustavsson

Linda Mattsson

Britta Holmblad

Arkitekt

White arkitekter genom Linda Mattsson (ansvarig), Britta Holmblad, Jens Modin, Ivar Suneson och Johan Dahlberg.

Övriga

Utöver de som varit en del av projektorganisationen har många deltagit i olika arbetsgrupper och aktiviteter.

Underlag

Mål och strategier. Uppsala universitet
Fastighetsutvecklingsplan, Akademiska sjukhuset.
Region Uppsala.
Campusplan 2011 BMC-Artillerifältet-Norra Rosendal.
Akademiska Hus och Uppsala universitet.
Översiktsplan. Uppsala kommun.
Fördjupad översiktsplan Södra staden. Uppsala kommun.
Detaljplan Rosendal. Uppsala kommun.

Material från projektet

Direktiv
Huvudprojektplan
Projektrapporter (5)
Workshops (5)
Studieresor (2)
Seminarier (6)

Produktion

Redaktion

Annika Sundås Larsson, Uppsala universitet
Christian Wallenborg, Akademiska Hus

Fotografier

Bergslagsbild (s. 62)
Daniel Golabiewski (s. 8 och 69)
Danish Saroe (s. 84-85)
David Naylor (s. 2 höger, 12-13, 14, 27, 30, 66, 70, 73 och 79)
Europrobe (s. 22-23)
Jim Elfström (s. 10)
Lars Wallin (s. 76-77)
Max Marcus (s. 22 infälld)
Mikael Wallerstedt (s. 2 vänster, 6-7, 11, 14, 20 nedre, 21, 24, 26, 28, 32, 33, 34, 36, 40, 41, 42, 43, 48-49, 65, 74, 80-81 och 82)
Stewen Quigley (s. 15, 20 övre, 52-53 och 83)
TMRW.se och Tema (s. 38)
White arkitekter (s. 9, bearbetning s. 22-23 och 86-87)

Illustrationer

Globala målen (s. 47)
Uppsala kommun (s. 44)
White arkitekter (s. 16-17, 18, 19, 25, 29, 31, 35, 37, 39, 45, 46, 55, 57, 59, 61, 63, 64, 65, 67, 71, 72 och 75)

